

Riesz Lajos
Út, Igazság, Élet
1400 hitvalló nyilatkozat

mű a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár (PPEK)
– a magyarnyelvű keresztény irodalom tárháza – állományában.

Bővebb felvilágosításért és a könyvtárral kapcsolatos legfrissebb hírekért
látogassa meg a <http://www.ppek.hu> internetes címet.

Út, Igazság, Élet

1400 hitvalló nyilatkozat

Az 1975-ös Szentévre összeállította:

Riesz Lajos dr.

Impresszum

Riesz Lajos
Út, Igazság, Élet

1400 hitvalló nyilatkozat
Az 1975-ös Szentévre összeállítva

A könyv elektronikus változata

Ez a publikáció az azonos című könyv elektronikus változata. A könyv 1975-ben a Katolikus Magyarok Vasárnapja (Youngstown, Ohio, USA) kiadásában jelent meg. Az elektronikus kiadás a Katolikus Magyarok Vasárnapja engedélyével készült. A programot lelkipásztori célokra a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár szabályai szerint lehet használni. Minden más jog a szerző tulajdonában van.

A könyv szövegét Szabó L. Éva vitte számítógépbe.

Tartalomjegyzék

Impresszum	2
Tartalomjegyzék	3
Előszó.....	4
Az érdeklődők felé.....	5
Ima a keresztények egységéért.....	7
Ima a bűnösök megtéréséért.....	8
A nyilatkozatok szerzői.....	9
1. Hit	17
2. Remény	22
3. Szeretet.....	26
4. Út.....	34
5. Igazság	38
6. Élet	44
7. Iránytű.....	49
8. Okosság.....	55
9. Alázatosság	60
10. Engesztelés.....	64
11. Önfegyelem.....	68
12. Tiszta szándék.....	72
13. Vallási élet	77
14. Családi élet.....	80
15. Élet-tükör	84
16. Hazaszeretet	90
17. Élet-sziporkák	96
18. Gyöngyszemek.....	100
19. Szólás-mondások	103
Zárszó.....	109

Előszó

„Habent fata sua libelli”, minden könyvnek megvan a maga sorsa, – mondja a latin közmondás. Ez minden könyvre érvényes. De egy könyv sem viseli magán annyira ennek a klasszikus bölcsességnek a megkülönböztetett jellegét, mint ez a könyv.

Harminc év küzdelme, a menekülés fáradalmi és veszteségei megtizedelték a könyv eredeti anyagát, de talán ennek a harminc évnek a szenvedése, csalódása, – a sok hányódás, bújdosás ötvözte egybe olyan szépen ezt a nagy jelentőségű anyagot, hogy szószólója, képviselője, forrásanyaga és tankönyve legyen annak az igazi keresztény és klasszikus humanizmusnak, amely kilúgozódott és elfelejtődött a mi álhumanista és kereszténytelen világunkban.

Külön büszkesége a Piarista Rendnek, hogy nagybecskereki Öregdiákunk, aki a „Pietati et Litteris” szellemében nevelkedett, írásban is tanúságot tett e piarista hitvallás mellett.

Dr. Irányi László Sch. P.
amerikai piarista tartományfőnök

Az érdeklődők felé

Szerettem olvasni. Szabad perceimet igyekeztem lehetőleg ebben az irányban kihasználni és olyankor elmélyültem az olvasás élvezetében. Az az idő azonban, melyet erre a célra ráfordíthattam, bizony kevésnek bizonyult, legalábbis én kevésnek éreztem: életkörülményeim ugyanis – sajnos – eléggé mostohán mérték azt ki a számomra. Távolról sem olvashattam tehát eleget, és ha az életet mégegyszer újra kezdeném, mindenképpen több időt igyekeznék könyveim lapozgatására szentelni. Olyan életbeosztást törekednék a magam számára kialakítani, amely több lehetőséget biztosítana idevágó kultúrigényeim kielégítésére. Tökéletesen osztom ugyanis Benedek Marcell megállapítását, aki szerint az életfelfogás kialakulásának hatékonyan segítő előfeltétele: az olvasás.

Olvasmányaimat – a valamikori iskolai kötelező olvasmányok kivételével – önként értetődőleg, érdeklődési köröm természete szerint válogattam ki. Talán ez is fokozhatta az olvasás utáni vágyat bennem. Felette érdekelt minden olvasmányom. Csüngtem a szövegen, fájt letenni a könyvet, nehezemre esett abbahagyni a lapozgatást. Ilyen irányú készségem kialakulása tekintetében bizonyára igen sokat köszönhetek a néhai áldott emlékű piarista atyáknak, akik az egykori nagybecskereki Alma Mater falai között csodálatos hivatástudattal nemcsak tanították a rideg tananyagot, de abba lüktető életet vittek, lelket leheltek mindnyájunk egész életre kiható épülésére.

Ami viszont olvasmányaimból különösen megragadott, azt olvasgatás közben feljegyezgettem magamnak. Így idők folyamán egész szép gyűjteményem alakult ki ezekből a hasznos feljegyzésekből. Mind nagyobb és nagyobb értéket fedeztem fel bennük, büszkeség töltött el birtoklásukkal. Időnkint még hasznukat is vettem. Oly féltékenyen őriztem őket, akárcsak a szemem világát.

A második világháború aztán, mint sok mindenre, erre is keserves pontot tett. 1944 karácsonyán megkezdődött Buda ostroma és az én, a budai Várhegy oldalán volt öröklakásomat egy, a közelben levő német municiósraktár felrobbanásának szörnyű légnyomása a szó teljes értelmében romhalmazzá változtatta. Az összes közfalak bedőltek, az ajtó és ablakok kitépve egymásra zuhantak, és a bútoraim, könyveim, irományaim, mindenem, amit egy emberöltőn át egybegyűjtöttem, a romok martaléka lett. Az alattam volt lakás teljes egészében, berendezésestől az utcai üzlethelyiségekbe szakadt le. Az Úr Isten különös kegyelme az én lakásomat legalább ettől a tökéletes pusztulástól óvta meg.

Amikor a Buda elfoglalását követő, igen hányatott másfél esztendő után végre hazavetődtem, szívfacsaró látvány volt többek között az oly féltve őrzött irományaim pusztulása is. Alig egy apró töredékét sikerült azoknak hosszú és fárasztó munkával megmenteni.

Amerikába érve ezt a töredék gyűjtemény-maradékot felülvizsgáltam. Megállapítottam, hogy az keserves csonkasága ellenére sem teljesen értéktelen és azt az óhazától oly messze szakadt magyar testvéreink esetleg előnyösen olvasgathatnák. Úgy éreztem, hogy azt közkinccsé lehetne tenni. Elhatároztam ennél fogva, hogy az anyagot sajtó alá rendezem.

Az 1975-ös Szentév meghirdetése egyből nagy lendületet adott ebbeli elhatározásomnak. Tevőlegesen vágytam a Szentév kegyelmi áradatába bekapcsolódni. Ez a gondolat siettetett azután azt az elhatározásomat, hogy a gyűjteményt az itteni magyarságnak szívesen rendelkezésére bocsátom.

Napjaink évtizedek óta folyton jobban és jobban mélyülő, tökéletes erkölcsi posványba süllyedő, szörnyű válságok kétségbeejtően aggasztó jeleit mutatják. Szinte ijesztő már az a nihilizmus, amely napról-napra, ragályos fertőként, szemlátomást terjed és tölti meg állandóan a sajtó hasábjait is. Templomban elkövetett gyilkosságok, a legkülönbözőbb fajtájú és szinte már tudományos felkészültséggel kitervelt és végrehajtott emberrablások, ókori rabszolgák

szenvedéseit messze felülmúló barbársággal ártatlan emberek százezreire elkövetett égbekiáltó kínzások és még számos egyéb szörnyűségek fémjelzik azt a borzalmat: miként kéjeleg szadisztikus mosollyal a romlottságában megátalkodottan tobzódó világ minden olyan tekintetben, ami a szociális jólét és a legegységibb emberi szabadság tökéletes sárba tiprását, valamint ördögi raffineriával való teljes kiirtását jelenti és szolgálja.

A jóakarátú ember döbönt tehetetlenséggel áll a ragály és fertő ilyen szörnyű tobzódása előtt. Észleli a fenyegető jelenségeket, de nem tud azok ellen hatékonyan fellépni. Nem ébred rá annak a tudatára, hogy mindaz, amit a mának örvénylő infernójában átélni kénytelen, kizárólag csak arra az eredendő okra vezethető vissza, hogy a ma embere napról-napra szemlátomást jobban és jobban távolodik el és a végén már tökéletesen el is szakad az Úr Istentől. Óriási, fenyegető űr tátong az ember és Alkotója között. A szörnyű bajt azonban még az is tetézi, hogy senki sem találja meg az e súlyos világjelenség elleni egyedül gyógyító, hatékony ellenszereket. Senki sem észleli azokat a reménykeltő és biztató tényezőket, amelyekkel legalábbis meg lehetne és meg is kellene kísérelni a megbántott isteni Fölséghez a Tőle oly szerencsétlenül elfordult emberiség visszavezetését.

A legősibb, több ezer éves kultúra is cáfolhatatlanul igazolja, hogy az Isten és az ember közötti kapcsolat megteremtésére, kialakítására és elmélyítésére kizárólag az Úr Istennel való őszinte beszélgetés, bensőséges önátadás, odaadó és elmélyült ima képes.

Manapság ellenben már alig vagy egyáltalában nem is imádkoznak az emberek, az elenyészően csonka töredék pedig, amely esetleg még hébe-hóba az Ég felé kulcsolja tördelő kezét, azt is rosszul teszi. Elfelejt, hogy nem a tovaröppenő és százszor is elfelejtett, megszokottan elmormolt, tartalmatlan szó és többnyire be sem váltott ígért a lényeg, hanem a teljes önátadással Isten nagyobb dicsőségére végzett és tökéletesen átélt gondolat, jószándékú cselekedet a leggyümölcsözőbb ima. Ha azon a poszton, ahová a kavargó életben az Úr Isten kegyelme állította, mindenki minden gondolatát, minden munkáját, minden cselekedetét Isten dicsőségére ajánlaná fel és végezné el, akkor ebből a földkerekség olyan eget ostromló imahadjárata alakulhatna ki, amely a szebb, jobb és erkölcsösebb világrend felé vezető út egyetlen hatékony reménye lehetne. Ezt az erkölcsi összefogást, ezt a hatalmas imahadjáratot nevezi Andrews angol író apostoli forradalomnak.

Ilyesféle vagy legalább is ehhez hasonló pozitív, építő forradalomnak szánom a kétszázötven történelmi és világnagyság (egyházatyák, szentek, hitvallók stb.) közel ezernégyszáz hitvédelmi nyilatkozatának e könyv keretében történő közreadását. Mindenki nagy érdeklődéssel olvassa mindig a különböző sajtókiadványok, könyvek, folyóiratok hasábjain az emberiség nagyjainak megnyilatkozásait. Nem lehet tehát érdektelen az sem, miként vélekednek a világnagyságok, akik a világ folyására életük folyamán oly sokszor voltak döntő befolyással, és akik tevőlegesen is belenyúltak annak mikénti alakulásába, a mának oly súlyos problémái iránt. Mindahánynak megnyilatkozása a kilátástalannak tetsző mának koromsötétségébe belehasító éles fénysugár. Sőt, talán még ennél is több! Talán biztató reményt is ébresztő reflektor a számunkra, legalábbis azon kevesek számára, akik lelkükből fogant imahadjáratukkal az egész emberiség nemesebb sorsáért hordozzák a súlyos felelősséget. Mert vallásfelekezetre való tekintet nélkül valamennyien, Istent hívők és Istent félők, minden imánkkal, minden nemes gondolatunkkal, minden építő cselekedetünkkel a hitében kétségbeejtően megfogyatkozott, sőt már hitét veszített embert is vezethetjük vissza a krisztusi szeretet szebb jövőt élesztő, kegyelmekben oly gazdag áramlásába.

A könyvnek ezt a jószándékú, építő, lelkeket menteni vágyó nemes célját ajánlom szeretettel minden egyes olvasó kegyes figyelmébe és őszintén átértett, lélekben gazdag, munkatársakat nevelő segítőkészségébe. Így tudunk szívvel-lélekkel méltón bekapcsolódni a Szentév kegyelmi áradatába. Isten fizesse meg a hatékony tettekkészséget és a megértő összefogást!

Riesz Lajos dr.

Ima a keresztények egységéért

Szentlélek Úristen, add kegyelmedet az egységmozgalom minden egyes jószándékú harcosára. Világosítsd meg valamennyiük értelmét, hogy egy akarattal, vállvetve, egymást segítve és támogatva, egymás hibáit és gyengéit elnézve, kizárólag csak a nagy célt tartva szem előtt, végezzék igen fontos és jelentőségteljes munkájukat, hogy az egységmozgalom tekintetében minél előbb, minél hatékonyabb eredményeket lehessen elérni. Amen.

Ima a bűnösök megtéréséért

Édes Jézus, irgalmazz a szegény bűnösöknek. Erősítsd meg mindnyájukat, hogy letérjenek az istentagadás, vallástalanság, erkölcsstelenség és szörnyű züllés útjáról. Add meg számukra irgalmosztó jóságos kegyelmedet, hogy megkeressenek Téged, megtaláljanak Téged, megismerjenek Téged, és akkor higgyenek Benned, reméljenek Benned, szeressenek Téged és ezzel a világ megjavulásának örvendetes útját hatékonyan egyengethessék. Amen.

A nyilatkozatok szerzői

A nevek mögötti számok azokat a fejezeteket tüntetik fel, amelyekben a nyilatkozatok találhatóak.

A. Egyházatyák

Szent Jakab apostol	7, 8, 10, 11, 12, 13
Szent János apostol és evangélista	1, 2, 3, 4, 5, 6, 11, 13
Szent Lukács evangélista	1, 2, 6, 8, 9, 14
Szent Márk evangélista	1, 7, 8, 9
Szent Máté apostol és evangélista	1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11
Szent Pál apostol	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14
Szent Péter apostol	3, 4, 5
Szent Tamás apostol	5, 8
Ezekiel próféta	3, 6
Izaiás próféta	13

B. Szentek

Alacoque Szent Margit	4
Alexandriai Szent Kelemen	8
Szent Ambrus	2, 4, 7, 8
Szent Antonin	8
Szent Anzelm egyháztanító	1
Aquinói Szent Tamás	1, 15
Aranyszájú Szent János	8
Assiszi Szent Ferenc	1, 2, 3, 7, 8, 9
Avilai Szent Teréz	2
Szent Ágoston	1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 16
Szent Bernát	1, 3, 4, 7, 9
Szent Blanka	14
Clairvauxi Szent Bernát	8
Szent Jeromos	4, 7
Szent Kázmér	8
Szent Lajos	9
Loyolai Szent Ignác	4, 7, 9
Nagy Szent Albert	2
Nazianzi Szent Gergely	8
Szent Nothburga	12
Szalézi Szent Ferenc	3, 4, 7, 13
Szent Teréz	4, 7, 9
Vianney Szent János	7
Xavéri Szent Ferenc	3, 9, 10, 12

C. Zsoltárok

17. zsoltár	2
36. zsoltár	8

72. zsoltár	9
90. zsoltár	2, 4
126. zsoltár	9
130. zsoltár	12
132. zsoltár	14
Zsoltárból	7, 12

D. Vegyes források

Amerikai Magyar Szövetség jelmondata	16
Antifona részlet	11
Apostolok Cselekedetei	1, 4, 6, 12
Bencés jelmondat	1
Budapest 1956-ban volt olvasható	4
Fatimai felajánló imából	12
Hamvazószerdai egyházi figyelmeztetés	9
Jelenések könyvéből	4, 9
Jézus Szíve litániából	3
Magyar könyörgés	16
Magyar köszöntés	12
Magyar mondások	5, 8, 11, 14, 17, 18
Magyar népi házi áldás	3
Nagycsütörtöki antifóna	3
Nagycsütörtöki nocturnus	4
Szent Nothburga sírfelirata	12
Olimpiai felirat	16
Pápakoronázás-kori nyilatkozat	7
Svájci alkotmány kezdő mondata	1
Talmudból	3, 4, 5, 6, 8, 10, 11, 12, 14, 15
Tordai vártemplom felirata	9
Virágvasárnap dicsőítés	10

Egyéni hitvalló nyilatkozatok

– A –

ADY Endre, 1877–1919, költő	6, 9, 13, 15
AMPÈRE André Marie, 1775–1836, francia fizikus és matematikus	2, 5, 6, 8, 9, 17
APPONYI Albert, 1846–1932, államférfi	15
ARANY János, 1817–1882, költő	7, 11, 14, 16
ÁPRILY Lajos, 1887–1967, költő	7

– B –

BABAY József, 1898–1956, író	3, 5, 12, 16
BABITS Mihály, 1883–1941, költő	1, 3, 10
BACON Francis de Verulam, 1561–1626, angol filozófus és államférfi	1, 5, 6, 7, 8, 18
BACON Roger, 1214–1294, angol ferences szerzetes és filozófus	17
BALZAC Jean Louis, 1594–1654, francia író	5, 17
BAZIN René, 1853–1932, francia novellaíró	15
BÁNÁSS László, 1888–1949, püspök	10

BEATTY Jerome, 1735–1803, társadalomtudós	6, 18
BENEDEK Marcell, 1885–1969, esztéta, műfordító	6, 7, 13, 14, 17, 18
BERZSENYI Dániel, 1776–1836, költő	1, 2, 16
BISMARCK Ottó, 1815–1898, német kancellár	9
BITTEI Lajos 1922–, író	12
BOGNER Mária Margit, 1911–1933, a szentség hírében elhalt apáca	9
BOSSUET Jacques Benigne, 1627–1704, érsek, francia hitszónok, történetíró	5, 18
BOUTROUX, 1845–1921, francia filozófus	5, 15
BÖHME Jacob, 1575–1624, német misztikus	3, 5, 6, 8, 11, 13
BÖHMER Ede, 1827–?, német nyelvész és teológus	3
BÖRNE Ludwig, 1786–1837, német író és publicista	1
BUSCH Wilhelm, 1832–1908, német költő	17

– C –

CARLYLE Tamás, 1795–1881, skót író	1, 2
CARNEGIE Andrew, 1835–1919, amerikai gyáros és emberbarát	14
CASTELAR, 1832–1899, spanyol republikánus	4, 6, 13
CHATEAUBRIAND François René, 1768–1848, francia szabadgondolkodó	6
CHESTERTON Gilbert Keith, 1874–1936, angol író és költő	5, 6, 7, 13, 18
CICERO Marcus Tullius, 106–43 Kr. e., római szónok és államférfi	3, 8, 15
CIOLKOVSKIJ Konsztantyin Edvardovics 1857–1935 ?, orosz tudós	6, 8, 17
CLAUDEL Paul, 1868–1955, francia költő	7, 9, 15
COLUMBUS Kristóf, 1451–1506, Amerika felfedezője	4
CZUCZOR Gergely, 1800–1866, költő	16
CSATÁDI Iván, 1929–, elektromérnök	5
CSEHOV Anton Pavlovics, 1860–1904, orosz drámaíró	18
CSEK-ME, Kr. e. 400 körül, ó-kínai bölcs	5, 15, 18
CSOKONAI Vitéz Mihály, 1773–1805, költő	2

– D –

D'ALAMBERT, 1717–1783, filozófus	15
DANTE Alighieri, 1265–1321, olasz költő	13
DARWIN Charles, 1809–1882, angol természettudós	7
DAUDET Alphonse, 1840–1897, francia novella- és színműíró	11, 15, 18
DEÁK Ferenc, 1803–1876, „A haza bölcse”	16, 18
DE LAMENNAIS Hugo Robert, 1782–1854, francia író	5, 15
DEMOKRITOS, ? 440–360 Kr.e., görög filozófus	11
DE MUN Albert, 1841–?, francia nemzetgazdász és politikus	5, 6
DIDEROT Denis, 1713–1784, francia filozófus és író	4, 15
DIOGENES, 410–323 Kr.e., görög bölcselő	15
DOSZTOJEVSZKIJ Fedor Mihajlovics, 1821–1881, orosz regényíró	5, 6, 9, 10, 11, 12
DUDÁS Miklós, 1902–1972, hajdúdorogi gk.püspök	16

– E –

ELWES H.G., angol cserkészvezér	15
EMERSON Ralph Waldo, 1803–1882, amerikai filozófus és író	5, 6, 12
EÖTVÖS József, 1813–1871, író és költő	3, 5, 15, 16
ESZTERHÁS István, 1907–, újságíró, a „Vasárnap” szerkesztője	14

– F –

FALUHELYI Magda, morálfilozófus	9, 11
FAULHABER Michael, 1869–1952, bíboros	1, 5, 14
FENYŐ Miksa, 1877–?, író	15
FERDINÁND II., Kasztília királya	8
FEUILLET Octave, 1842–1890, francia drámaíró	14, 17
FRANCE Anatole, 1844–1924, francia író	6, 17, 18
FRANKLIN Benjamin, 1706–1790, amerikai tudós és államférfi	6, 12, 17

– G –

GANDHI Mahatma, 1869–1948, a modern India megteremtője	8, 9, 13, 18
GARAY János, 1812–1853, költő	16
GÁRDONYI Géza, 1863–1922, regényíró	2, 3, 4, 7, 8, 12, 13, 14, 16, 17, 18
GERLIER Péter, bíboros-érsek, Gallia prímása	3, 7
GIESSWEIN Sándor, 1856–1923, prelátus, képviselő, a keresztényszocialista mozgalom alapítója	5, 6, 15
GILSON Étienne, 1884–?, francia tudós és filozófus	5, 7, 17
GOETHE Johann Wolfgang, 1749–1832, német költő	1, 4, 6, 7, 8, 11, 13, 14, 15, 17, 18
GORKIJ Maxim, 1868–1936, orosz író	3, 17
GRAFI Józsa, az UNUM egykori jelöltje	3, 4, 10
GRATRY Ágost József Alfonz, 1805–1872, francia teológus	3, 15, 17
GRAZIAN y Morales Baltazar, 1601–1658, jezsuita morálfilozófus	18
GREEN Julien, 1900–, amerikai születésű francia regényíró	5, 7, 15
GYULAI Pál, 1826–1909, tanár, író	12

– H –

HAIMBURGI Konrád +1360, karthauzi szerzetes	1, 3
HALM Friedrich, 1806–1871, német drámaíró	2, 4, 6, 9, 14
HARSÁNYI Lajos, 1883–1959, győri kanonok, költő	16
HARSÁNYI Zsolt, 1887–1943, regény- és drámaíró	3, 16, 18
HEGEL Georg Wilhelm Friedrich, 1770–1831, német filozófus	16
HENSEL Lujza, 1798–1876, költő	7, 9, 11
HERACLITOS, kb.535–475 Kr.e., görög filozófus	5
HERCZEG Ferenc, 1863–1954, író	16
HERDER Johann Gottfried, 1744–1803, német filozófus	12
HERODOTOS, 484–424 ? Kr. e., ókori görög történetíró	2
HOCK János, 1859–1936, Bp. józsefvárosi plébános	16
HUGO Victor, 1802–1885, francia regényíró	10

– I –

IBSEN Henrik, 1828–1906, norvég író	18
JAMES William, 1842–1910, amerikai pszichológus, az amerikai pragmatizmus képviselője	1

– J –

JÁNOS XXIII., 1881–1963, pápa	11
JEDLIK Ányos, 1800–1895, bencés fizikus	1
JOHNSON Hewlett, canterburyi érseki helynök	8

JÓKAI Mór, 1825–1904, regényíró	1, 2, 15, 17
JUHÁSZ Gyula, 1883–1937, költő, író	11, 18
– K –	
KANT Immanuel, 1724–1804, német filozófus	5, 7, 12, 15
KARINTHY Frigyes, 1887–1938, író	6, 7, 11, 14, 15, 17, 18
KEMPIS Tamás, 1380–1471, katolikus író	3, 4, 7, 9, 11, 13
KISFALUDY Károly, 1788–1830, költő	16, 17
KLEBELSBERG Kunó, 1875–1932, magyar kultuszminiszter	4, 12, 15, 17
KLOPSTOCK Friedrich Gottlieb, 1724–1803, német író	5, 15
KODOLÁNYI János, 1899–1969, író	1, 5, 8
KONFUCIUS, 551–479 Kr. e., kínai filozófus	18
KOTZEBUE Friedrich August, 1761–1819, német drámaíró	11, 15
KÖLCSEY Ferenc, 1790–1838, költő, a Himnusz szerzője	4, 16, 17
– L –	
LA BRUYÉRE Jean, 1645–1696, francia moralista	1, 5, 8, 15
LACORDAIRE Jean Baptiste, 1802–1861, francia szónok	3
LA ROCHEFOUCAULD François, 1613–1680, francia író	6, 11, 15, 18
LENAU Miklós, 1802–1850, magyarországi születésű német költő	16
LEÓ XIII., 1810–1903, pápa	5, 16
LESSING Gotthold Ephraim, 1729–1781, német filozófus és színműíró	14, 15
LINNÉ Carolus 1707–1778, svéd természettudós	5, 6, 8, 15
LIN YU-TANG, 1895–?, kínai filozófus	15
LUBAC de Henri, francia tudós	5, 15
LUMIÈRE Louis, 1864–1948, a film feltalálója	9
– M –	
MADARÁSZ István, kassai püspök	14, 16
MAETERLINCK Maurice, 1862–1949, francia drámaíró	3
MAJLÁTH Gusztáv Károly, 1864–?, erdélyi püspök, „Isten csodálatos halásza” – Prohászka jellemzése szerint	14
MAKARENKO Antonov Szemjonovich 1889–1939, orosz pedagógus	és író 12, 15
MALRAUX André, 1901–, francia író	6, 15, 17
MANN Thomas, 1875–1955, német regényíró	17
MARCUS Aurelius, 121–180, római császár	17
MAURIAC François, 1885–1971, francia regényíró	3, 14, 18
MAYER Robert Julius, 1814–1878, az energia megmaradásának felfedezője	1
MÁRAI Sándor 1900–1989, író	18
MENENDEZ Jozefa, Jézus Szívének üzenetközvetítője	3
MERESKOVSKIJ Dimitrij Szergejevics 1865–1941, orosz filozófus és regényíró	13
MÉCS László, 1895–1978, premontrei költő	7, 14, 17
MICHELET Jules, 1798–1874, francia történétíró	8, 17
MIHELICS Vid, 1899–1968, író	1, 13
MIKSZÁTH Kálmán, 1847–1910, regényíró	6, 7, 11, 14, 15, 17, 18

MINDSZENTY József, 1892–1975, bíboros, esztergomi érsek és Magyarország hercegprímása	3, 4, 5, 7, 10, 12, 14, 16
MOLIÈRE Jean Baptiste, 1622–1673, francia vígjátékíró	18
MONTAIGNE Michel Eyquem, 1533–1592, francia moralista	17
MONTALAMBERT Károly Forbes de Tryon, 1810–1870, francia államférfi	13
MONTESQUIEU Charles Louis, 1689–1755, francia bölcseleményíró	6, 8, 9, 13, 15, 17
MÓRA Ferenc, 1879–1940, regényíró	15
MÓRICZ Zsigmond, 1879–1942, regényíró	15, 17, 18
– N –	
NAGY SZENT LEÓ, uralk. 440–461-ig, pápa	11
NANSEN Fridtjof, 1861–1930, norvég államférfi és kutató	3
NAPOLEON BONAPARTE, 1769–1821, francia császár	15
NIETZSCHE Friedrich Wilhelm, 1844–1900, német filozófus	2
– O –	
ORTEGA y Gasset José, 1883–1955, spanyol filozófus	6, 11, 15
OZANAM Antoine, 1813–1853, francia szociális apostol	10
– P –	
PASCAL Blaise, 1623–1662, francia tudós	1, 3, 4, 5, 8, 11, 13, 17
PASTEUR Louis, 1822–1895, francia tudós	1, 4
PAUL Johann Friedrich, 1763–1825, német elbeszélő, esztéta	1, 14, 18
PEGUY Charles, 1873–1914, egykori forradalmár, később hívő francia író	5, 11
PERLAKY Lajos, morálfilozófus	3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 17, 18
PETŐFI Sándor, 1823–1849, költő, szabadsághős	3, 7, 12, 15, 16
PETRIKOVICS Höffer Jolán, morálfilozófus	1, 2, 3, 4, 7, 8, 10, 11, 12
PITIGRILLI (eredeti neve Segre Dino) 1893–?, bölcseleményíró	8, 15
PIUS VII., 1740–1823, pápa	8, 9
PIUS XII., 1876–1958, pápa	3, 5
PLANCK Marx Karl Ernst Ludwig, 1858–1947, német fizikus	5
PLATO, 427–347 Kr. e., görög bölcseleményíró	5, 8
PLUTARCHOS, 46-120 ?, görög író	7
PROHÁSZKA Ottokár, 1858–1927, székesfehérvári püspök	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 16, 18
– R –	
RÁKÓCZI Ferenc II., 1676–1735, fejedelem	16
REMARQUE Erich Maria, 1898–1970, német író	6, 7, 15
REMÉNYIK Sándor, 1890–1941, költő	13
RENAN Ernest Joseph, 1823–1890, a hitetlen és szkeptikus francia filozófus	5, 6, 11, 13, 15
RETZ, 1613–1679, bíboros	7, 18

REVICZKY Gyula, 1855–1889, költő	10, 14
RIDEG Sándor, 1903–1966, Kossuth-díjas író	7, 9, 11, 12, 15, 18
RIVIÉRE Jacques, 1886–1925, francia regényíró	3
ROSTAND Jean Edmond, 1868–1918, francia színműíró és költő	4, 6, 15
ROUSSEAU Jean Jacques, 1712–1778, az élete alkonyán tisztában látó francia író	6, 7, 13, 17
ROZVÁNYI Vilmos, 1892–1954, író	1, 2, 3, 17
RU-DAS, izlandi filozófus	17
RUTEBEUF, Szent Lajos francia király korában élt francia költő	1, 8
RÜCKERT Friedrich, 1788–1866, német költő	3, 6, 7, 9, 10, 17
– S –	
SABATIER Paul, 1854–1941, Nobel-díjas francia vegyész	1
SCHILLER Friedrich, 1759–1805, német költő és színműíró	5, 15
SCHNEIDER Reinhold, 1903–1958, szkeptikus és forradalmi beállítottságú német író és költő, aki élete alkonyán megtért	5
SCHOPENHAUER Arthur, 1788–1860, német filozófus	6, 8, 12, 15
SCHÖNBEIN Keresztély Frigyes, 1799–1868, német kémikus	8
SCHUBERT Franz Peter, 1797–1828, osztrák zeneszerző	10, 11
SCHÜTZ ANTAL, 1880–1953, piarista egyetemi tanár	3, 4, 13
SENECA Lucius Annaeus 4–65, római filozófus és államférfi	4, 6, 9, 15
SHAW George Bernard, 1856–1950, novella- és drámaíró, kritikus	6, 13, 15, 17
SÍK Sándor, 1889–1963, piarista költő, egyetemi tanár	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 16
SINKÓ Ferenc, 1912–, morálfilozófus	1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 10, 12, 13, 14
SOCRATES, 469–399 Kr. e., görög bölc	5, 6, 17
STANLEY Morton, 1841–1904, angol származású amerikai újságíró	8, 11, 17
STRINDBERG August, 1849–1912, svéd író	9
SWIFT Jonathan, 1667–1745, angol író	11, 15, 17, 18
– SZ –	
SZÁSZ Zoltán, 1877–1940, a „Haladás” hitetlen írója	7
SZÉCHENYI István, 1791–1860, „A legnagyobb magyar”	4, 6, 13, 16
SZÉKELY László, 1894–???, író és költő	3, 17, 18
SZÉP ERNŐ, 1884–1953, író	16
SZILVÁSI Lajos, 1932–, író	16
SZOLZSENYICIN Alexander I., 1918–, Nobel-díjas orosz író	5, 15
– T –	
TAGORE Rabindranath, 1861–1941, indus költő és filozófus	6, 17
TALLEYRAND Maurice Charles, 1754–1838, francia államférfi	6, 8, 11, 14, 15
TAMÁS István, 1904–, bölcsele	17
TAMÁSI Áron, 1902–1971, regényíró	16
THALY Kálmán, 1839–1909, író, költő	16
TIEDGE Christian August, 1752–1841, német költő	12
TOLSZTOJ Leó Nikolajevics, 1828–1910, orosz író	3, 6, 7, 12, 13, 17
TOMPA Mihály, 1817–1868, költő	16
TORMAY Cecile, 1876–1937, írónő	7, 13, 17

TÓTH Tihamér, 1889–1939, püspök, egyházi író	13, 14
TREPLONG, a francia szenátus elnöke	13
– U –	
UNDSET Sigrid, 1882–1949, Nobel-díjas norvég író	5
– V –	
VARGA László S.J., 1901–1974, Jézus-társasági egyházi író	1, 2, 3, 4, 6, 13, 16
VAUVENARGUES, 1715–1747, francia moralista	2, 4, 17
VERES Péter, 1897–1970, író	1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 11, 14, 15, 16, 18
VEUILLOT Louis, 1813–1883, francia újságíró	1
VOLTA Alessandro Giuseppe, 1745–1827, fizikus	1
VOLTAIRE François Marie Arouet, 1694–1778, a hittagadó, de élete utolsó időszakában megtért francia író	13, 17
VÖRÖSMARTY Mihály, 1800–1855, költő, a „Szózat” szerzője	16
– W –	
WERFEL Franz, 1890–1945, német színműíró és költő	6, 7, 15, 18
WIELAND Martin Christoph, 1733–1813, német költő	15
WILDE Oscar, 1854–1900, angol író	1, 3, 8, 14, 18
WISEMAN, 1802–1865, bíboros, westminsteri érsek	13
– Y –	
YAN-TRI, kínai filozófus	17
YOUNG Edward, 1683–1765, angol költő	18
– Z –	
ZWEIG Stefan, 1881–1942, osztrák író	4, 17

1. Hit

Motto: Hiszek, hogy többet tudjak!
(Szent Ágoston)

1. *Megmarad a hit, remény és szeretet: ez a három.* (I. Kor. 13, 13.)
2. *Hit, remény és szeretet*
Boldogítson tégedet! (Gyermekkorom versecskéje, anyámtól tanultam.)
3. *Amit imádkozva kértek, higgyétek, hogy megnyeritek és megleszen nektek.* (Mk. 11, 24.)
Mindazt, amit imádságban hittel kértek, megnyeritek! (Mt. 21, 22.)
Mindaz, aki kér, kap és aki keres, talál és a zörgetőnek ajtót fognak nyitni. (Lk. 11, 10.)
4. *Aki hisz énbennem, örök élete vagyok.* (Jn. 6, 47.)
Én vagyok a feltámadás és az élet; aki énbennem hiszen, még ha meg is halt, élni fog. (Jn. 11, 25.)
Harcold a hit jó harcát, szerezd meg az örök életet, amelyre hívtál. (1. Tim. 6, 12.)
A jó harcot végigharcoltam, a pályafutást bevégeztem, a hitet megtartottam, készen vár már reám az igazság koszorúja, melyet megad nékem azon a napon az Úr, az igazságos Bíró, sőt nemcsak nekem, hanem mindazoknak, akik sóvárogják az ő eljövételét. (2. Tim. 4, 7–8.)
Ha meghaltunk Krisztussal, hisszük, hogy Krisztussal együtt élni is fogunk, mert tudjuk, hogy Krisztus, miután feltámadt halottaiból, már nem hal meg, s a halál többé nem uralkodik rajta. (Róm. 6, 8–9.)
Az a győzelem, amely meggyőzi a világot, a mi hitünk! (1 Ján. 5, 4.)
5. *Egy az Úr, egy a hit, egy a keresztség.* (Ef. 4, 5.)
Ha száddal vallod, hogy Jézus az Úr, és szívedben hiszed, hogy Isten feltámasztotta Őt halottaiból, üdvözülsz! (Róm. 10, 9.)
Az igaz a hitből él. (Róm. 1, 17.)
Az ember hit által igazul meg. (Róm. 3, 28.)
Hit nélkül lehetetlen Istennek tetszeni. (Zsid. 11, 6.)
A lélek által hitből várjuk az igazság reményét. (Gal. 5, 5.)
Bűn mindaz, ami nem történik hitből eredő meggyőződésből. (Róm. 14, 23.)
6. *Én vagyok az élő kenyér, mely mennyből szállott alá.* Ha valaki e kenyérből eszik, örökké él és a kenyér, melyet majd én adok, az én testem a világ életéért. (Jn. 6, 51–52.)
És az Ige testté lőn és miköztünk lakozék. (Jn. 1, 14.)
Ha valaki újra nem születik vízből és Szentlélekből, nem mehet be az Isten országába. (Jn. 3, 5.)
Mindenkit, aki megvall engem az emberek előtt, én is megvallom azt az Atyám előtt, ki a mennyekben vagyok. (Mt. 10, 32.)
Uram, kihez mennénk? Az örök élet igéi Nálad vannak! És mi hittük és megismertük, hogy Te vagy Krisztus, az Isten Fia. (Jn. 6, 69–70.)
Ha Isten velünk, ki ellenünk?! (Róm. 8, 31.)

7. *Istenben élünk, mozgunk és vagyunk.* (Ap. Csel. 17, 28.)
 Adj nekem, legkegyelmesebb Uram, szilárd hitet, igaz reményt és állandó szeretetet. (Szent Ágoston.)
 A hit igen merész dolog, behatol oda is, ahová az értelem el nem juthat! (Szent Ágoston.)
 Ne akarj mindent érteni, hogy hihess, hanem higgyj, hogy érthess, az értelem a hit tiszta gyümölcse. (Szent Ágoston.)
 A hit a megközelíthetlent érinti, az ismeretlent övezi, a megmérhetetlent karolja át, magát az örökkévalóságot is körülzárja minden fogalmat felülmúló ölében. (Szent Bernát.)
 Az ész nem hinne, ha nem látná be, hogy hinnie kell. (Aquinói Szent Tamás.)
 Ahol kétely van, oda hadd vigyek hitet! (Assiszi Szent Ferenc.)
 Fides quaerens intellectum – Hit, amely keresi az értelem irányát. (Szent Anzelm egyháztanító.)
 Ab esse ad posse valet illatio - Ami tény, az lehetséges. (Latin idézet.)
8. *„A Mindenható Isten nevében!”* (A svájci alkotmány első mondata.)
 Isten! kit a bölcs lángesze föl nem ér,
 Csak titkon érző keble óhajtva sejt,
 Léted világít, mint a fénylő nap;
 De szeme bele nem tekinthet. (Berzsenyi.)
 Az Oltáriszentség nemcsak szentség, hanem jelenlét. (Prohászka.)
 Könnyebb hinni, mint nem hinni. (Pascal.)
 Mindenható jóság öleli át a világot, de ezt csak azok tudják, akik a hit szemével látnak.
 (Varga László S.J.)
9. *A hit az embernek egy magasabb világból hozott nemeslevele.* (Paul Johann.)
 Mi a hit? – A lélek koronája. (Petrikovics Höffer Jolán.)
 Minél mélyebbre hatolok a természet titkaiba, annál egyszerűbb a hitem. (Pasteur.)
 Én sokkal jobban megismertem az Istent a fizikából, mint sokan mások a teológiából. (Jedlik Ányos.)
 Féltudás talán istentagadóvá tehet, de az egész tudás visszavisz az istenhitre. (Bacon Francis de Verulam.)
 Egész szívemmel hirdetem a meggyőződést: a bölcsélet nem lehet más, mint bevezetés a keresztény hittanhoz. (Mayer Róbert, az energia megmaradásának felfedezője.)
 Éppen azért, mert sokat tanultam, úgy hiszek, mint egy bretagnei földművelő és tudom, ha még többet tanultam volna, úgy hinnék, mint egy bretagnei parasztasszony. (Pasteur.)
10. *Az élet formálta a hitemet, és nem a hitem az életemet!* (Börne Ludwig.)
 Ha szemmel láthatnám az Istent, mire való volna akkor a hitem? (Volta.)
 A hit nem más, mint ismeretlen és csodálatos dolgok bizonyossága. (Kodolányi János.)
 Szánandó az az elme, amely nem tud a hitig felemelkedni. (Pascal.)
 Hinni jó és hasznos, mert nélküle sokkal nehezebb cselekedni. (James William, az amerikai pragmatizmus képviselője.)
 Az újkori rabszolgaságból csak akkor van kiút, ha a népek hite elevenné válik. (Sinkó Ferenc.)
 A hit a magasságokba lendít, a művészet az élet átélésére képesít, a tudomány pedig felméri az életjelenségeket. Lendület vagyis erő, élet és törvény! (Kodolányi János.)
 Meg kell vallanom, hogy önzetlen jellemeiket egész életem folyamán csak ott találtam, ahol eleven vallásosság lakott: hitvallás, amelynek szilárd a talaja, s amely nem függ a kortól és annak szellemétől. (Goethe.)

Érzem, hogy az ész csak amolyan pislogó mécseske, amely csak a körvonalait villantja meg a világnak; de ugyanakkor tudom, hogy nincs egyebünk a földön, mint ez a pisla mécses és a hit. (Veres Péter.)

11. *A leghitlenebb ember is hisz valamiben.* (Haimburgi Konrád.)

A hitetlenség nem egyéb, mint a katona szökése, aki ráúnt a fegyelemre. (Sabatier, francia Nobel-díjas vegyész.)

A világ és az embertörténelem voltaképpen legmélyebb, sőt egyetlen témája, melynek minden egyéb mindenkor alá van rendelve: a hit és a hitetlenség harca. Azok a korok, amelyekben a hit bármily alakban uralkodott, fényesek, felségesek és az utókorra mindig igen termékenyítőek voltak. (Goethe.)

Ami a dolgok elhívését illeti: én el tudok hinni mindent, feltéve, hogy egészen hihetetlennek látszik. (Wilde.)

Tündérekben, szentekben sokan hisznek, de becsületes emberekből, jó szívekben, szerető lelkekben nem hisz már senki sem. (Jókai.)

A közöny oka nagyfokú fáradtság. Az eleven hit a népek ifjúkorát jellemzi. A közönyös ember olyan, mint az elvéhédhő madár, amely a szárnyát nem tudja már kifeszíteni és ezért a földhöz tapad. („A Szív”.)

12. *Nem azok a boldogok akik látnak, hanem akik hisznek.* (Mihelics Vid.)

Beicht macht leicht – A gyónás könnyít. (Faulhaber bíboros.)

Amíg a tudomány elvezet az emberi test atomjáig, a csillagvilág szédítő távlatáig; de ami azon túl van, így például: mi a célja ennek az atomhalmaznak stb., erről már a hit beszél. (Tóth Tihamér.)

A hősnek, hogy győzni tudjon, hinnie kell. Erősen hinni az eszme diadalában, még akkor is, amikor már minden veszni látszik. A hős hite milliószor erősebb, mint a milliós tömegeké; csakis így tudnak egyetlen hősben hinni a milliós tömegek. A hős sohasem ingadozik. A hős hűségese. A hit ugyanis nem egyéb, mint odaadó hűség az eszme iránt. (Carlyle.)

Szeretnék egyszer egy okos, mérsékelt, tiszta életű, igazságos embert látni, aki tagadná Isten létét és a lélek halhatatlanságát – ez legalább pártatlan lehetne –, csak hogy ilyet én még sohasem láttam. (La Bruyere.)

Ismerheted a világot, az embereket, az írás művészetét, az összes társadalmi követelményeket, ha nem hiszel eszmékben, eszményekben, homokra építesz. (Veres Péter.)

A Hit haldokol, a Szeretet fanyar: – Szegény költő, mondom, hogy rettentő a baj! (Rutebeuf, francia költő.)

13. *Porba hullok, Uram, oltárod előtt:* – Hogy imádhassalak, adj lelkierőt! (Ének.)

De jó nekem a Te Kezedbe esnem,
Soha ne engedj más helyet keresnem,
Most, most Uram, most nincsen másom, látod:
Jöjj, melegesd föl halvány kis virágod! (Sik Sándor.)

Miatyánk, ki vagy a mennyekben,
harcokban, bűnökben, szennyekben
Rád tekint árva világod;
a Te neved megszenteltessék,
a Te legszebb neved: Békesség!
Jöjjön el a Te országod! (Babits Mihály.)

Harsogja, tudja, higgye folyó, hegy-völgy, a rét,
a tűzbe, vérbe, vízbe fojtott bús földi lét,
hogy feltámadott az – Ember! (Rozványi Vilmos.)

14. *Mi is vagyok? Szárnyaló hit*, hol véges már az ész,
Két nyitott szem, mely csillagokba néz. (Barsy Irma.)
A végima után síromra – állítsatok kis keresztfát,
S emlékül sírom kövére – csak azt írjátok: „Hitt, s most lát!” (Veillot Lajos, francia újságíró.)
Qui laborat, orat – Aki dolgozik, imádkozik! (Bencés jelmondat.)
Tedd, amit adatik tenned:
Az Isten rügyezik benned! (Sik Sándor.)

A „Hit” című fejezetben levő nyilatkozattevők névsora

(A név utáni szám az alrovatot tünteti fel, ahol a nyilatkozat található.)

Szent Anzelm egyháztanító	7
Apostolok cselekedeteiből	7
Aquinói Szent Tamás	7
Asszisi Szent Ferenc	7
„A Szív” folyóiratból	11
Szent Ágoston	1, 7
Babits Mihály	13
Bacon Francis	9
Bencés jelmondat	14
Szent Bernát	7
Berzsenyi Dániel	8
Börne Ludwig	10
Carlyle Tamás	12
Faulhaber Michael bíboros	12
Goethe Johann Wolfgang	10, 11
Haimburgi Konrád	11
James William	10
Szent János evangélista	4, 6
Jedlik Ányos	9
Jókai Mór	11
Kodolányi János	10
La Bruyere Jean	12
Szent Lukács evangélista	3
Szent Márk evangélista	3
Szent Máté evangélista	3, 6
Mayer Róbert	9
Mihelics Vid	12
Pascal Blaise	8, 10
Pasteur Louis	9
Paul Johann	9
Szent Pál apostol	1, 4, 5, 6
Petrikovics Höffer Jolán	9
Prohászka Ottokár püspök	8

Rozványi Vilmos	13
Rutebeuf francia költő	12
Sabatier Paul	11
Sik Sándor	13, 14
Sinkó Ferenc	10
Svájci alkotmány kezdő mondata	8
Tóth Tihamér püspök	12
Varga László S. J.	8
Veres Péter	10, 12
Veillot Louis	14
Volta Giuseppe	10
Wilde Oscar	11

2. Remény

Motto: A felhők felett mindig kék az ég!
(Varga László S. J.)

1. *Megmaradt a hit, remény és szeretet: ez a három.* (1.Kor. 13, 13.)
2. *Hit, remény és szeretet*
Boldogítson tégedet! (Gyermekkorom versecskéje: anyámtól tanultam.)
3. *Boldogok azok a szolgák, kiket, midőn megjön az Úr, ébren talál.* (Lk. 12, 37.)
Boldogok a tisztaszívűek, mert ők meg fogják látni az Istent. (Mt. 5, 8.)
Boldogok a lelki szegények, mert övék a mennyek országa. (Mt. 5, 3.)
Ne féljete azoktól, kik megölik a testet, de nem tudják megölni a lelket. (Mt. 10, 28.)
4. *Én vagyok a szőlőtő, ti a szőlővesszők.* Aki én bennem marad és én őbenne, az bő termést hoz; mert nálam nélkül semmit sem tehetek. (Jn. 15, 5.)
Keressétek először az Isten országát és az ő igazságát, és a többiek mind hozzáadnak nektek. (Mt. 6, 33.)
Amint Ádám bann mindnyájan meghalnak, úgy Krisztusban is mindnyájan életre fognak kelni. (1 Kor. 15, 22.)
Isten a kísértésekkel együtt a kimenekülést is megadja, hogy elviselhessük. (1 Kor. 10, 13.)
5. *Üdvözlésünk reménybeli.* Látni azonban azt, amit remélünk, nem reménység, hisz ki remélné azt, amit lát? Ha pedig reméljük, amit nem látunk, akkor várjuk türelemmel. (Róm. 8, 24–25.)
A lélek által hitből várjuk az igazság reményét. (Gal. 5, 5.)
A bűn zsoldja a halál, az Istennek kegyelme azonban az örök élet Jézus Krisztusban, a mi Urunkban. (Róm. 6, 23.)
A reménységnek Istene töltsön el titeket a hitnek teljes örömevel és békéjével, hogy a remény bőven meg legyen bennetek a Szentlélek erejéből. (Róm. 15, 13.)
6. *Ahol kétségbeesés van, – oda hadd vigyek reményt.* (Assiszi Szent Ferenc.)
Ahol szomorúság van, – oda hadd vigyek örömet. (Assiszi Szent Ferenc.)
Gondold meg, milyen változékonyak az emberek és mily kevésbé lehet bennük bízni. Ezért vedd bizalmadat egészen Istenbe, aki sohasem változik. (Avilai Szent Teréz.)
Adj nekem legkegyelmesebb Uram szilárd hitet, igaz reményt és állandó szeretetet. (Szent Ágoston.)
Consolari in his, quae in Deo sunt – Vigasztalódní azokban, akik Istenben vannak. (Nagy Szent Albert.)
Ibunt justi in vitam aeternam – Az igazak menni fognak az örök életre. (Latin idézet.)
Mivel hogy az Úr a te reménységed, – A Magasságos lőn a menedéked.
Szerencsétlenség téged nem érhet, – Sem veszedelem sátradhöz nem férhet.
Angyalainak parancsolt felőled, – Hogy oltalmazzák minden utadat.
Tenyerükön fognak hordozni téged, – kőbe ne üssed lábadat! (90. zsoltár.)
7. *A kérő ima vájja a kegyelmek árkát.* (Prohászka.)
Te légy tanítóm, s jó pásztorom, – Szívemet, lelkemet Reád bízom. (Ének.)

Jézus azért hagyta magát olyan alacsony vételáron eladni, hogy mindenki megvehesse őt magának. (Szent Ambrus.)

Isten nem hagyja el az embert, hiába akarja tőle eltávolítani a világ fejedelme. (Sinkó Ferenc.)

Szeretlek Téged Uram, én bátorságom: az Úr az én erősségem és reményem. (17. zsoltár.)

Ora et labora – Imádkozzál és dolgozzál! (Latin idézet.)

An Gottes Segen, ist alles gelegen. – Az isteni áldáson nyugszik minden. (Halm.)

8. *Óriási hatalom a remélő ember!* Temperamentuma a küzdelem. Az örök életbe törő ember a legnagyobb hatalom. A hit akkordjai a reményben győzelmi énekké fokozódnak. (Prohászka.)

Mi a remény? A lélek virágoskertje. (Petrikovics Höffer Jolán.)

Türelem a remény művészete. (Vauvenarguez.)

A legmélyebb elkeseredésből kell meríteni a legyőzhetetlen reményt. (Nietzsche.)

A népek nem azokban az egyedekben maradnak meg, akik előtt elsötétül a világ, hanem azokban, akik még a legnagyobb bajban és a legnehezebb körülmények között is remélni tudnak. (Veres Péter.)

A mai rabszolgaságból akkor van kiút, ha az ember ismét tud remélni. (Sinkó Ferenc.)

9. *Minden veszélyt elűz a mosolyod,* – Lelkem megnyugszik, ha Veled vagyok. (Ének.) Isten fiainak van elsősorban joguk a mosolyra és jókedvre, mert ők örökké boldogok lesznek. (Carlyle.)

Csak, aki a jövőben él, az van igazán itthon a mában. (Veres Péter.)

Ha nem tekintjük az Istent, a történelem nem más, mint egy borzalmas össze-visszaság.

Azonban az örök Isten fényénél minden az újjongó remény diadalmas himnuszává magasztosul. (Jókai.)

Zum Himmel schau, auf Gott vertrau:

Nach Wolken wird der Himmel blau. –

Égre nézz, Istent reméld:

Felhők után lesz kék az ég. (Tóth Tihamér idézet.)

Mach mich klein, mach mich rein,
dann werde ich nicht verloren sein! –

Ha kicsi leszek és tiszta leszek, Akkor Téged el nem veszítelek! (Tóth Tihamér idézet.)

Ad maiora natus sum – Többre születtem! (Latin idézet.)

Zeus megajándékozta a gyönyörű Pandorát egy szelencével, amelybe az összes bajokat bezárta. Pandora azonban gyötrő kíváncsiságból kinyitotta a szelencét és így az összes bajok rászakadtak a világra. Csak a remény maradt meg a szelence fenekén. (Monda.)

10. *Dum spiro, spero – Amíg élek, remélek!* (Prohászka jelszava.)

A főnixmadár már régen jelezte a halhatatlanságot, de abból vértanú hit nem lett; a tavasz már régen csattogtatta életvágyat lehelő szerelemittas énekét, s abból halhatatlan remény nem kelt; költők, énekek és eszmék dacára, az emberiség föl nem ébredt; héroszok s mithoszok dacára kultúrák egymás után letörtek. Ó! szent sír, halhatatlan életet lehelsz s biztos öntudatot reményeinkbe! (Prohászka.)

Tandem felix! - Végre boldog! (Ampere sírfelirata.)

Megyek felébredni! (A pogány Herodotos így búcsúzott haldokolva.)

11. *Bizton tekintem mély sírom éjjelét.*

Zordon, de ó, nem lehet az gonosz:
Mert a Te munkád!
Ott is elszórt csontjaimat kezeid takarják. (Berzsenyi.)

Mindeneknek Atyja, – kihez hajlunk, mint a fű a Nap felé, az én szívem kétség nem szorongatja, – midőn indulok végóráim elé; a halál nékem nem kivégzés, börtön, - nem fájlaló, nem is rút semmiképpen: egy ajtó bezárul itt lent a földön, - s egy ajtó kinyílik ott fent az égen. (Gárdonyi.)

Ki élet vagy, de lényed az embertől elüt,
add meg, hogy tiszta fényed mindenben, mindenütt
minket: megemberítsen! (Rozványi Vilmos.)

12. *Reményünk a Te neved, - Rabságunk éjén tűzvilág.*

Rorate a Te neved, – Rejtelmes rózsza, Szűzvirág.
Aranyház a Te neved, – Ajtónk az égbe és aránk.
Alleluja a neved, – Anyánk, mi édes jó Anyánk! (Cser Iván.)

13. *Akarom élni az egész hitet,*

Szeretni, ahogy Isten szeret,
És bízni, bízni akarok
Abban, amit a Krisztus hozott.
Nem érzem, nem is gondolom,
De akarom, akarom, akarom. (Sik Sándor.)

Földiekkel játszó égi tünemény,
Istenségnek látszó csalfa vak remény.
Kit teremt magának a boldogtalan,
S mint védangyalának bókol untalan. (Csokonai.)

A halál csak ennyi:
– ne félj elébe menni –
Édesapád az Isten,
Röpül eléd, ölelni! (Sik Sándor.)

Ó, tudom én, tudom én, menni mikor, hova jó.
Fürgén és szabadon megyek is, vár rám a küszöbnél
Krisztus a teljesülés, Krisztus az elnyugovás. (Sik Sándor.)

Mikor keselyűk toroznak,
akkor se higj a gonosznak!
Ideget, vért, velőt adunk!
s a sírból is feltámadunk!
Jézusra gondolj és remélj! (Flórián Tibor.)

A „Remény” című fejezetben levő nyilatkozattevők névsora
(A név utáni szám az alrovatot tünteti fel, ahol a nyilatkozat található)

Szent Ambrus	7
Ampere André Marie	10
Assiszi Szent Ferenc	6
Avilai Szent Teréz	6
Szent Ágoston	6
Berzsenyi Dániel	11
Carlyle Tamás	9
Cser Iván	12
Csokonai Vitéz Mihály	13
Gárdonyi Géza	11
Halm Friedrich	7
Herodotos	10
Szent János evangélista	4
Jókai Mór	9
Szen Lukács evangélista	3
Szent Máté evangélista	3, 4
Nagy Szent Albert	6
Nietzsche Friedrich	8
Szent Pál apostol	1, 4, 5
Petrikovics Höffer Jolán	8
Prohászka Ottokár püspök	7, 8, 10
Rozványi Vilmos	11
Sik Sándor	13
Sinkó Ferenc	7, 8
Tóth Tihamér püspök	9
Varga László S.J.	1
Vauvenarguez	8
Veres Péter	8, 9
Zsoltárból (17)	7
Zsoltárból (90)	6

3. Szeretet

Mottó: Mindenkinék mindene lettem!

(1 Kor. 9, 22.)

1. *Megmarad a hit, remény és szeretet: ez a három; de ezek között legnagyobb a szeretet.* (1 Kor. 13, 13.)
2. *Hit, remény és szeretet*
Boldogítson tégedet! (Gyermekkorom versecskéje: anyámtól tanultam.)
3. *Ahol szeretet és szívesség, ott van az Isten.* (Nagycsüt. antifona.)
Új parancsolatot adok nektek, hogy szeressétek egymást, amint én szerettelek titeket, ti is úgy szeressétek egymást. (Jn.13, 34.)
Ha valaki szeret engem, az én beszédemet megtartja; és Atyám is szeretni fogja őt, és hozzája megyünk, és lakóhelyet szerzünk nála. (Jn. 14, 23.)
Arról fogja mindenki megismerni, hogy az én tanítványaim vagytok, ha szeretettel vagytok egymáshoz. (Jn. 13, 35.)
Ha szeretjük egymást, Isten mibennünk lakik és az Ő szeretete tökéletes bennünk. (1 Ján. 4, 12.)
A szeretet nem cselekszik rosszat a felebarátnak. A törvénynek teljesítése tehát a szeretet. (Róm. 13, 10.)
Ne tartozzatok senkinek semmivel, csak azzal, hogy egymást szeressétek, mert aki embertársát szereti, betöltötte a törvényt. (Róm. 13, 8.)
Mindenek fölött szeretetetek legyen, mert ez a tökéletességnek köteléke. (Kol. 3, 14.)
4. *Mindenkinék mindene lettem, hogy mindenkit üdvözítsek.* (1 Kor. 9, 22.)
Az Isten szeretete kiárad szívünkbe a Szentlélek által. (Róm. 5, 5.)
A szeretet legyen tettetés nélkül. (Róm. 12, 9.)
Szeressétek ellenségeiteket; jót tegyetek azokkal, kik titeket gyűlölnek, és imádkoztatok üldözőitekért és rágalmozítóikért, hogy fiai legyetek Atyátoknak, ki a mennyekben vagyon. (Mt. 5, 44–45.)
A szeretet befödi a bűnök sokaságát. (1 Pét. 4, 8.)
Nagyobb szeretete senkinek sincs annál, mint ha valaki életét adja barátaiért. (Jn. 15, 13.)
Fiacskáim! Ne szeressünk szóval, se nyelvvel, hanem cselekedettel és igazsággal. (1 Ján. 3, 18.)
Szeretteim! Szeressük egymást, mert a szeretet Istentől van. (1 Ján. 4, 7.)
5. *Mindaz, aki szeret, Istentől született* és ismeri az Istent. (1 Ján. 4, 7.)
Szeretet az Isten és aki szeretetben marad, Istenben marad és az Isten őbenne. (1 Ján. 4, 16.)
Aki nem szereti testvérét, akit lát, Istent, akit nem lát, hogyan szeretheti? (1 Ján. 4, 20.)
A szeretet türelmes, nyájas; a szeretet nem féltékeny, nem cselekszik rosszat, nem fuvalkodik fel, nem nagyravágyó, nem keresi a magáét, nem gerjed haragra, nem gondol rosszat, nem örvend a gonoszságnak, de együtt örvend az igazsággal; mindent eltűr, mindent elhisz, mindent remél, mindent elvisel. (1 Kor. 13, 4–7.)
Az ismeret felfuvalkodottá tesz, a szeretet pedig épít. (1 Kor. 8,1.)
Szóljak bár az emberek vagy az angyalok nyelvén, ha szeretetem nincsen, olyanná lettem, mint a zengő érc vagy a pengő cimbalom. (1 Kor. 13, 1.)

A lélek gyümölcse: szeretet, öröm, békesség, türelem, nyájasság, jóság, hosszútűrés, szelídség, hit, szerénység, megtartóztatás, tisztaság. Ilyenek ellen nincsen törvény. (Gal. 5, 22–23.)

Laetitia vera – igazi öröm. (Latin idézet.)

6. *Szeretet nélkül nincs szabadság.* (Szent Ágoston.)

A szeretetnek csak egy mértéke van: - mérték nélkül szeretni! (Szent Ágoston.)

A szeretetnek nincs hossza és szélessége, nincs súlya és színe, nincs alakja és arca. Ellenben van szeme, amikor meglátja a szűkölködő ínségét, van keze, amikor segíteni akar. (Szent Ágoston.)

A szeretettel nem úgy vagyunk, mint a pénzzel: minél többet adok másnak, annál kevesebb marad nekem. Minél többet adok a szeretetből, annál több lesz nekem. (Szent Ágoston.)

A szív nem ott él, ahol van, hanem ott, ahol szeret. (Szent Bernát.)

7. *A jámborság a tökéletes isteni szeretet.* (Szal. Szent Ferenc.)

Mindenkit egyformán kell szeretnünk. Mivel azonban nem használhatunk mindenkinek egyformán, ezért először a földieinket és honfitársainkat kell segítenünk. (Szent Ágoston.)

Ó! Szeretet, aki mindig lángolsz és soha ki nem alszol, ó! Szeretet, én Istenem, gyullassz fel engem! (Szent Ágoston.)

Ahol gyűlölet van: oda hadd hintsek szeretetet. (Assiszi Szent Ferenc.)

Adj nekem legkegyelmesebb Uram szilárd hitet, igaz reményt és állandó szeretetet. (Szent Ágoston.)

Aki másoknak ad, méltó, hogy maga is kapjon. (Szalézi Szent Ferenc.)

In necessariis unitas, in dubiis libertas, in omnibus autem caritas – A szükségesegekben (isteni kinyilatkoztatás) egység; a kétes dolgokban (amire nincs isteni intézkedés) szabadság; minden egyébben pedig szeretet. (Szent Ágoston.)

8. *Mert bírni Téged meghalad – minden gyönyört az ég alatt.* (Szent Bernát.)

Megváltóm karjai közt akarok élni és meghalni. (Szent Ágoston.)

Minél többet imádkozik valaki, annál inkább kívánja az imádságot. (Vianney Szent János.)

Non solum tibi vivere, sed et aliis proficere – Ne csak maguknak éljenek, hanem másoknak is használjanak. (Assiszi Szent Ferenc.)

Adok nekik egyetértő szívet. Új szellem tölti ki bensőjüket: kiszakítja zsigereikből a kőszívet és helyettesíti húsból való szívvel, hogy haladhassanak az én parancsom útján, szolgálják az én ítéletemet és vigyék át azokat a gyakorlatba. Ők lesznek az én népem és én leszek az ő Istenük. (Ezekiel próféta.)

Szeretlek, szeretlek, nem mert megmentettél,

hanem mert a vérig, halálig szeretted,

s amint Te szeretted, szeretlek most Téged,

életem és lelkem elkínálom Néked.

Szeretlek, szeretlek, Te vagy a királyom,

Istenem, mindenem, örök mennyországom. (Xavéri Szent Ferenc.)

9. *Jézus Szíve, szeretlek én, – segíts át az élet tengerén!* (Ének.)

Ölelj magadhoz engemet, hogy mindig jobban szeresselek! (Ének.)

Jézus Szíve: a szeretet iskolája. (Prohászka.)

Jézus, szerető barátunk! (Jézus Szíve litánia.)

Ó, Istenem, szeretlek forrón, mélyen. (Xavéri Szent Ferenc.)

Szeress, mert a szeretet engesztelés és az engesztelés szeretet! (Jézus Szívének üzenete Menendez Jozefa által.)

A szeretet nem keresi sem a maga élvezetét, sem önérdekét! (Jézus Szívének üzenete Menendez Jozefa által.)

Akinek tökéletes a szeretete, az nem szereti önmagát, nem irigyel senkit, nem keresi a maga örömét. (Kempis Tamás.)

Az igazi szeretet alázatos, nagylelkű és önzetlen. (Jézus Szívének üzenete Menendez Jozefa által.)

Ha az Úr Jézus szeretetét, szívét mutatja, az is égetve lángol, mint a kohó. (Sinkó Ferenc.)

10. *A szeretet a hitnek királyi áhítata.* (Prohászka.)

A szeretet énünk nagy felajánlása. (Böhme Jacob.)

Mi a szeretet? – Az angyalok mosolya. (Petrikovics Höffer Jolán.)

A szeretet áldozat, odaadás, szolgálat! (Prohászka.)

A szeretet az érzések királya és koronája. (Perlaky Lajos.)

A szeretet erősebb a halálnál! (Prohászka.)

A szeretet gyors, őszinte, kegyes, nyájas, erős, béketűrő, hű, okos és vidám, nagylelkű, bátor és soha magát nem keresi. (Kempis Tamás.)

A szeretet átömlik az egész világon: égen és földön. (Prohászka.)

11. *Az igazi szeretet: a lélek virága.* (Prohászka.)

Akit szeretünk, annak odaadjuk a szívünket. (Böhme Jacob.)

Sokat cselekszik, aki nagyon szeret. (Kempis Tamás.)

A szeretetnek odaadás, áldozat kell. (Prohászka.)

A szeretet nem ismeri a „de” és a „ha” kötőszavakat. (Perlaky Lajos.)

Aki szeret, az erős; azért erős, mert szeret. Aki gyöngé, azért gyöngé, mert nem szeret. (Prohászka.)

12. *A szeretetnek hódítania kell!* (Prohászka.)

A szeretet olyan, mint a növény. Nem él meg, ha nem gondozzák. („A Szív”.)

Szeress és bölcs leszel, légy bölcs és szeretned kell! (Maeterlinck.)

A szeretet gyengéd, finom, érzékeny, lágy érzelem. (Prohászka.)

A szeretetet venni sem kell, lopni sem kell, ingyen adják! (Varga László S. J.)

Legyetek a béke, a szeretet és egység apostolai. (Grafí Józsa.)

13. *A tűz sohasem mondja, hogy már elég!* (Varga László S. J.)

A szeretet nem cukrosvíz, a szeretet nem málnaszörp, a szeretet tűz! (Mauriac.)

Használjátok fel jól az időt a szeretetre, mert a szeretet a legfontosabb! (Grafí Józsa.)

Szeretetre még a zárkózott lélek is megnyílik. (Babay József.)

Az emberi szeretet csak akkor lehet tökéletes és tetsző Isten előtt, ha azt az Ő jósága, irgalma, szentsége és tökéletesen átérzett nagy-nagy szeretete váltja ki bennünk. (Gerlier bíboros.)

14. *Isten maga a tökéletes Szeretet.* (Prohászka.)

Az odaadó, minden áldozatra kész, nemes és magasztos szeretetnek felemelő példája az isteni Gyermekek. (Gerlier bíboros.)

Egy percig szeretni, csak állati dolog; hosszabb időn át szeretni: emberi dolog; egy egész életen át szeretni: isteni dolog! (Lacordaire.)

Ha csak magadat szereted, addig élsz, amíg élsz! (Veres Péter.)

Minél jobban szereted magadat, annál kevésbé szeretnek mások. (A Talmudból.)

Szeretettel segítünk leghatásosabban a világon! (Prohászka.)

15. *A hűség a szeretet őrangyala.* (Prohászka.)

Kapcsolódjunk bele a végnélküli és örökké ragyogó isteni szeretetáramlásba! A kölcsönös szeretet parancsát hagyta ránk Krisztus, mint a kereszténység ismertetőjelét és pecsétjét. (Pascal.)

Szeretettel legyőzni a gyűlöletet, bizalommal a bizalmatlanságot, imádkozni azokért, akik ellenségei másoknak, maguknak és az Istennek. Ez az engesztelés lényege. (Sinkó Ferenc.)

16. *Éljünk Isten szeretetében, hogy meghalhassunk Isten kegyelmében.* (Tóth Tihamér.)

Nem fontos, hogy minket szeressen akárki. A fontos az, hogy mi tudjunk érezni szeretetet. (Harsányi Zsolt.)

Úgy akarom szeretni a lelkemet, hogy egyszermind nagyon szeressem testvéreimet. (Prohászka.)

Szeresd az ellenségedet, hiszen magadnak szereted őt. (Nansen Fridtjof.)

A megszervezett igazi emberszeretet a munkásság millióinak felemelése szempontjából teremtő erő. (Gorkij Maxim.)

17. *Nem a tudomány, a szeretet művel csodás dolgokat!* (Eötvös József.)

Minél magasabbra emelkedik a bölcsesség, annál közelebb jut a szeretethez. (Maeterlinck.)
Mindennek meg kell változnia bennünk: csak a szeretet útja nyílegyenes a mennyországba. (Schütz Antal.)

Az Isten szemében nem a hitetlenség a legnagyobb bűn, hanem, ha valaki megtagadja a szeretet alapvető kötelességeit és ezzel rosszabbá válik akárhány pogánynál. (Riviere J.)

A keresztény szeretet tanítása, hogy még a jót sem szabad rossz eszközökkel szolgálni. (Babay József.)

Inkább szenvedjen az igazság, mint a szeretet. (A Talmudból.)

18. *Lelkem mécses, tehát világít, szivem tűzhely, tehát melegít!* (Prohászka.)

Imádd Istent, – győzd le magad: – szeresd felebarátodat. (Sírkőfelirat volt az egykori Németvölgyi-temetőben.)

Kinyitja-e az emberiség a szeretet előtt valaha is a kapukat? (Sinkó Ferenc.)

A jelen Szaharájából csak akkor van kiút: ha az ember ismét tud szeretni és bízni. (Sinkó Ferenc.)

Átkozott legyen a terméketlen tudás, amely sem szeretni, sem boldogítani nem tud. (Gratry.)

A szenvedések egyszer talán mégis csak kikényszerítik a világ népeiből a szeretetet. (Sinkó Ferenc.)

Caritas nunquam dicit: sufficit! – A szeretet sohasem mondja: elég! (Latin mondás.)

19. *Élni annyi, mint szeretni!* (Prohászka.)

Nagyobb hálát kell érezniök Isten iránt azoknak, akik adnak, mint akik kapnak, mert a szeretet a legfőbb parancs. (XII. Pius pápa.)

Ha a bűnök helyébe olyan erényeket akarunk: mint a nemzet szeretete, mint kölcsönös jóakarát, mint nyugalom és egyetértés, mint gyűlölet helyett megértés és szeretet: mindehhez teljes valláserkölcsi alap kell. (Mindszenty József bíboros-primás.)

Igénytelen legyek bár mindenben, de érzületemre nézve múlhatatlanul előkelőnek kell lennem. (Prohászka.)

Minden erőszak ellenkezik az ésszel és a szeretettel. (Tolsztoj.)

Minden ember annyit ér, amilyen értékű a szíve. (Petőfi Útileveleiből.)

20. *Isten nevei közül Jézus a legkedvesebb nekem: zene a fülemnek, méz az ajkammak, kincs és erő a szívemnek.* (Prohászka.)
 Mi a legszebb szó? – Istenem! (Petrikovics Höffer Jolán.)
 Istent az eszünkkel keressük, de a szívünkkel találjuk meg. (Cicero.)
 Ismerheted a világot, az embereket, az írás művészetét, az éppen érvényes, vagy akár a jövőre szóló társadalmi követelményeket, ha nincsen benned szeretet, homokra építesz. (Veres Péter.)
 Szeretetet érdemtelenül pazarolni annyi, mint Júdásokat nevelni. (Wilde.)
21. *A szívet azért rejtette el az Isten, hogy senki meg ne lássa.* (Gárdonyi Géza.)
 Anyámtól kérdeztem egyszer: hol a szívem? Azt mondta: majd megtudod, ha fáj... (Szilvási Lajos.)
 Tekintélye csak addig van az embernek, amíg ad. (A Talmudból.)
 Mosolyogj, ha adsz és kétszeresen adtál. (A Talmudból.)
 Mi a mosoly? – Lelki kisugárzás! (Petrikovics Höffer Jolán.)
 A gyermeket játszani, a férfit küzdeni, az öreget szeretni látni – öröm! (Székely László.)
 Vinculum caritatis – A szeretet köteléke. (Latin idézet.)
 Katolikus vagyok. Hiszek a nemzeteken felülálló, az egész világnak szóló katolikus igazságban. Hiszek az Egyházban, amely túl van a napi politikán, életünk napi és helyi szükségletein. Hiszek a békében. Hiszek a harmóniában, amelyre vágyik a lélek, melyért kiáltoz az anyag. Hiszek a szeretetben, az egyetemes keresztény szeretetben, amelyért epednek a népek. – (Babits Mihály, az élete utolsó időszakában mélyen hívővé vált lélek.)
 A katolikus Egyházat, mint protestáns is, anyám gyanánt szeretem. (Böhmer.)
22. *Én kitártam karom, ajkam, lelkem és minden lelket magamhoz öleltem.* (Sik Sándor.)
- Szeretet és béke – égisz erő vágyak:
 Remények küszöbén fogadásra várnak. (Füstölő.)
- Úgy törd te is a kenyeret
 Mint Ő, az örök Szeretet! (Székely László.)
- Ki hinti meg izsóppal nyelvemet,
 Hogy kimondhassam e szót: Szeretet! (Székely László.)
- Hogy sohasem féltem a szeretettől
 És szerethettem, akik szerettek, hála legyen! (Sik Sándor.)
- Ó! Szeretet, Te édesarcú tündér,
 A harcos földről hova, hova tűntél?
 Igézünk, hívunk, sírva visszavárunk
 Te édenkertből visszajáró álmunk! (Székely László.)
- Egyszer csak hajnal lesz megint,
 az arcon langyos szél legyint.
 A betlehemi fényeken
 ismét ragyog a Szeretet! (Baumgarten Ildikó.)

23. *Hol hit, ott szeretet, –*

Hol szeretet, ott béke,
 Hol béke, ott áldás,
 Hol áldás, ott Isten,
 Hol Isten, ott szükség nincsen. (Magyar népi házi áldás.)

Vigyázzatok rá, mint kedves betegre,
 Vigyázzatok az áldott Szeretetre. (Székely László.)

„Szeress”: hadd mondjam újra, mint Koponyák hegyén
 elhaló ajkad súgta. Krisztus hadd legyek én
 most a Te hasonmásod. (Rozványi Vilmos.)

És én nyugalmat nem találok
 Sehol a végtelen világon.
 Mert ott sír bennem, bárhol járok,
 Aggódó, fájó csipogásod
 Hívogató, síró zenéje.
 És mindenhol visszavágyom
 Szerelmes szíved melegére. (Sik Sándor.)

Mint láng a hült motorba,
 Mely fagyban dermedett,
 gyúljék be zakatolva
 a harsány szeretet
 agyunkba, izmainkba! (Rozványi Vilmos.)

24. *Hol kezdet óta Téged zengenek*

a szem nem látta tiszta szellemek,
 a lelkek láthatatlan rejtekében,
 s a mérhetetlen óceányi mélyben:
 a Halál titkos partjai megett
 trónolsz, örökkön élő Szeretet! (Balássy László.)

Add, kik Véled örvendezünk,
 Ó! Mária, hogy szeressünk,
 s mindörökkön majd dicsérjünk:
 Vezess minket mennybe fel! (Haimburgi Konrád.)

Minden fakul, minden romlik,
 Márványvár is összeomlik,
 Bíborleplek ronggyá málnak,
 Dicsőségek füstbe szállnak.
 Csak ez a könyv nem tér porba,
 Mintha volna égi lelke!
 Ez a könyv a Mózes-bokra:
 Isten szíve dobog benne. (Gárdonyi Géza a Szentírásról.)

25. *Mindent vágytam szeretni, mint az Isten.*

Akartam mindent szeretetből tenni, –
Amit tettem, több volt-e, mint a semmi? (Sik Sándor.)

Willst du glücklich sein im Leben?
Trage bei zu anderer Glück!
Denn die Freude, die wir geben,
Kehrt ins eig'ne Herz zurück. (Rückert.) –
Ha életedben boldog akarsz lenni:
Igyekezz szívből mást boldoggá tenni!
Mert az öröm, amit másnak hozunk
Szívünkben lesz saját tulajdonunk. (Fordítás németből.)

... a művész hűséges magához,
És életnél, halálnál több a mű:
Szeretet szülte, szeretetre szülte.
Művész is, mű is: színig szeretet.
Szeretet: él és árad és teremt,
Szeretet: ég és gondol és ölel
És Krisztust küld és tüzes nyelveket
És kenyeret és bort és Máriát! (Sik Sándor.)

A „Szeretet” című fejezetben levő nyilatkozattevők névsora

(A név utáni szám az alrovatot tünteti fel, ahol a nyilatkozat található)

Asszisi Szent Ferenc	7, 8
„A Szív” folyóiratból	12
Szent Ágoston	6, 7, 8
Babay József	13, 17
Babits Mihály	21
Balássy László	24
Baumgarten Ildikó	22
Szent Bernát	6, 8
Böhme Jacob	10, 11
Böhmer Ede	21
Cicero	20
Eötvös József	17
Ezekiel próféta	8
Gárdonyi Géza	21, 24
Gerlier Péter bíboros	13, 14
Gorkij Maxim	16
Grafi Józsa	12, 13
Gratry Ágost	18
Haimburgi Konrád	24
Harsányi Zsolt	16
Szent János evangélista	3, 4, 5
Jézus-Szíve litániából	9
Kempis Tamás	9, 10, 11
Lacordaire Jean	14

Maeterlinck Maurice	12, 17
Magyar népi áldás	23
Szent Máté evangélista	4
Mauriac François	13
Menendez Jozefa	9
Mindszenty József bíboros-prímás	19
Nagycsütörtöki antifónából	3
Nansen Fridtjof	16
Pascal Blaise	15
Szent Pál apostol	1, 3, 4, 5
Perlaky Lajos	10, 11
Szent Péter apostol	4
Petőfi Sándor	19
Petrikovics Höffer Jolán	10, 20, 21
Pius pápa XII.	19
Prohászka Ottokár püspök	9, 10, 11, 12, 14, 15, 16, 18, 19, 20
Riviere Jacques	17
Rozványi Vilmos	23
Rückert Friedrich	25
Schütz Antal	17
Sik Sándor	22, 23, 25
Sinkó Ferenc	9, 15, 18
Szalézi Szent Ferenc	7
Székely László	21, 22, 23
Szilvásy Lajos	21
Talmudból	14, 17, 21
Tolsztoj Leó	19
Tóth Tihamér püspök	16
Varga László S.J.	12, 13
Veres Péter	14, 20
Wilde Oscar	20
Xavéri Szent Ferenc	8, 9

4. Út

Motto: Ha Istened van, akkor mindened van!
(Gárdonyi Géza)

1. *Én vagyok az út, az igazság és az élet. Senki sem jut el az Atyához másképp, mint én általam.* (Jn. 14, 6.)
2. *Via crucis - A kereszt útja.* (Az Egyház útja azonban a diadalmenet is!)
3. *Én vagyok az Alfa és az Omega: a Kezdet és a Vég, úgymond az Úr.* (Jel. 1, 8.)
Ahol az Úr lelke, ott a szabadság. (2 Kor. 3, 17.)
Akiiket az Isten lelke vezérel, mindazok az Istennek a fiai. (Róm. 8, 14.)
Jézus Krisztus által megnyílt nekünk az út a hit által a kegyelemhez, amelyben állunk. (Róm. 5, 2.)
Az evangélium Istennek ereje mindenkinek az üdvösségére. (Róm: 1, 16.)
Nincs személyválogatás Istennél. (Róm. 2, 11.)
Aki nincs velem, ellenem vagyok és aki nem gyűjt velem, szétszór. (Mt. 12, 30.)
Addig kell neki uralkodnia, míg ellenségeit mind lába alá nem veti. (1 Kor. 15, 25.)
Ég és föld elmúlnak, de az én ígéim el nem múlnak. (Mt. 24, 35.)
Inkább kell engedelmeskedni az Istennek, mint az embereknek. (Ap. Csel. 5, 29.) (Szent Péter apostol kijelentése a zsidó főtanács előtt.)
4. *Nem vassal, hanem fával hódította meg Krisztus a világot!* (Nagycsüt. II. Noct. VI. olv.)
Isten azért jött az emberhez, hogy az ember tudjon Istenhez térni. (Szent Ágoston.)
Alig van a lelki életben más áhítat-gyakorlat, amely alkalmasabb volna, hogy a lelket a tökéletesség csúcsára emelje, mint a Jézus Szíve tisztelet. (Alacoque Szent Margit.)
Élj úgy, mintha Istennel csak ketten volnátok egyedül a világon. (Szent Teréz.)
Mit használ az én kereszténységem, ha nem aszerint élek! (Ezt lehetett Budapest utcáin 1956-ban olvasni!)
Amit eleve rossz lelkiismerettel csinálsz, abból öröm nem lesz sohasem. (Szilvási Lajos.)
Mindaddig senki el nem bukik a küzdelmében, míg a bátorságát el nem veszti. (Szent Ágoston.)
Az életben megtanuljuk azt, hogy nyugodt lélekkel viseljük el a rosszat, amelyből a jóknak is kijut bőven, és nem becsüljük túlságosan nagyra a jót, amelynek a rosszak is részesei. (Szent Ágoston.)
Isten inkább akarja a rosszat is jóra fordítani, mint semmi rosszat meg nem engedni. (Szent Ágoston.)
5. *Mindent Isten nagyobb dicsőségére!* – Omnia ad maiorem Dei gloriam! (Loyolai Szent Ignác.)
Justi sanat aspectus – Az igaznak már a látása is gyógyít. (Szent Ambrus.)
Hagyj el mindent és megtalálsz mindent! (Kempis Tamás.)
Az a tisztelet, amely nem szeretetből fakad, csak hízelgés. (Szent Bernát.)
A hízelgő ember kellemes ellenség. (Szent Jeromos.)
Egy kanál mézzel több legyet lehet fogni, mint egy hordó ecettel. (Szalézi Szent Ferenc.)

6. *Ami erős és romlatlan, az él és győzedelmeskedik.* (Mindszenty József bíboros-prímás.)
 A tökéletessé váláshoz a keresztút vezet. (Kempis Tamás.)
 A keresztény erkölcs az emberi magatartás legeszményibb szabályozása. (Szilvási Lajos.)
 Erkölcsi felsőbbtség mindig és mindenütt győzött az erőszakon. (Széchenyi István.)
 Mi a becületesség? – Az ember feje fölötti láthatatlan glória. (Petrikovics Höffer Jolán.)
 Nem a gazdagok boldogok, a boldogok gazdagok! (Halm.)
 Az öröm és a szentség nem zárják ki egymást, sőt, minél szentebb valaki, annál nagyobb öröm tölti el a lelkét. (Varga László S. J.)
 Haladó katolikus az, aki mindenkor a legnagyobb lelkiismeretességgel törekszik arra, hogy társadalmi magatartása és közéleti cselekedetei állandóan összhangban legyenek hitével. (Klebensberg Kunó.)
 Az ember félelmes, mihelyt nem fél. Akit meg lehet ölni, azt nem lehet legyőzni! (Perlaky Lajos.)
7. *Ha Istened van, akkor mindened van, ha Istened nincs, akkor semmid sincs!* (Gárdonyi Géza.)
 Hasonlóvá lenni Jézushoz, ez a Jézus Szíve tisztelet lényege. (Sinkó Ferenc.)
 Azt keressük, mi tetszik az Istennek. (Klebensberg Kunó.)
 Érik az idők teljessége. Felhangzik egy történelmi bizonyosság, hogy ég nélkül nem lehet földet művelni, csillagok nélkül nem lehet az élet tengerén eligazodni. Az örök haza nélkül hontalanná válik az ember, az egyetlen igazi árva a teremtésben. (Schütz Antal.)
 Nem volna bátorságod Istent tagadni, ha volna bátorságod tisztán élni. (Pascal.)
 Az igaz ember, ha megtalálta önmagát, igyekszik magánál maradni; az átlagember csak „magán-kívül” tud élni. (Schaukal.)
 Nem tudod, hol vár reád a halál, tehát te várd őt mindenütt. (Seneca.)
 Óriás emberek, mert a végtelenbe néznek és az örökkévalóságra törnek. (Castelar spanyol republikánus nyilatkozata a vatikáni Sixtina prófétáiról.)
8. *Az Isten az embert azért teremtette, hogy örüljön mindannak, ami Benne van!* (Pasteur.)
 Semmi sincs, ami az emberi szívet annyira felemelhetné és megtisztíthatná, mint az Istenség nagy gondolatával foglalatосkodás. (Kölcsey.)
 Ha jó és derült a lelkünk, akkor csillagfény és napsugár az életünk; de ha elborult a lelkünk, akkor egész életünk borús, bosszantó és unalmas. (Prohászka.)
 A tiszta barátság oly jó, amit semmi vagyonnal felmérni nem lehet. (Varga László S. J.)
 Vincit malos pertinax bonitas – A kitartó jóság meggyőzi a rosszat. (Seneca.)
 Nincs egyenesebb út az Ég felé vezető útnál. (A Talmudból.)
9. *A te lelked templomát ne érje sohasem találat.* De éljen lelkedben az evangélium, álljon töretlenül a két kő tábla és működjék benne a kegyelmi élet zuhataga Egyháznak, hazának javára. (Mindszenty József bíboros-prímás.)
 A helyes út sokszor igen meredek. (Rostand Jean.)
 A legtisztább, legmagasztosabb emberi kép: az imádkozó ember. (P. Andrews.)
 Imádkozzunk! Az a legszebb és legfelemelőbb időtöltés. (Graf Józsa.)
 Az ember törékeny nádszál. Egy kis gőz, egy csepp víz meg tudja ölni. Nem szükséges a világmindenség felfegyverkezése, ha el akarja tiporni. De ha el is tiporná, akkor is az ember maradna nemesebb, mert tudja, hogy meghal. Viszont a mindenség mit sem tud arról a fölényről, amellyel az ember felett áll. Minden emberi méltóságunk tehát a gondolatban rejlik. Általa kell feltámadnunk, nem a térben és az időben. Gondolkodjunk tehát jól és helyesen: ez az erkölcsi kiindulás. (Pascal.)
 A hitetlenség azonos a legnagyobb hiszékenységgel. (Diderot.)

10. *A szentírást olyan lélekkel kell olvasni, mint amilyennel készült.* (Kempis Tamás.)

Az, hogy milyen ember leszünk: függ a családtól, a temetőben nyugvó ősoktól és az iskolától. E három gratia externától függ, hogy az ember az evangélium első szószéke, a törvény valósulása és a szentség hordozója, egyszóval valóságos élő, mozgó templom, szentély lesz-e! (Mindszenty József bíboros-prímás.)

Ez a könyv a könyvek könyve,
Szegény ember drága gyöngye.
Égi harmat lankadtaknak,
Világosság földi vaknak.
Bölcsességnek aranyútja,
Boldog, aki rátalál!
Szomjas lelkek forráskútja,
Hol pohárral Krisztus áll! (Gárdonyi Géza a Szentírásról.)

11. *Te vagy az anyamadár és én vagyok pelyhes fiókád.* (Sik Sándor.)

Angyalainak parancsolt felőled,
Hogy oltalmazzák minden utadat.
Tenyerükön fognak hordozni téged,
Kőbe ne üssed a lábadat! (90. zsoltár.)

Akármennyire fejlődjék is az emberiség, bármennyire is gyarapodják a természetismerete és akárhogy táguljon az ember szelleme: a kereszténység fensége és az evangélium erkölcsi műveltsége fölé sohasem fog jutni. (Goethe.)

A magány a szellemnek az, ami a diéta a testnek. (Vauvenargues.)

A magány termékeny. Rendez, takarít, kiegyensúlyozza a belső erőket. Egybetereli a szenvedélyes életben szerteszóródott elemeket. A csend és tünődés viszont kikristályosítja a kusza lélekből a jellemet. (Zweig.)

Ha Krisztus vérenek egy cseppjét bízták volna rád, hogy őrizzed a keresztes vitézek elszántságával és szemben állnál megszenteltségtelenítőivel: nos, benned van vére is, teste is: lelked a szent edény, ne profanizáld azt önmagad! (Szent Bernát.)

Jesus cum Maria sit nobis in via – Jézus Máriával legyen velünk az úton! (Kolumbusz Kristóf.)

Az „Út” című fejezetben levő nyilatkozattevők névsora

(A név utáni szám az alrovatot tünteti fel, ahol a nyilatkozat található)

Alacoque Szent Margit	4
Szent Ambrus	5
Apostolok Cselekedeteiből	3
Szent Ágoston	4
Szent Bernát	5, 11
Budapesten, 1956-ban	4
Castelar	7
Columbusz Kristóf	11
Diderot Denis	9
Gárdonyi Géza	1, 7, 10
Goethe Johann Wolfgang	11

Grafi Józsa	9
Halm Friedrich	6
Szent János evangélista	1
Jelenések könyvéből	3
Szent Jeromos	5
Kempis Tamás	5, 6, 10
Klebelsberg Kunó	6, 7
Kölcsey Ferenc	8
Loyolai Szent Ignác	5
Szent Máté evangélista	3
Mindszenty József bíboros-prímás	6, 9, 10
Nagycsütörtöki Noct.-ból	4
Pascal Blaise	7, 9
Pasteur Louis	8
Szent Pál apostol	3
Perlaky Lajos	6
Petrikovics Höffer Jolán	6
Szent Péter apostol	3
Prohászka Ottokár püspök	8
Rostand Jean	9
Schaukal	7
Schütz Antal	7
Seneca	7, 8
Sik Sándor	11
Sinkó Ferenc	7
Szalézi Szent Ferenc	5
Széchenyi István	6
Szilvási Lajos	4, 6
Talmudból	8
Szent Teréz	4
Varga László S. J.	6, 8
Vauvenargues	11
Zweig Stefan	11
Zsoltárból (90.)	11

5. Igazság

Motto: Az Ég nem beszél, az Ég hallgat!
(Peguy)

1. *Én vagyok az út, az igazság és az élet. Senki sem jut el az Atyához másképp, mint én általam.* (Jn, 14, 6.)
2. *Contra factum non valet argumentum – Való tények ellen nem lehet érvelni.* (Latin idézet.)
3. *Boldogok, akik éheznek és szomjúhozak az igazságot, mert ők kielégítést nyernek.* (Mt. 5, 6.)
Ha valamit szenvedtek az igazságért, boldogok vagytok. (1 Pét. 3, 14.)
A Lélek által hitből várjuk az igazság reményét. (Gal. 5, 5.)
Szeretted az igazságot és gyűlölted a gonoszságot; azért kent fel téged az Isten, a te Istened, a vidámság olajával társaid felett. (Zsid. 1, 9.)
A jó harcot végigharcoltam, a pályafutást bevégeztem, a hitet megtartottam, készen vár már reám az igazság koszorúja, melyet megad nékem azon a napon az Úr, az igazságos Bíró, sőt nemcsak nekem, hanem mindazoknak, kik sóvárogják a Ő eljövételét. (2 Tim. 4, 7–8.)
4. *A Szentlélek az Egyház szíve.* (Szent Tamás.)
Attingimus eum modice toto ictu cordis – Szívünkkel halkán hozzáütődünk... (Szent Ágoston a „Vallomásai”-ban az Istenélmény mélységes átéléséről.)
Az emberiség története hatalmas és fönséges költemény, amelynek minden fejezetét és szakaszát a maga helyére írta be a Mindenható. (Szent Ágoston.)
Az igazság nincs közel és nincs távol, nincs helyhez kötve, nincs térfogata; ellenben mindenütt jelen van és még sincs meghatározott ponton. (Szent Ágoston.)
5. *Az ima a Szentlélek atmoszférája.* (Prohászka.)
A Lélek nem tudomány. Sokat tudhatunk és még sincs lelkünk. (Prohászka.)
A Lélek bensőség, melegség, indulat, meggyőződés, életöröm, tetterő. (Prohászka.)
A Lélek nem műveltség, nem külvilág, nem haladás, nem test, nem érzéki öröm és élvezet. (Prohászka.)
A Lélek az teltség, élvezet, édesség, lendület. (Prohászka.)
Erős lélek nélkül még a tudomány, a műveltség, az állás sem használ semmit. Erősen kell fogni a kardot is, különben mit sem használ a pengéje. (Prohászka.)
6. *Összeomolhatik minden, de az igazság túlél mindent!* (Mindszenty József bíboros-prímás.)
A legkisebb igazság is örök életű; a leghatalmasabb hazugság is szétfoszlik, mint a szappanbuborék. (Perlaky Lajos.)
Nem az az évszázad a legbetegebb, amely tévelyeknek hódol, hanem, amely elvesztette az érzékét az igazság iránt. (De Lamennais.)
Csak az követelhet igazságot és szabadságot, aki azt másoktól sem tagadja meg. (Szolzszenyicin.)
Justitia regnorum fundamentum - Az igazság a kormányzás alapja. (Latin mondás.)
7. *Tövis is kell, szépség is kell, hogy a lélek kivirágozzék.* (Prohászka.)
Tövis van rózsá nélkül is. (Prohászka.)
A szépség nem lágyság, a jóság nem erőtlenség, az Isten nem tehetetlenség. (Prohászka.)

A keresztény szépség belső szépség, amely nem múlik el a fiatalsággal, hanem megmarad a halálig. (Böhme.)

Az erényesség fény is, erő is, szépség is, összhang és forma, fegyelem és arányosság is. (Prohászka.)

Körülöttünk csak rom és omladék; lelkünkben azonban ott égett a felszabadulás, a feltámadás és a társadalmi megújulás szükségességének az érzése; az egyetemes felfordulásban csak egyetlen jel volt, amely elég erősnek látszott a közös törekvésben való együttműködésre: a kereszt jele! (De Mun.)

8. *Nolite contristare Spiritum – Ne szomorítsátok meg a Lelket!* (Prohászka.)

A békét elsősorban a lelkünkben kell megalapoznunk. Ez módunkban is áll és ezért felelnünk is kell! Az élet összes bajai sem feledtethetik el azt az igazságot, hogy minden a szív átalakulásától függ. Ez az átalakulás pedig csak akkor valósul meg, ha közvetlenül szembenézünk magunkkal és cselekedeteinkkel. A jövő történelmének hordozója csak az önmagával és az Istennel megbékélt, bűneiben, tévedéseiben felelőségének tudatára ébredt ember lehet! (Schneider Reinhold.)

Az összeköttetést Isten és az emberi lélek között nem lehet a tudománytól vagy a katedrától várni, annak olyan általánosnak kell lennie, mint a napvilágnak és a levegőnek. (Prohászka.)

A tudás mennyisége sohasem éri fel a lelkiismeret milyenségét. Az életben nem olyan emberekre van szükség, akik sokat tudnak, hanem olyanokra, akik sokat érnek. (Faulhaber Michael bíboros.)

9. *Minél bölcsőbb az ember, annál nagyobb imádója az Istenségnek.* (Emerson amerikai író.)

Keresünk újságokat, keresünk humanizmust, szocializmust, keresünk új világot és elfelejtjük megvalósítani az evangéliumot. (Eötvös József.)

Munka, rend, fegyelem, kereszténység és demokrácia nem ellentétei egymásnak, hanem csak általuk és velük egész a világ. (Veres Péter.)

A hitetlenség csak addig jó, míg az ember duzzad az életévtágytól. (Perlaky Lajos.)

Nincs értékesebb pénz a bölcsesség aranyánál. (A Talmudból.)

Csak azok az eszmék halnak meg, amelyekért mi nem tudunk meghalni. (Perlaky Lajos.)

Veritas liberabit nos – Az igazság szabadít fel minket. (Latin mondás.)

Ridendo dicere verum – Nevetve megmondani az igazságot. (Latin mondás.)

10. *A barátság a lelkek egyenlősége.* (Kodolányi János.)

A kultúra értéke és tartalma nem az intézmény, hanem az ember. (Prohászka.)

Minden titkok titka az ember, de az ember titkai között is a lélek a legnagyobb titok. (Bossuet.)

A legnagyobb emberek élete tele van szenvedéssel, megnemértéssel, félreértéssel, sokszor nyomorral és nélkülözéssel. Viszont a csupa jólétben fürdő emberek között ritka az olyan, aki egész életén át megállta a helyét jellemében, munkában, megbízhatóságban. (Undset Sigrid.)

A vallás kérdései olyan nagyok, hogy aki lusta velük foglalkozni, megérdemli, hogy megértésükből kizárassék. (Pascal.)

A halálba elkészülten legyőzhetetlen az ember. Mindenki kapott egy világot, amely befelé végtelen. (Perlaky Lajos.)

Ewig still steht die Vergangenheit. – Örökös csendben áll a múlt. (Böhme.)

11. *Az ember az igazságért született, de Istennek kell eljönnie, hogy megtanítsa rá.* (Plato.)

A keresztény igazság minden osztályharc és érdek fölött áll. Mint az égi csillag ragyog és tündöklöklik, akkor is, ha sugarait szemünk elől a ködfátyol elborítja. Az élet tengerén

egyformán irányt mutat, irányt ad mindenkinek, akár dúsan megrakott hajón, akár kicsike sajkán evez kikötője, kitűzött célja felé. (Giesswein Sándor.)

Aki bár jól tudja, hogy nincs abszolút igazság és egész életében még sem szűnik meg keresni azt, az nem bolond. Az az igazi ember! (Renan.)

A békéhez és megértéshez nagyobb erő kell, mint a harchoz és gyűlölethez. Csak az igazság állhat magában, a hazugsághoz kell mindig a terror. (Szolzsényicin.)

Justitia et pax osculatae sunt – Az igazság és béke megcsókolják egymást. (Latin mondás.)

Az igazság mégis csak értékes dolog lehet, ha annyira takarékoskodnak vele az emberek. (Sinkó Ferenc.)

Az igazság olyan, mint a napfény: fáj belenézni. (Csatádi Iván.)

Az igazság tenyészik, – a hazugság enyészik. (A Talmudból.)

12. *A katolicizmus elválaszthatatlan az ész kultuszától.* (Gilson.)

Isten ama teremtménye, amelyet Ő legtöbbször értékeli: az emberi értelem. (Gilson.)

A világ egészében látható nagy egysége arra a feltevésre készíti, hogy minden dolognak egyetlen teremtője van. Ahol célszerű rend uralkodik, ott rendező értelemnek is kell lennie.

Ezt a kényszerű bizonyítékot csak az iskolázatlan agyvelő vagy az Isten ellen hangolt, forradalmi szembenállás utasíthatja vissza. Ha ez nem is matematikai bizonyosság, de az egészséges ész józan bizonyossága; a legrégebb, legvilágosabb, az emberi értelemhez legméltóbb bizonyíték, amely tökéletesen megérdemli, hogy minden időben teljes tisztelettel említessék. (Kant.)

Az ember akkor szabad, ha szenvedélyeit az észnek, az eszét pedig az igazságnak veti alá. (Socrates.)

Isten azért adott értelmet az embernek, hogy ezzel mintegy folytassa teremtő művét a világban. Isten nem hiába pihent meg a hetedik napon: immár megjelent az ember, akire művének a folytatását rábízhatta. (Henri de Lubac.)

13. *A hívőnek a gondolkodás Istennél kezdődik, a természettudósnak vele végződik.* A

világnézetek felépítésénél a vallásnak alapja, a természettudományok pedig koronája az Isten. (Planck.)

A vallásos világnézet a tudományos világképnek a tér és idő határain túl való meghosszabbítása. (Perlaky Lajos.)

A tudományok sem arra nincs hatalma, hogy a vallást kiírta, sem ereje, hogy cáfolja, sem képessége, hogy pótolja. (Boutroux.)

A lélektelenség még nem bizonyíték a materializmus mellett. (Chesterton.)

Ad veritatem per scientiam. – A tudományon át az igazsághoz. (Latin mondás.)

A modern rabszolgaságból csak akkor van kiút, ha az ember megérti és megközelíti magában az istenit az Istenember által. (Sinkó Ferenc.)

14. *Veritatis – Az Igazságnak.* (A würzburgi egyetem főbejáratának felirata.)

Szív és logika együtt, nemes érzelmek és következetes gondolatok együtt a talapzat, amelyen minden humanizmus épül. (Gilson.)

Az emberi társadalmon segíteni egyedül csak a keresztény élet és keresztény erkölcsök felújításával lehet. (XIII. Leó pápa: Rerum Novarum enciklikája.)

Gondolataink és érzelmeink gyökere nem a föld rétegeibe, hanem más világokba fúródnak bele. Sohasem tudtam magamnak az embereket Krisztus nélkül elképzelni. Krisztus az örök eszmény, amely felé az ember törtet. Szükség szerint törtetnie is kell! (Dosztojevskij.)

Érthetetlenek az olyan emberek, akik nem hisznek Istenben. Mert annak ellenére, hogy eszük van, nem látják meg az élet lényegét, értelmét, eredetét. Annak ellenére, hogy szívük van, az nem dobban meg az élet nagy titkainak láttára. Annak ellenére, hogy lelkük van,

szinte az állat lomhaságával tapadnak a földhöz és szellemük képtelen megvívni magasabb célokért. (Pascal.)

15. *Szép a föld, ha Jézus lépdél rajta*, elmerengvén a mezők liliomainak, az ég madarainak a báján. De nem szép, ha rabságra hajt, hatalomra ösztökél és mások szabadságának megfosztását követeli. (Kodolányi János.)
 Hatalommal ideig-óraig mindent meg lehet tenni, de viszont igazsággal igen gyakran semmire sem lehet menni. (Szolzsenyicin.)
 Szép a föld, ha megadja a mindennapi kenyeret, de nem szép, ha vágyakat is ad. (Kodolányi János.)
 A szépség Isten grandiózus fényűzése, szent tékozlása, amellyel a teremtést megkoronázni akarta. A természet mámorító remekművében Isten úgy mutatja magát, mint nagylelkűség, mint önmaga legmélyét közlő és ajándékosztó misztérium. (Perlaky Lajos.)
 Die Schönheit ist das Unendliche endlich dargestellt – A szépség a Végtelen véges beállításban. (Schiller.)
16. *Az emberi lélek távoli ország*, azt sem megközelíteni, sem felderíteni nem lehet. (Heraclitos.)
 A tapasztalat a tudományos ismeretek alapja. (Bacon Francis.)
 Az igazság olyan, mint a gyomorkeserű, az íze nem jó, de használ az egészségnek. (Balsac.)
 A jövő a demokrácia felé halad. Megvalósulásának azonban igen lényeges kelléke, hogy Krisztus vallásához és az Egyházhoz igazodjék. Az Egyház tanítja és védi az igazságot, közvetíti a kegyelem természetfeletti erőit, valósítja a dolgok és célok Isten adta rendjét, minden demokrácia végső alapját és irányelvét. (XII. Pius pápa.)
 Az igazság gyakran az ellenkezője annak, mint amit igaznak hisznek. (La Bruyere.)
 Az igazságtalanság kétszeresen fáj. (Szolzsenyicin.)
17. *A halál nagy titok, olyan, mint a születés*. A halál is életről beszél. Ha jó volt az élet, akkor a halál olyan, mint az ózondús alkony, telve az erdők és mezők illatával. Ha ellenben rossz volt az élet, akkor a halál olyan, mint a romokat takaró, csillagtalan, ijesztő és sötét éj. (Prohászka.)
 Vannak emberek, akik csak a haláluk után fogják belátni, hogy halhatatlanok. (Klopstock.)
 A keresztény történet- és társadalomszemlélet szerint a fejlődés célja és értelme: Isten országának, a „Civitas Dei”-nek egyre teljesebb kifejlesztése a földön. (Tóth Tihamér.)
 A túlvilág – képtár. Minden ember ugyanis az evilági életéről, benyomásairól, cselekedeteiről, gondolkodásmódjáról szóló képet visz magával. Mivel pedig a túlvilágon csak a jók, a jó lelkek jutnak az Isten boldog látására: ezért a szép képek tárháza lesz a mennyország. (Babay József.)
18. *A megtérés nem műtét, hanem áttisztulás*. (Perlaky Lajos.)
 Az okos ember is csak félannyira ismeri saját magát, mint az ellensége. (Green Julien.)
 Bebizonyosodott, hogy úgy, ahogy Mózes írt, akkoriban csak az írhatott, akit maga a természet Alkotója inspirált. (Linné.)
 Mózes ismereteit a természet felől csak a 19. század érte utól. (Ampère.)
 Ha az ember alkothatott olyan szemet: Röntgen-szemét, amely átjárja az emberi testet, mennyivel inkább képes az Isten szeme erre! (Tóth Tihamér.)
 Mint ahogy a föld a maga pályafutásában hol napközben, hol naptávolban jár, ugyanúgy jár az emberiség is történelme folyamán hol Isten-közben, hol Isten-távolban. (Sinkó Ferenc.)
 A bölcs átlát embertársain, de nem néz keresztül rajtuk. (Csek-Me.)
 Alacsony téren a domb is hegynek képzelet magát. (Keleti mondás.)

A barátság elolvad, ha besötétedik fölötted. (A Talmudból.)

Omne vivum ex vivo – Minden élet csak élőtől származhatik. (Római jogi tétel.)

Nemo iudex in sua causa – A saját ügyében senki sem lehet bíró. (Római jogi tétel.)

19. *Kinek Isten a barátja, nincsen annak ellensége.* (Magyar közmondás.)

Csak állok némán és levett kalappal,
– mint néma koldús az ajtó előtt állván –
hol a Zenész, ki játszik a hangokkal
az Élet és Halál szörnyű orgonáján. (Várszegi György.)

Hetven felé,
Mint a felhőn át az esti napkorong,
Mindenfelé
Egy fényességes árny borong:
Az Istené. (Sik Sándor.)

Az „Igazság” című fejezetben levő nyilatkozattevők névsora

(A név utáni szám az alrovatot tünteti fel, ahol a nyilatkozat található)

Ampere André Marie	18
Szent Ágoston	4
Babay József	17
Bacon Francis	16
Balsac Jean	16
Bossuet Jacques	10
Boutroux	13
Böhme Jacob	7, 10
Chesterton Gilbert	13
Csatádi Iván	11
Csek-Me	18
De Lamennais Hugó	6
De Mun Albert	7
Dosztojevszkij Fedor	14
Emerson Ralph	9
Eötvös József	9
Faulhaber Michael bíboros	8
Giesswein Sándor	11
Gilson Étienne	12, 14
Green Julien	18
Heraclitos	16
Szent János evangélista	1
Kant Immanuel	12
Klopstock Friedrich	17
Kodolányi János	10, 15
La Bruyere Jean	16
Leó pápa XIII.	14
Linné Carolus	18
Lubac de Henri	12

Magyar közmondás	19
Szent Máté evangélista	3
Mindszenty József bíboros-prímás	6
Pascal Blaise	10, 14
Szent Pál apostol	3
Peguy Charles	1
Perlaky Lajos	6, 9, 10, 13, 15, 18
Szent Péter apostol	3
Pius pápa XII.	16
Planck Max Karl	13
Plato	11
Prohászka Ottokár püspök	5, 7, 8, 10, 17
Renan Ernest	11
Schiller Friedrich	15
Schneider Reinhold	8
Sik Sándor	19
Sinkó Ferenc	11, 13, 18
Socrates	12
Szolzenyicin	6, 11, 15, 16
Talmudból	9, 11, 18
Szent Tamás apostol	4
Tóth Tihamér	17, 18
Undset Sigrid	10
Várszegi György	19
Veres Péter	9

6. Élet

Motto: Vigilia az élet, szent virrasztás!
(Prohászka)

1. *Én vagyok az út, az igazság és az élet. Senki sem jut el az Atyához másképp, mint én általam.* (Jn, 14, 6.)
2. *Ex voto – Fogadalomból.* (Latin idézet.)
3. *Élek, pedig már nem én, hanem Krisztus él bennem!* (Gal. 2, 20.)
Istenben élünk, mozgunk és vagyunk! (Ap. Csel. 17, 28.)
Számomra az élet Krisztus, a halál nyereség! (Fil. 1, 21.)
Aki meg akarja menteni az életét, elveszti azt; aki pedig elveszti, megtartja azt. (Lk. 17, 33.)
4. *Békességet hagyok nektek, az én békességemet adom nektek, nem miként a világ adja, adom én nektek.* (Jn. 14, 27.)
És adok nektek új szíveket és új lelkeket adok belétek és elveszem a kőszívet a ti testetekből és az én lelkemet adom belétek. (Ezekiel próféta.)
Nem beszédből áll az Isten országa, hanem erőből. (1 Kor. 4, 20.)
Akár esztek, akár isztok, akár bármi mást tesztek, mindent Isten dicsőségére cselekedjete. (1 Kor. 10, 31.)
5. *Az élet eredetét a tudomány hiába kutatta, lemondott róla azzal, hogy ezek a kérdések kívül esnek a tudomány határain.* (Ampère.)
Két világ ismerhető fel a világtörténelemben: az egyik túljutott a Kálvária hegyén, a másik innen maradt. Az előbbi az igazi műveltség világa, az utóbbi a barbárságé. (Chateaubriand.
A nagy szabadgondolkodó élete utolsó időszakában teljesen megtért.)
Mily könnyű lenne az élet, ha előre látnánk annak teljes értelmét. De „az Ige el van rejtve előlünk!” (Ciolkovszkij.)
Istent a számításból nem lehet és nem szabad kihagyni. A szűkfejű ember csak a talajt morzsolja; a magot vizsgálja, a bőrt mustrálja, de tovább nem néz. Felületes, mint az olyan gazda, aki mélyszántás helyett csak éppen megkapargatja a földjének felszínét. (De Mun.)
Mi tudunk építeni felhőkorcolókat, de nem tudunk megteremteni még egyetlen fűszálat sem. (Perlaky Lajos.)
6. *Élni annyi, mint a világgal kapcsolatban állni.* (Ortega y Gasset.)
Az élet tudat mindarról, ami számunkra lehetséges. (Ortega y Gasset.)
A múlt és a jövő kapcsolatát nemzeti öngyilkosság nélkül nem szabad elveszteni. (Giesswein Sándor.)
Élni is tanulni kell és ezt tanítják a legkevesebben. (Veres Péter.)
Addig kell tanulnod, amíg nem tudsz, vagyis életed végéig. (Seneca.)
7. *Minden gondolatom alján valamiképpen Isten van.* (Ady Endre.)
A tágranyitott szem előtt a világon minden figyelemreméltó és csodálatos. (Ortega y Gasset.)
A világ: életlehetőségeink összege. (Ortega y Gasset.)
Minden munkádat úgy végezd, mintha az lenne az utolsó. (Ciolkovszkij.)

Mi a siker? Szakadatlan kemény munka, amely egy arra alkalmas véletlen pillanatban mégis csak eredményt hoz. (Franklin Benjamin.)

A jó Isten is csak ritkán ad ingyen valamit. (Mikszáth Kálmán.)

Isten girbe-görbe sorokon is egyenesben ír. (Portugál közmondás.)

8. *Isten egyre ünnepeltebb valaki lett a 20. században.* (France Anatole.)
Vannak dacos közönyösek mindennel szemben, ami a keresztény ember szemében érték. Ezek előtt nincs bűn, nincs erény, csak haszon és érdek. Életük céltalan és értelmetlen; annak mozgalmasságában nem látnak mást, mint az őszi szél szeszélyében, amely felkavarja a lehullott faleveleket. (Benedek Marcell.)
Gondolkodni fárasztó. Jól érezzük magunkat abban a szellemi ködben, amelyben élünk és nem akarjuk belőle kivágni magunkat. (Szilvási Lajos.)
Aki azt hiszi, hogy sokat tud, az keveset tanult. (Socrates.)
Sajátságos módon hiszünk az olyan emberek kiválóságában, akikkel sohasem kerülünk össze. Viszont ez a tény kiválóan vigasztal bennünket azoknak a silánységáért, akikkel valóban összekerülünk. (Shaw.)
9. *Önmagunknak mindig könnyebben tudunk megbocsátani, mint másnak.* (Széchenyi István.)
Az emberek általában előszeretettel másoknál keresik és tudják nagyszerűen kifogásolni a hibát. (Mikszáth Kálmán.)
Az átlagember nem érti meg az embertársát ért megpróbáltatásokat. (Blaise Jean.)
Aki saját terhét nem bírja el, hogyan bírja el a másét? (Harrison Paul.)
Hálásnak lenni magától értetődő lenne, ha nem éreznénk kötelezőnek. (Remarque.)
A mások hiúsága számunkra azért elviselhetetlen, mert a saját hiúságunkat sérti. (La Rochefoucauld.)
Sokan a gáztól nem veszik észre a virágot. (De Mun.)
Az emberek inkább egyszerűen elhisznek valamit, csak hogy ne kelljen gondolkodniok rajta. (Seneca.)
10. *Aki nem hisz másnak, hogyan hihet önmagának?* (Montesquieu.)
A belenyugvás meggyilkolja az egészséges ösztönöket. Legelőször is az életösztönt. (Szilvási Lajos.)
Az önfenntartás ösztöne az ember legerősebb parancsolója. (Szilvási Lajos.)
A legtöbb embernek a legértéktelebb dolgokra is van ideje és pénze; de ha jót kellene tenni, akkor az óra rögvest 60 percből, a dollár pedig 100 centből áll. (Emerson.)
Az is természeti csapás, ha valakinek rossz a természete. (Karinthy Frigyes.)
Egy ember jóságát meg lehet ismerni arról, hogyan viselkedik, ha felébresztik álmából. (Werfel.)
Meg akarod ismerni a barátodat? Szerezz neki váratlan örömet! Az örömben nyilatkozik meg legjobban az ember énje. (A Talmudból.)
11. *Embertársaink megjavítását önmagunkon kezdjük.* (Dosztojevszkij.)
Némely ember azt hiszi, hogy a lelkiismerete tiszta, pedig csak a memóriája gyenge. (Böhme.)
Az ördög is csak akkor nem alszik, ha nem hagyják. (Tolsztoj.)
A szavak sokszor jobban sebeznek, mint a kezek. (Benedek Marcell.)
A saját hibánkat mindig másban keresgéljük, az erényeket viszont a magunkénak tartjuk. (Karinthy Frigyes.)
Van ember, aki azt szeretné, ha úgy értékelnék őt, ahogyan ő önmagát. (Goethe.)

Az ifjúság, amelynek mindent elnéznek, a maga részéről nem néz el semmit: az öregkor mindent elnéz, de neki nem néznek el semmit. (Shaw.)

12. *Az értelmes ember előbb gondolkodik és csak azután cselekszik.* (Perlaky Lajos.)
 Az ostoba mindenkit lenéz és butának tart, a bölcs viszont mindenkit megbecsül. (Perlaky Lajos.)
 Az okos elsőnek teszi meg azt, amit az ostoba utolsónak. (Rousseau.)
 Minden ostoba azt hiszi, hogy csak annak van igaza, aki vele egyetért. (La Rochefoucauld.)
 Az okos úgy él, ahogy lehet és nem úgy, ahogy szeretne. (Perlaky Lajos.)
 Minek tudná a lepke, hogy a virágok múltó dolgok? Amikor megszületik is nyílnak már és amikor elpusztul is nyílnak még. De a kertésznek tudnia kell! (Mikszáth Kálmán.)
 Az intelligencia nem iskolázottság dolga. Az intellektus vele születik az emberrel. (Szilvási Lajos.)
13. *Minden ember annyit ér, amennyit önmagából átadott az embereknek.* (Schopenhauer.)
 Vannak, akik állandóan gyűjtenek tapasztalatokat, de nincs idejük okulni belőlük. (Rostand.)
 Az emberek általában szépek akarnak lenni és jól élni. Én jó akarok lenni és szépen élni.
 Ha úgy bánunk az emberekkel, mint amilyenek, akkor rosszabbá tesszük őket; de ha úgy kezeljük őket, mint amilyennek lenni szeretnének, akkor azzá lesznek, amilyeneknek látni akarjuk őket. (Goethe.)
 Semmi sem olyan szörnyű, mint a tevékeny tudatlanság. (Goethe.)
 Az udvariasság és a kedvesség nem kerül pénzbe, mégis mily nehezen adják. (Varga László S. J.)
 A halott nem viszonz többé se jót, se rosszat. (A Talmudból.)
 Nagy emberek, mert lelkük a csillagok között jár, kezük pedig sebet gyógyít és könnyeket töröl. (Castelar spanyol republikánus a vatikáni Sixtina prófétáiról.)
14. *Nem lehet vitatkozni azon: van-e lélek; de azon sem, hogy van-e szolgálélek?* (Linné.)
 Miként a selyem kibontakozik a darócból, úgy szabadul ki a lélek a test öleléséből. (Tagore Rabindranath.)
 Nincs az istenek előtt kedvesebb látvány, mint a fátummal küzdő győzedelmes férfi. (Seneca.)
 A gazdagoknak gazdag az asztala, de szegény az ágya; a szegényeknek viszont szűkös az asztala, de gazdag az ágya. (Spanyol közmondás.)
 Vita contemplativa et vita laborativa – Elmélkedő és munkás élet. (Latin idézet.)
 Vorsicht ist keine Feigheit, Unvorsichtigkeit kein Mut – Az óvatosság nem gyávaság, a gondatlanság nem bátorság. (Halm.)
 Vorsicht ist die Mutter der Weisheit – Óvatosság a bölcsesség anyja. (Német közmondás.)
15. *A történelemben az istenfélő és az istentagadó korszakok váltogatják egymást.* (Chesterton.)
 Isten olyan mindenható, hogy még az is lehetséges, hogy létezzék. (A szkeptikus Renan.)
 Isten is néha a jó emberek garderóbjából veszi a gonoszok számára az ábrázatokat. (Mikszáth Kálmán.)
 A dekadencia éppúgy pontot tesz minden civilizáció végére, mint az emberi életnél a halál. (Ortega y Gasset.)
 Tökéletes dekadencia: az életerő megfogyatkozása. (Ortega y Gasset.)
16. *A kutatás harc, a tudás győzelem.* (Bacon Francis.)
 Ne mondj magadra rosszat: barátaid elvégzik helyetted. (Talleyrand.)

Mindig akadnak olyan jóbarátok, akik nagyon szívesen megosztják velünk utolsó falatunkat.
(Blaise Jean.)

Ne felejtjük el, hogy akik a születéskorlátozást hirdetik, jóval előnyösebb helyzetben vannak: ők már megszülettek! (Beatty Jerome.)

Kevés ember érti, hogyan kell az arcbőrrel beszélni. (Veres Péter.)

Ahol az alkohol az úr, ott az ész koldulni jár. (Karinthy Frigyes.)

Levegő nélkül néhány percig, víz nélkül néhány napig, élelem nélkül néhány hétig bírja ki az ember: de ész nélkül évtizedeken át! (Malraux.)

A láng melegít, a füstje orrot csavar. Ezért a füstöt a kéményen át engedik ki. Csak a cigányputriban keveredik a láng a füsttel. (Mikszáth Kálmán.)

Alle Menschen in der Welt,
streben nur nach Gut und Geld.
Und wenn sie es dann erwerben,
Legen sie sich hin und sterben! (Rückert.) –
A földi élet ára
Vagyon és pénz hajszája:
De mire azt elérted,
Megleled a sírhelyed! (Fordítás németből.)

Azért, hogy az Isten olykor úgy cselekszik,
mintha mostoha lenne és kaján:
te hálát mondani meg ne szűnjél,
mert nagyobb Ő a mi szívüknél.
Agyunknál, szívüknél nagyobb! (Sik Sándor.)

Az „Élet” című fejezetben levő nyilatkozattevők névsora

(A név utáni szám az alrovatot tünteti fel, ahol a nyilatkozat található)

Ady Endre	7
Ampere André Marie	5
Apostolok cselekedeteiből	3
Bacon Francis	16
Beatty Jerome	16
Benedek Marcell	8, 11
Blaise Jean	9, 16
Böhme Jakob	11
Castelar	13
Chateaubriand François René	5
Chesterton Gilbert	15
Ciolkovszkij Konstantyin	5, 7
De Mun Albert	5, 9
Dosztojevszkij Fedor	11
Emerson Ralph	10
Ezekiel próféta	4
France Anatole	8
Franklin Benjamin	7
Giesswein Sándor	6
Goethe Johann Wolfgang	11, 13

Halm Friedrich	14
Harrison Paul	9
Szent János evangélista	1, 4
Karinthy Frigyes	10, 11, 16
Linné Carolus	14
La Rochefoucauld François	9, 12
Szent Lukács evangélista	3
Malraux André	16
Mikszáth Kálmán	7, 9, 12, 15, 16
Montesquieu Charles	10
Ortega y Gasset José	6, 7, 15
Szent Pál apostol	3, 4
Perlaky Lajos	5, 12
Prohászka Ottokár püspök	1
Remarque Erich Maria	9
Renan Ernest	15
Rostand Jean	13
Rousseau Jean Jacques	12
Rückert Friedrich	16
Schopenhauer Arthur	13
Seneca	6, 9, 14
Shaw G.B.	8, 11
Sik Sándor	16
Socrates	8
Széchenyi István	9
Szilvási Lajos	8, 10, 12
Tagore Rabindranath	14
Talleyrand Maurice	16
Talmudból	10, 13
Tolsztoj Leó	11
Varga László S.J.	13
Veres Péter	6, 16
Werfel Franz	10

7. Iránytű

Motto: Messze nézzen aki élni akar!
(Sik Sándor)

1. *Excelsior! – Fölfelé!* (Latin idézet.)
2. *Gyűjtani csak az tud, aki maga is ég!*
3. *Akinek fülei vannak a hallásra, hallja meg!* (Mk. 7, 16.)
Akár élünk, akár halunk, az Úréi vagyunk! (Róm. 14, 8.)
Ahol ketten vagy hárman összejönnek az én nevemben, ott vagyok közöttük. (Mt. 18, 20.)
Nem különb a tanítvány mesterénél, sem a szolga az uránál. (Mt. 10, 24.)
Az aratni való sok, de a munkás kevés. Kérjétek azért az aratás Urát, hogy küldjön munkásokat vetésébe. (Mt. 9, 37–38 és Lk. 10, 2.)
Ami látható, az ideigvaló; ami pedig láthatatlan, örökkévaló. (2 Kor. 4, 18.)
4. *Sokan lesznek az elsőkből utolsókká és utolsókból elsőkké.* (Mt. 19, 30.)
A test emberei nem lehetnek kedvesek az Isten előtt. (Róm. 8, 8.)
Nem hozhat a jó fa rossz gyümölcsöt, sem a rossz fa jó gyümölcsöt nem teremhet. (Mt. 7, 18.)
Könnyebb a tevének a tű fokán átmenni, mint a gazdagnak bemenni a mennyek országába. (Mt. 19, 24.)
Aki megveti testvérét, nem embert vet meg, hanem az Istent, aki Szentlelkét is belénk adta. (1 Tessz. 4, 8.)
Akik gazdagok akarnak lenni, kísértésbe esnek, az ördög kelepccéjébe, sok haszontalan és káros kívánságba, melyek pusztulásba s romlásba döntik az embert. (1 Tim. 6, 9.)
5. *Aki e világnak barátja akar lenni, ellenségévé lesz Istennek.* (Jak. 4, 4.)
Aki az Istennek ellensége, nem lehet embertársának barátja. (Szent Ambrus.)
Az álnok ajkak kettős szívvel szólnak. (Zsolt. 11, 2.)
Akinek cukor van a szájában, nem mondhatja, hogy a szája édes. (Szal. Szent Ferenc.)
Vannak emberek, akik nem szeretik az Istent. Sohasem imádkoznak és mégis boldogulnak. Ez nagyon rossz jel! Ezek életük rengeteg gonoszsága mellett valami jót is tettek és a jó Isten ezért a valami jóért itt a földi életben akarja megjutalmazni őket. (Vianney Szent János.)
6. *Ki a világtól fél, sohasem fog nagy dolgot cselekedni Istenért.* (Loyolai Szent Ignác)
Vannak emberek, akik csak azért okosak, hogy gonoszat cselekedhessenek. (Szent Jeromos.)
Csak ha adunk – akkor kapunk. (Assiszi Szent Ferenc.)
Az Úr Jézus inkább az életétől akart megválni, mintsem az engedelmisségtől. (Szent Bernát.)
Egészen Isten teremtett, egészen joga van hozzád. (Szent Ágoston.)
Nincsen az a rossz prédikáció, amelyből valamiféle egészen csekély hasznot ne meríthetnénk. (Szent Teréz.)

7. *Ne légy a divatnak rabszolgája.* (Mindszenty József bíboros-prímás.)
 Amilyen belül az ember, akként ítél kifelé. (Kempis Tamás.)
 Ha magadat nem teheted olyanná, aminővé szeretnéd: miképpen akarsz akkor mást a te kedved szerint alakítani? (Kempis Tamás.)
 Nincs súlyosabb teher, mint az üres lélek. (Szász Zoltán, a „Haladás” hitetlen írója.)
 Az ember egyszer elkezdi komolyan venni a sorsát. De akkor már késő rádöbbenni, hogy képtelen változtatni rajta. (Szilvási Lajos.)
 Az ember nem gondolkozhatik eléggé magasztosan az emberről: mert még a legeltévelyedetebb ember is az Isten alkotása. (Kant.)
 Aki a helyes útról letér, még nincsen elveszve; csak az vész el, aki a helyes útra nem talál vissza. (Gilson.)
 Amilyen nehezen jutottál fel, olyan könnyen gurulsz le. (A Talmudból.)
8. *A Biblia Isten szava! A Bibliát térdelve kellene olvasni.* (Caudel Paul.)
 Iszonyatos hallani, amint az emberek közömbös hangon beszélnek a mennyei dolgokról; pedig azok telve vannak tűzzel és lendülettel. (Geen Julien.)
 Az Egyház kétezer éven át bebizonyította, hogy nem a kor és az idő találmánya, hanem Alkotójának a műve. (Chesterton.)
 Az életfelfogás kialakulásának hatékonyan segítő előfeltétele: az olvasás. (Benedek Marcell.)
 Nem hiszem, hogy az ember vallás nélkül erényes lehessen. Magam is sokáig vallottam ezt a téves nézetet, de már tökéletesen kiábrándultam belőle. (Rousseau vallomása élete utolsó időszakában.)
9. *Mors certa, hora incerta – A halál biztos, órája bizonytalan.* (A lipcsei toronyóra felírata.)
 Isten nem alszik, rossz tűz el nem alszik. (Mikszáth Kálmán.)
 Ma mindent biztosítanak: házat-tűz, lakást-betörés, családtagot-halál, gabonát-jég, hajót-vihar, munkást-baleset ellen, és a lelket? (Tóth Tihamér.)
 Zwischen Sarg und Wiege – ist nur eine Stiege! – Bölcső és koporsó – csak lépcsőfok a választó! (Német közmondás.)
10. *Ha földi utadon el akarsz igazodni, tekints az égre!* (Tóth Tihamér.)
 Korunk rabszolgavilágából csak akkor van kiút, ha helyreáll az ember bizalma Isten felé. (Sinkó Ferenc.)
 Hiába mondják: nincs Isten! Tagadni csak azt lehet, ami van! (Caudel Paul.)
 A racionalista ahelyett, hogy a fejét az égbe dugná, az eget akarja a fejébe dugni. (Chesterton.)
 A szenvedés az embernek az, ami a ruhának a mosás. A ruhát sulykolják, csapdossák, öklözik, facsarják, mángorolják, tüzes vassal egyengetik, míg végre megtisztul. A földi szenvedések is ilyenek. (Gárdonyi Géza.)
 El kell mindent ejteni, hogy az ember két üres keze szabadon kulcsolódhassék az Úr előtt. (Tormay Cecile.)
11. *Aki egyenes úton halad, az biztosan halad.* (Kempis Tamás.)
 Aki meg van elégedve önmagával, annak rossz az ízlése. (Tóth Tihamér.)
 Másnak bemocskolásával én még nem leszek tisztább! (Rideg Sándor.)
 Aki felmászott a létrán, csak magasabban van, de nem lett nagyobb! (Karinthy Frigyes.)
 Ha mást lenézünk, azzal még mi nem leszünk nagyobbak! (Harrison Paul.)

12. *Én az Isten temploma vagyok!* (A Szentírás tanítása: Tóth Tihamér idézete.)
 A teremtésben senki és semmi sem imádkozik: csak az ember! (Tóth Tihamér.)
 Minél előbbre jutunk a tapasztalásban, annál közelebb jutunk a kifürkészhetetlenhez.
 (Perlaky Lajos.)
 Amit az atyádtól örököltél, azt saját magadnak is meg kell szerezned, mert csak akkor a tiéd!
 (Goethe.)
 Sohasem tagadtam Isten létezését. A fejlődéelmélet szerintem teljesen összeegyeztethető az istenhittel. Nem lehet bizonyítani, sem megérteni, hogy a világ és az ember önmagától, véletlenül jött létre! Isten léte mellett ez a legfőbb érv. (Darwin.)
 Beatissime Pater, sic transit gloria mundi. – Szentséges Atya, így múlik el a világ dicsősége.
 (Nyilatkozat a pápai koronázáskor kóc égetése közben.)
13. *Vannak finom- és durvaszövésű lelkek.* (Prohászka.)
 Önmagam túlértékelése másnak lebecsülésére vezet. (Goethe.)
 Az ember nem azért él, hogy érte dolgozzanak, hanem, hogy ő dolgozzon másokért.
 (Tolsztoj.)
 Mi a szerénység? – A lélek napsugara. (Petrikovics Höffer Jolán.)
 Nem könnyű dolog az úri életben nőtt embernek a szegénysors, de a szegénynek sem könnyű az örökös robot. (Veres Péter.)
 Van, aki csak azért cselekszik jót, hogy tudjon mivel kérkedni. (Schaukal.)
 Semmi sem győzi meg könnyebben a gyenge elméket, mint az, amit nem értenek meg. (Retz bíboros.)
 A pokol útját szembekötve is könnyen meg lehet találni. (Mikszáth Kálmán.)
 Örökké mosolygó emberben ne bízzál! (A Talmudból.)
14. *Mint katolikus: világrészekben gondolkodom.* (Mindszenty József bíboros-prímás.)
 Én nem politizálok, én moralizálok. (Gerlier Péter bíboros.)
 Az öröm erő, a lehangoltság gyöngeség. (Prohászka.)
 Mi az ének? – Isten dicsőítése. (Petrikovics Höffer Jolán.)
 A tudomány, amely tanít, jó; de amelyik megtéveszt, az rossz! (Rousseau.)
 Az igazi irodalom nem égen lebegő rózsaszínű szellemfelhő, hanem lélekismeret, emberismeret, életismeret, országismeret és népismeret. (Veres Péter.)
 Qui Proficit in litteris ed deficit in moribus: plus deficit, quam proficit. – Aki tudásban gyarapszik, de hiányos az erkölceiben, többet veszít, mint nyert. (Tóth Tihamér idézete.)
 Egy titkos véső egy szilánknyit belőlem minden nap farag. (Áprily Lajos.)
15. *A hatalom a legszörnyűbb ragályos betegség.* Teljesen megváltoztatja az ember jellemét.
 (Remarque.)
 Az erkölcsi romlás minden idők örök örvénylő ingoványa. (Schaukal.)
 Ha gyűlölünk: másban önmagunkat gyűlöljük, mert egy test és egy vér vagyunk! (Mécs László.)
 Sohasem lehet olyan szép dolog egy baráttal jót tenni, mint amilyen szégyenletes őt a bajban cserbenhagyni. (Plutarchos.)
 Nagyon jók az emlékeim, mert igen rossz az emlékezőtehetségem. (Werfel.)
 Ismertté csak ismeretlenek válhatnak. (Bacon Francis.)
 Az ördög csak kísérteni tud, de hogy célt érjen, ahhoz a mi segítségünk is szükséges. (Ó-mexikói bölcsesség.)
 Quis per quod peccat, per idem punitur. - Ki mivel vétkezik, azzal is bünhődik. (Latin idézet.)

16. *Te vagy a fészek, puha vagy, édes és meleg,*
s én oly keveset gondolok Veled! (Sik Sándor.)

Uralva Téged, sugárzó Napunk,
Általad, s Benned élünk és vagyunk! (Balássy László.)

Egy szempillantásnál mi rövidebb?
Ember, barátom, a te életed!
Rohanva jó az idő, s elrohan,
Egy kezében bölcsőd pólyája van,
s másokban koporsódra szemfödél.
Kevély ember, miben kevélykedél? (Petőfi Sándor.)

17. *Legnagyobb cél itt a földi létben:*
Ember lenni mindig, minden körülményben. (Arany János.)

Ist Christus hundertmal in Bethlehem geboren
Und nicht in dir, du bist ewiglich verloren! (Angelus Silesius)
Ha Krisztus százszor is Betlehemben született
És nem benned, lelked örökre elveszett! (Tóth Tihamér ford.)

Aber Christ, sprach einst ein Atheist,
Wie du doch betrogen bist,
Wenn der Himmel eine Fabel ist!
Atheist, so sprach der Christ,
Wie du doch betrogen bist,
Wenn die Hölle keine Fabel ist! (Rückert.) –
De hívó, így szólt egy hitetlen,
Hogy be vagy te csapva
Ha az ég csak mese!
Ó, hitetlen, így szólt a hívó,
Hogy be vagy te csapva,
Ha a pokol nem mese! (A német szöveg fordítása.)

A testvéreknek, kik az éjben járnak,
Az Isten küldött szentjánosbogárnak! (Sik Sándor.)

Ott fenn öröm lesz, kínok a mélybe,
Még van idő: ember, nézz előre! (Hensel Lujza.)

Az „Iránytű” című fejezetben levő nyilatkozattevők névsora
(A név utáni szám az alrovatot tünteti fel, ahol a nyilatkozat található.)

Szent Ambrus	5
Arany János	17
Assiszi Szent Ferenc	6
Áprily Lajos	14
Szent Ágoston	6
Bacon Francis	15

Balássy László	16
Benedek Marcell	8
Szent Bernát	6
Chesterton Gilbert	8, 10
Claudél Paul	8, 10
Darwin Charles	12
Gárdonyi Géza	10
Gerlier Péter bíboros	14
Gilson Etienne	7
Goethe Johann Wolfgang	12, 13
Green Julien	8
Harrison Paul	11
Hensel Lujza	17
Szent Jakab apostol	5
Szent Jeromos	6
Kant Immanuel	7
Karinthy Frigyes	11
Kempis Tamás	7, 11
Loyolai Szent Ignác	6
Szent Márk evangélista	3
Szent Máté evangélista	3, 4
Mécs László	15
Mikszáth Kálmán	9, 13
Mindszenty József bíboros-prímás	7, 14
Szent Pál apostol	3, 4
Pápakoronázási nyilatkozat	12
Perlaky Lajos	12
Petőfi Sándor	16
Petrikovics Höffer Jolán	13, 14
Plutarchos	15
Prohászka Ottokár püspök	13, 14
Remarque Erich Maria	15
Retz bíboros	13
Rideg Sándor	11
Rousseau Jean Jacques	8, 14
Rückert Friedrich	17
Schaukal	13, 15
Sik Sándor	1, 16, 17
Sinkó Ferenc	10
Szalézi Szent Ferenc	5
Szász Zoltán	7
Szilvási Lajos	7
Talmudból	7, 13
Szent Teréz	6
Tolsztoj Leó	13
Tormay Cecile	10
Tóth Tihamér püspök	9, 10, 11, 12, 14, 17
Veres Péter	13, 14
Vianney Szent János	5
Werfel Franz	15

Zsoltárból

5

8. Okosság

Motto: Több is telik téled!
(Sírfelirat.)

1. *Ignoramus, ignorabimus. – Semmit sem tudunk.* (Latin idézet.)
2. *A sarkalatos erények legelsője: az okosság.* (Perlaky Lajos.)
3. *Készítsétek az Úr útját, tegyétek egyenesekké ösvényeit.* (Mk.1, 3.)
Amit nektek mondom, mindenkinek mondom: ébren legyetek. (Mk. 13, 37.)
Mindazt, amit akartok, hogy nektek cselekedjenek az emberek, ti is cselekedjétek nekik. (Mt. 7, 12.)
Ébren legyetek, mert nem tudjátok a napot, sem az órát. (Mt. 25, 13.)
Ha a lélek vezet titeket, nem vagytok törvény alatt. (Gal. 5, 18.)
Vegyétek magatokra az én igámat és tanuljatok tőlem, mert szelíd vagyok és alázatos szívű; és nyugalmat találtok lelketeknek. Mert az én igám édes és az én terhem könnyű. (Mt. 11, 29–30.)
4. *Legyetek tökéletesek, miként a ti mennyei Atyátok tökéletes.* (Mt. 5, 48.)
Ha valaki szavában nem hibáz, az tökéletes férfiú; az féken tudja tartani egész testét is. (Jak. 3, 2.)
Ha valaki utánam akar jönni, tagadja meg magát, vegye föl keresztjét és kövessen engem. Mert, aki meg akarja menteni életét, el fogja azt veszíteni; aki pedig elveszti életét én értem, meg fogja azt találni. Mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri is, lelkének pedig kárát vallja? (Mt. 16, 24–26.)
Minden fát, amely jó gyümölcsöt nem terem, kivágnak és tűzre vetnek. (Mt. 3, 10 és 7, 19.)
5. *Az igaz szája bölcsességet szól és a nyelve igazat beszél.* (36. zsoltár, 30.)
Ne ítéljétek és nem fogtok ítélni; ne kárhoztassatok és nem fognak benneteket kárhoztatni; bocsássatok meg és bocsánatot fogtok nyerni. (Luk. 6, 37.)
Mikor alamizsnát adsz, ne tudja a bal kezed, mit cselekszik a jobb kezed, hogy alamizsnád titokban legyen; és Atyád, ki lát a rejtekben, megfizet neked. (Mt. 6, 3–4.)
Egy szolga nem szolgálhat két úrnak, mert vagy az egyiket gyűlöli és a másikat szereti, vagy az egyikhez ragaszkodik és a másikat megveti. Nem szolgálhattok Istennek és a mammonnak. (Lk. 16, 13.)
Amiket most szenvedünk, nem mérhetők össze a jövődő dicsőséggel, amely meg fog nyilvánulni rajtunk. (Róm. 8, 18.)
6. *A komoly tudás a nyolcadik szentség.* (Clairvauxi Szent Bernát.)
A legértékesebb dolog a világon, ha a teremtmény Teremtőjéhez természetfölötti hasonlóságban: vagyis isteni vonásokat öltve magára, hasonul. (Szent Tamás.)
Ami engem illet: én hozzászoktam, hogy mindenből lelki hasznot merítsek. (Naziani Szent Gergely.)
Nem találok sehol sem jobb szórakozást, mint a templomban az oltár előtt. (Szent Kázmér.)
Az igazi bölcsesség és az igazi műveltség semmi más, mint Isten félelme. (Aranyszájú Szent János.)

7. *Lélekben légy szegény, s minden vagydonban gazdag leszel.* (Szent Ambrus.)
 Az a gazdag, aki nem akar gazdag lenni; az a szegény, aki nem akar szegény lenni.
 (Aranyszájú Szent János.)
 Az a szegénység dicséretes, amelyben az ember a gondokkal szakítva, szabadabban élhet az isteni és a lelki dolgoknak. (Szent Antonin.)
 Akik Isten szegényei lettek, azok az Ő bőkezűségéből lesznek gazdagok. (Alexandriai Szent Kelemen.)
8. *Ki Istent féli, hasonlóképpen jóbarátságra is tesz szert.* (Sir. 6,17.)
 Szegény embernek szegény az erszénye, de gazdag a lelkiismerete. (Szent Ágoston.)
 A gonoszság, ha ékesszólásban való jártassággal párosul, sokkal szörnyűbb veszedelmet okoz, mint a tudatlanság. (Aranyszájú Szent János.)
 Ahol sötétség van, oda hadd vigyek világosságot! (Assiszi Szent Ferenc.)
9. *Legnagyobb tetterő a tökéletességhez kell.* (Prohászka.)
 Látni, ítélni, cselekedni! (Cardijn kanonok.)
 Az ésszel visszaélés nem okosság, hanem balgaság. (Perlaky Lajos.)
 Teszem azt, amit tennem kell, jöjjön az, aminek jönnie kell! (VII. Pius pápa.)
 Erősnek kell lenni! Ha nem én vagyok az erősebb, akkor én fizetek rá. Csak az erősebbek maradnak meg! Ez az örök természeti törvény. (Szilvási Lajos.)
10. *A harag megöli a bölcsességet.* (Kodolányi János.)
 A világ Teremtőjének nagyságát és végtelen bölcsességét igazán csak az ismeri meg, aki a végtelen nagy könyvben, amelynek természet a neve, iparkodik az Ő gondolatait megismerni, megérteni és aki előtt a megértéssel szemben mindaz, amit az emberek róla tudnak és mondanak, csupa üres és hiú beszédnek látszik. (Schönbein Keresztély.)
 Az ötlet csak pillanatnyilag, az okosság csak átmenetileg, a bölcsesség azonban véglegesen segít az emberen. (Montesquieu.)
 Ferdinánd! Gondolj az örökkévalóságra! (II. Ferdinánd, Kasztília királya szobája falára íratta.)
11. *A tapasztalat gazdaggá tesz.* (Bacon Francis.)
 A tudás nem más, mint a tapasztalati adatok ésszerű feldolgozása elméleti gondolkodással.
 (Bacon Francis.)
 Minél többet tud az ember, annál inkább rájön arra, mennyi mindent nem tud még.
 (Ampére.)
- Mindnyájunk adománya a szó, kevésé az okosság. (Cicero.)
 Okosság nélkül a gyöngédségből gyöngeség lesz, az irgalmasságból vajszívűség, a jövőről gondoskodásból fukarság, az állhatatosságból macacsság, az adakozó készségből pazarlás.
 (Perlaky Lajos.)
12. *Az erények sorában első a bölcsesség és a mértékletesség, a bátorság csak azután következik.* (Plato.)
 Mi az erény? – A lélek babérkoszorúja. (Petrikovics Höffer Jolán.)
 Az okos embert jobban győzik meg azok az érvek, amelyekre saját maga jött rá, mint azok, amelyeket mások hangoztatnak. (Pascal.)
 Csak a buta haragszik az igazságért, a bölcs zsebrevágja, mert tudja, hogy az igazság arany.
 (Schopenhauer.)

13. *Az Isten ott kezdődik, ahol az ember végződik.* (Böhme Jacob.)
 A tökéletesség a lehetőleg teljes harmónia. (Prohászka.)
 Életünkkel sokkal őszintébben imádkozunk, mint az ajkunkkal. (Johnson Hewlett.)
 Félj Istentől legalább annyira, mint az emberektől. (Gandhi.)
 A haladás és a tökéletesség harccal jár. (Prohászka.)
 Az a jó parancs, amelyet nem parancsnak, hanem a közösség által kívánt vezető gondolatnak éreznek az emberek. (Veres Péter.)
 Háborút akarunk? Tessék: Üzenjünk hadat a gyűlöletnek, az előítéleteknek, a hazugságoknak, a becstelenségnek! (Wilde Oscar.)
14. *Embereket formáljatok és rendben lesz a világ!* (Michelet.)
 Inkább légy becsülettel szegény, mint becstelenül gazdag. (La Bruyere.)
 A legnehezebb dolog önönmagunknak tanácsot adni. (Linné.)
 A szerény és önzetlen ember senkiben sem csalódik. (Michelet.)
 Mi az önzetlenség? – A lélek dicsősége. (Petrikovics Höffer Jolán.)
 A Miatyánkban is előbb a lelkieket kérjük; az Üdvözlégyben is előbb kedveskedünk és csak azután kérünk. (Sinkó Ferenc.)
15. *Amit csinálsz, az legyen előtted mindig a világ legfontosabb tennivalója.* (Stanley Morton, amerikai újságíró.)
 Ne nézzünk fel azokra, akik lenéznek minket. (Blaise Jean.)
 Sokkal könnyebb egy emberrel elhittetni azt, hogy a törött tükör szerencsétlenséget hoz, mint azt, hogy a föld a nap körül forog, hogy a melegben kitágulnak a testek és hogy Isten van az égen. (Pitigrilli.)
 Többet dicsérnek, mint amennyit megérdemelsz. Vigyázz, úgy ne járj, mint az az üzletember, aki nagyobb kölcsönt vett föl, mint amennyit meg tud fizetni. (A Talmudból.)
 Ne nézz a fekete képre, ha fehér ezüstöt ajánl. (Keleti közmondás.)
16. *Ki a bölcs? Aki mindenkitől tanul. – Ki a hatalmas? Aki uralkodni tud magán.* (Goethe.)
 A bölcs a jósorsban felkészül a rosszra. (Perlaky Lajos.)
 Csak ami örök, az a fiatal. (Sik Sándor.)
 A legjobb módszer a barátok megőrzésére, ha nem vetjük őket próba alá. (Talleyrand.)
 A politika megtanítja beszélni az embert. A tudomány pedig megtanítja hallgatni. Kerüld az olyan embert, aki mindent dicsér és mindent gyaláz. (A Talmudból.)
17. *A föld az emberiség bölcsője: de egész életünket a bölcsőben nem élhetjük le!* (Ciolkovszkij.)
 Minden ember annyit ér, amennyit tud. (Gárdonyi Géza.)
 Segíts magadon, az Isten is megsegít. (Magyar közmondás.)
 Nincs szebb ékszer a tudás drágakövéénél. (A Talmudból.)
 Nimmer tun ist die beste Busse. – Nem tevés a legjobb vezeklés. (Német közmondás.)
 Jede Stunde bringt dir Kunde. – Minden óra tudás hordozója. (Német közmondás.)
18. Istentől csak egyet kérek:
 Hogyha hozzá visszatérek,
 Fogadjon el!
 Költő vagyok, szegény féreg:
 Soha többé ne hagyjon el! (Rutebeuf.)

Olyan jó lenni
 ha kék az ég,
 s pacsirta zengi
 fenn: Dícsértessék! (Korondi András.)

Az „Okosság” című fejezetben levő nyilatkozattevők névsora
 (A név utáni szám az alrovatot tünteti fel, ahol a nyilatkozat található)

Alexandriai Szent Kelemen	7
Szent Ambrus	7
Ampere André Marie	11
Szent Antonin	7
Aranyszájú Szent János	6, 7, 8
Assiszi Szent Ferenc	8
Szent Ágoston	8
Bacon Francis	11
Blaise Jean	15
Böhme Jacob	13
Cardijn kanonok	9
Cicero	11
Ciolkovszkij Konsztantyin	17
Clairvauxi Szent Bernát	6
II.Ferdinánd király	10
Gandhi Mahatma	13
Gárdonyi Géza	17
Goethe Johann Wolfgang	16
Szent Jakab apostol	4
Johnson Hewlett	13
Szent Kázmér	6
Kodolányi János	10
Korondi András	18
La Bruyere Jean	14
Linné Carolus	14
Szent Lukács evangélista	5
Magyar közmondás	17
Szent Márk evangélista	3
Szent Máté evangélista	3, 4, 5
Michelet Jules	14
Montesquieu Charles	10
Nazianzi Szent Gergely	6
Pascal Blaise	12
Szent Pál apostol	3, 5
Perlaky Lajos	2, 9, 11, 16
Petrikovics Höffer Jolán	12, 14
Pitigrilli	15
Pius pápa VII.	9
Plato	12
Prohászka Ottokár püspök	9, 13
Rutebeuf	18

Schopenhauer Arthur	12
Schönbein Keresztély	10
Sik Sándor	16
Sinkó Ferenc	14
Sirák	8
Stanley Morton	15
Szilvási Lajos	9
Talleyrand Maurice	16
Talmudból	15, 16, 17
Szent Tamás apostol	6
Veres Péter	13
Wilde Oscar	13
Zsoltár (36)	5

9. Alázatosság

Motto: Uram, semmi vagyok, de a Tiéd vagyok!
(VII. Pius pápa)

1. *Roma locuta, causa finita – Róma nyilatkozott, az ügy be van fejezve.* (Szent Ágoston)
2. *Legyetek irgalmasok, mint a ti Atyátok is irgalmas!* (Lk. 6, 36.)
Boldogok az irgalmasok, mert önekik is irgalmaznak. (Mt. 5, 7.)
Mindaz, aki magát fölmagasztalja, megaláztatik, és aki magát megalázza, fölmagasztaltatik. (Lk. 14, 1, 11 és Mt. 23, 12.)
Aki nem hordozza keresztyét és jön utánam, nem lehet nekem tanítványom. (Lk. 14, 27.)
A kereszty igéje azoknak, akik üdvözülnek, Istennek ereje. (1 Kor. 1, 18.)
Mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri is, önmagát pedig elveszti, vagy magában kárt vall? (Lk. 9, 25.)
És mikor imádságra fölálltok, bocsássátok meg, ha van valamitek valaki ellen, hogy a ti Atyátok is, ki mennyekben vagyon megbocsássa nektek vétkeiteket. (Mk. 11, 25.)
Elfelejttem, ami mögöttem van és nekifeszülök annak, ami előttem van. (Fil. 3, 13.)
3. *Uram, addig el nem eresztelek, amíg meg nem áldasz engem.* (Jákob.)
Ha a jókat elfogadtuk az Úrtól, miért ne fogadnánk el a rosszat is? (Jób.)
Ha azt akarod, hogy Isten meghallgasson, te hallgasd meg Őt előbb! (Szent Ágoston.)
Egész életeden át sohase felejtse, hogy az emberi élet folytonos áldozat Istennek. (Szent Lajos francia király.)
Úgy bízzál, mintha mindent Isten tenne és úgy cselekedjél, mintha mindent neked kellene elvégezned. (Loyolai Szent Ignác.)
Aki igaz, legyen még igazabb és a szent legyen még szentebb. (Jel. 22, 12.)
4. *A lelki életben épp oly szükséges az alázat, mint a bátorság.* (Szent Teréz.)
Csak, ha megbocsátunk, akkor remélhetünk bocsánatot! (Assiszi Szent Ferenc.)
Ahol sértés van, oda hadd vigyek bocsánatot! (Assiszi Szent Ferenc.)
A példa mindig erősebb a szónál. (Szent Bernát.)
Igaz alázatossággal minden ellenségünknel erősebbek vagyunk. (Kempis Tamás.)
A kevés ember lelki beteg és sebeire nincsen gyógyulás. (Sirák 3, 20.)
5. *Leborulok előtted, Uram! és mindenért: a keresztyét csakúgy, mint szereteted csókjáért – hálát adok Neked!* (Prohászka.)
Mily nagy az Isten, mily nagy az Isten, s mily semmiség az Ő végtelen nagyságához képest a mi tudásunk! (Ampére.)
Az én hitem nem józan okoskodás gyümölcse! Alapja az engedelmesség és az alázat, amellyel Istennek és egyházának tartozom. Sok hibát követtem el életem folyamán, de soha, sohasem kételkedtem. (Claudel Paul.)
Az én találmányomnak nincsen jövője. (Lumiere, a film feltalálója.)
Kinek keményebb a küzdelme annál, mint aki önmagát akarja legyőzni?! (Kempis Tamás.)
Domine nihil sum, sed tuus sum. – Uram semmi vagyok, de a Tied vagyok. (VII. Pius pápa.)
Halálomig sajnálom, hogy nem éltem másképp! (Strindberg.)

6. *Aki dicsőségbe akar jutni, annak előbb alázatban kell Isten előtt meghajolnia.* Aki fényt akar inni, annak először homályba kell borulnia. Aki erős, hajthatatlan és hatalmas akar lenni, annak saját tehetetlensége mélységes érzelmeivel kell eltelnie! (Prohászka.)
 Azt tanultam: nagy az Isten, – az ember szegény. (Sik Sándor.)
 A béke bőséget teremt, a bőség büszkeséget, a büszkeség megvetést, a megvetés háborút, a háború szegénységet, a szegénység alázatosságát, az alázatosság: békét! (A tordai vártemplom falának felirata.)
 Az életben soha nem boldogultam, mégis mindig boldog voltam.
 Aki fél szeretni, fél megbocsátani, fél kibékülni, fél az ellenségnek kezet adni, fél az igazságot kimondani, az csak ajka szerint vallásos. (Perlaky Lajos.)
 Semper fidelis! – Hű mindörökké! (Bogner Mária Margit.)
7. *Nem az igazság az élet alapja, hanem az irgalom!* (Dosztojevszkij.)
 A gyermek légkörében az ember alázatos lesz, különben merev és büszke, felületes és léha; a gyermeknek köszönhetjük a mélyebb és igazi életet. (Prohászka.)
 Az engedelmesség kiváló, nemes, erős akarat (Prohászka.)
 A hála terhét kevesen tudják elviselni. (Montesquieu.)
 Önmagunkkal a legnehezebb szembenézni. (Rideg Sándor.)
 Ha részrehajlónak tartod a természetet, hogy különféleképpen mérte ki a szerencsét, menj ki a temetőbe, ott kijózanodol. (Tillmann.)
8. *Csak az Istentől félek és semmi mástól!* (Gandhi.)
 Csak az Istentől és azoktól félek, akik Tőle nem félnek. (Bismarck.)
 Csak az méltó az Istenhez, aki megveti a gazdagságot. (Seneca.)
 Memento homo, quia pulvis es et in pulverem reverteris! – Emlékezzél ember, hogy por vagy és porrá leszel! (Az egyház hamvazószerdai figyelmeztetése.)
 Mim van az égben és mim van a földön kívüled? Szívemnek Istene és én osztályrészem, Istenem, örökre! (Zsoltár 72.)
 Bocsásd meg másnak a bűnét és az Isten két bünt bocsát meg neked. (Orosz közmondás.)
9. *Nehéz a keresztem, megváltó Krisztusom,*
 De amit rám mértél, szívesen hordozom! (Faluhelyi Magda.)
- Leben ist leiden. – Az élet szenvedés. (Halm.)
- Für einen ewigen Kranz
 Dies armen Leben ganz! – A földi élet ára
 Legyen lelkem boldogsága. (Rückert.)
- Rettentő mértékkel mérted szeretésed,
 Ó, legyenek, hadd legyenek könnyező vetésed! (Xavéri Szent Ferenc.)
10. *Isten akarja és eljön a halál,*
 De az ítélet sorsa rajtam áll! (Hensel Lujza.)
- A halált el nem kerülhetem,
 Isten! segíts hát át az életen! (Borbély Tibor.)
- Kegyes Jézus, kérlek Téged:
 Értem álltal emberséget,

Ne adj érnem gonosz véget.
 Munkád, könnyed értem vesztek:
 Ennyi kínod, szent kereszted
 Ne maradjon céljavesztett!
 Térden kérlek, görnyedetten,
 Sír a lelkem megtöröten:
 Ott a végnél állj mellettem! (Sik Sándor Dies irae fordítása.)

Uram, háboruból jövök én,
 Mindennek vége, vége!
 Békíts ki Magaddal s magammal,
 Hiszen Te vagy a béke! (Ady Endre.)

11. *Most Uram, most itt fekszem kezekben,*
 Tépedten, árván, fájón, megepedten,
 Alázatosan hajlott homlokkal,
 Egyesegyedül teveled, Urammal! (Sik Sándor.)

Mi is vagyok? Mély alázat a Legnagyobb előtt,
 lélek, amelynek fehér szárnya nőtt. (Barsy Irma.)

Az emberek úgy elrosszultak
 (Hiszen nem voltak soha jók):
 Most Krisztus-hitünket csúfolók.
 Járj köztünk, drága Isten-ember,
 Tavasz van, nőnek a gazok
 S kevesek az igaz igazok.
 Úgy látlak, ahogy kigondoltak:
 Egy kicsit véres a szíved,
 De én-szívem egészen tied. (Ady Endre.)

12. *Hogyha az Úr nem építi a házat: hasztalan fárad, ki építi azt.*
 Hogyha az Úr nem őrzi meg a várost: aki azt őrzi, hasztalan virraszt! (126. zsoltár.)

Krisztus támad és eszmél,
 Odúkat és kriptákat pattant,
 Van-e gyönyörűbb ennél? (Ady Endre.)

Az „Alázatosság” című fejezetben levő nyilatkozattevők névsora
 (A név utáni szám az alrovatot tünteti fel, ahol a nyilatkozat található)

Ady Endre	10, 11, 12
Ampere André Marie	5
Asszisi Szent Ferenc	4
Szent Ágoston	1, 3
Barsy Irma	11
Szent Bernát	4
Bismarck Ottó	8
Bogner Mária Margit	6

Borbély Tibor	10
Claudel Paul	5
Dosztojevszkij Fedor	7
Faluhelyi Magda	9
Gandhi Mahatma	8
Halm Friedrich	9
Hamvazószerdai egyházi figyelmeztetés	8
Hensel Lujza	10
Jákob	3
Jelenések könyvéből	3
Jób	3
Kempis Tamás	4, 5
Szent Lajos	3
Loyolai Szent Ignác	3
Szent Lukács evangélista	2
Lumiere Louis	5
Szent Márk evangélista	2
Szent Máté evangélista	2
Montesquieu Charles	7
Szent Pál apostol	2
Perlaky Lajos	6
Pius pápa VII.	1, 5
Prohászka Ottokár püspök	5, 6, 7
Rideg Sándor	7
Rückert Friedrich	9
Seneca	8
Sik Sándor	6, 10, 11
Sirák	4
Strindberg August	5
Szent Teréz	4
Tillmann Pesch	7
Tordai vártemplom felirata	6
Xavéri Szent Ferenc	9
Zsoltár (72)	8
Zsoltár (126)	12

10. Engesztelés

Motto: Tövis lehet rózsza nélkül is!
(Prohászka)

1. *Isten kegyessége a bűnbánatra vezérel.* (Róm. 2, 4.)
Akik jámborul akarnak élni Krisztus-Jézusban, mindnyájan üldözést fognak szenvedni. (2 Tim. 3, 12.)
Boldogok, akik üldözést szenvednek az igazságért, mert övék a mennyek országa. (Mt. 5, 10.)
Boldog a férfiú, aki a kísértést kiállja, mert hűnek találtatván, elnyeri az élet koronáját, melyet Isten az őt szeretőknek megígért. (Jak. 1, 12.)
2. *Lehet-e nagyobb gyönyörűség, mint a szenvedésben Isten akaratát teljesíteni?* (Grafi Józsa.)
Nagy jó lehet a szenvedés, ha az édes mennyei Atya, aki úgy szeret bennünket, oly sokat ad belőle. (Grafi Józsa.)
A szenvedések jobbra teszik a világot és megadják a kegyelmet az embereknek, akik így biztosan eljutnak az Örök Hazába. (Sinkó Ferenc.)
Mindig vágyódtam arra, hogy a szenvedő Jézus megpihenjen bennem. (Grafi Józsa.)
3. *A szenvedés iránytű a földi életben.* (Bánáss László püspök.)
A szenvedés bár teher, de kimondhatatlan kegyelmek forrása is. (Prohászka.)
Mily boldogság Krisztussal együtt lenni a kereszten. Milyen jó Vele szenvedni! (Grafi Józsa.)
Mi a szenvedés? – Krisztus keresztje. (Petrikovics Höffer Jolán.)
Csak azok az órák értékesek, amelyekért szenvedéssel fizetünk. (Perlaky Lajos.)
4. *A keresztény ember Istenért szenved.* (Dosztojevszkij.)
Tartsunk ki a szenvedésben szeretteink mellett nagy lelkiemmel, panasz és zokszó nélkül, mint ahogy azt a hétfájdalmú Szűz tette. (Mindszenty József bíboros-prímás.)
Nagyon fáj, de az nem baj, hiszen ezzel lelkeket tudunk menteni. (Grafi Józsa.)
A szenvedés mélységes titok. („A Szív”.)
Nincs nagyobb boldogság, mint emelkedett lélekkel szenvedni. (A Talmudból.)
5. *Vértanúnak lenni annyi, mint Istenért és a felebarátért áldozatul adni az életet.* (Ozanam francia szoc. apostol.)
Van a vértanúhalálnál ezerszer nehezebb valami és az a vértanúélet. (Perlaky Lajos.)
Mi a mártíromság? – A mennyország megnyílt kapuja. (Petrikovics Höffer Jolán.)
Ego memet in ardua fixi. – Én a kemény életet választottam. (Tóth Tihamér idézet.)
A kereszthordozásról szóló evangéliumi szakasz arra tanít, hogy hordozzuk a mi keresztünket csendesen, türelemmel, sőt: ha lehet, jókedvűen. Mindegy, hogy milyen alakja van a keresztnek! Egy anya számára lehet gyermek alakja, egy családapa számára lehet kenyér alakja. A keresztnek sokféle alakja lehet.
6. *Az első sír, amely felett kereszt ragyogott: Jeruzsálem volt.* (Ventura.)
A keresztet értem állította fel az Úr és a kereszt édes lesz, ha értem áll. (Prohászka.)
Ne gondoljátok, hogy szenvedek. Én nagyon-nagyon boldog vagyok. A halál a legnagyobb boldogság. (Grafi Józsa.)

A katolikus gondolatvilágban a fájdalomnak, a szenvedésnek, a rossznak, a könnynek is megvan a maga értelme. (Sinkó Ferenc.)

Mi a könny? – A lélek harmatja. (Petrikovics Höffer Jolán.)

7. *Az imádság: édes beszélgetés az Istennel.*

Az alamizsna az imádság testvére. (Hugo Victor.)

Az imádság: küzdelem az Istenért! Ostromoljuk hát az eget. („A Szív”.)

Milyen borzasztó az, hogy senki sem képes arra, hogy a másik ember fájdalmát és örömét igazán átérezze. (Schubert Franz.)

Szeretettel legyőzni a gyűlöletet, bizalommal a bizalmatlanságot, imádkozni azokért, akik ellenségei másoknak, maguknak és az Istennek: ez az engesztelés lényege. (Sinkó Ferenc.)

8. *Az áldozat a lélek ékessége.* (Prohászka.)

Nem akarok az Úrtól megtagadni semmi áldozatot. (Graf Józsa.)

Oly boldog voltam, amikor az utolsó kenetet felvettem. Csak azt sajnáltam, hogy nem hoztam még több áldozatot. A mennyországban már nem fogunk többé adni tudni az Úr Jézusnak. (Graf Józsa.)

Mi az önfeláldozás? – A mennyekbe vezető út. (Petrikovics Höffer Jolán.)

9. *Krisztus helyett szenvedni dicsőség.* (Prohászka.)

Krisztus csak egyszer járt márványlépcsőn, amikor Pilátus elé vezették és akkor is vérével öntözte a lépcsőfokokat. (Prohászka.)

Az élet romlottságából csak akkor van kiút, ha az ember ismét tud áldozatot hozni. (Sinkó Ferenc.)

Gloria, laus et honor tibi sit, Rex Christe Redemptor. – Zengjen dicséret, tisztelet és örömeink Krisztusnak. (Virágvasárnapi dicsőítés.)

10. *Szenvedni annyi, mint diadalt aratni:*

Ó! hány éles vasnak kell rajtunk faragni,
míg méltók nem leszünk, hogy az Ég királya
beállítson majd szobros csarnokába.

Krisztus Urunk segíts meg! (Babits Mihály.)

Rútul kiszögezve – jaj – felém hajoltál,

Vér futotta arcod édes, tüzes oltár! (Xavéri Szent Ferenc.)

Ich danke Dir, Herr Jesu Christ,

Dass Du für mich gestorben bist!

Ach, lass Dein Blut und deine Pein,

An mir doch nicht verloren sein.

Uram Jézus, kegyes voltál

Hogy kereszten értem haltál.

Óh! ne hagyd, hogy kínod, véred

Gyümölcstelen legyen nékem. (Rückert.)

11. *Jó nekem, hogy kezed kitapogatta,*

Hol roskad a szív legjobban alatta,

Hol a legfájóbb, legjobban hol reszket,

S odacsókoltad lángoló kereszted. (Sik Sándor.)

Él az Isten:
 Nem fűben, fában, kőben, de a szívben.
 A szenvedők bírják eztán a földet.
 Édes gyönyör leszén hullatni könnyet.
 Az erdő hallgatag, szelíd magánya,
 A búsulóknak lesz vigasztalása. (Reviczky Gyula.)

Ahhoz, aki hű – lehajol a fű. (Borbély Tibor.)

12. *Minden halál és minden szenvedés*
 Egy úton jár és egy irányba néz:
 Vérhullás nélkül nincs engesztelés! (Sik Sándor.)

Lelkem nyugodtan, csendesen
 Átszáll a nagy világon:
 Imádkozom, hogy Jézusom
 Minden szentélyt megáldjon.
 Ágyamra dőlök és álmodom
 Egy régi édes álmot:
 Boldog, ki tűr és megbocsát,
 S ki szenved, százszor áldott! (Reviczky Gyula.)

Ha embert látok, Isten szólít,
 Meg kell előtte állanom,
 Mert szentségtartó minden ember
 S minden ház tabernákulum. (Sik Sándor.)

Az „Engesztelés” című fejezetben levő nyilatkozattevők névsora
 (A név utáni szám az alrovatot tünteti fel, ahol a nyilatkozat található)

„A Szív” folyóiratból	4, 7
Babits Mihály	10
Bánáss László püspök	3
Borbély Tibor	11
Dosztojevszkij Fedor	4
Grafí Józsa	2, 3, 4, 6, 8,
Hugo Victor	7
Szent Jakab apostol	1
Szent Máté evangélista	1
Mindszenty József bíboros-prímás	4
Ozanam Antoine	5
Szent Pál apostol	1
Perlaky Lajos	3, 5
Petrikovics Höffer Jolán	3, 5, 6, 8
Prohászka Ottokár püspök	1, 3, 6, 8, 9
Reviczky Gyula	11, 12
Rückert Friedrich	10
Sík Sándor	11, 12

Sinkó Ferenc	2, 6, 7, 9
Schubert Franz	7
Talmudból	4
Tóth Tihamér püspök	5
Ventura	6
Virágvasárnapi dicsőítés	9
Xavéri Szent Ferenc	10

11. Önfegyelem

Motto: A lélek ugyan kész, de a test gyenge!
(Mt. 26, 41.)

1. *Nil admirari! – Sohasem csodálkozni! (Latin mondás.)*
2. *Aki jót cselekszik, az Istenből van; aki rosszat cselekszik, nem látta az Istent. (3 Jn. 11.)*
Aki dicsekszik, az Úrban dicsekedjék, mert nem az a kipróbált, aki önmagát ajánlja, hanem, akit az Isten ajánl. (1 Kor. 1, 31. és 2 Kor. 10, 17–18.)
Amit tesztek, mindent szívből cselekedjétek, mintha az Úrnak és nem embereknek tennétek, hiszen tudjátok, hogy az Úrtól megkapjátok jutalmul az örökséget. (Kol. 3, 23–24.)
Közeledjétek Istenhez és Isten közeledni fog hozzátok. (Jak. 4, 8.)
3. *Aki szűken vet, szűken is arat, és aki áldással vet, áldással is arat. (2 Kor. 9, 6.)*
Aki testének vet, a testből arat majd romlást is; aki pedig a léleknek vet, a lélekből arat majd örök életet. (Gal. 6, 8.)
A férfiú haragja nem cselekszi Isten igazságát. (Jak. 1, 20.)
Ha haragusztok is, ne vétkezzetek: a nap ne nyugodjék le haragotok felett. (Ef. 4, 26.)
Mit látod meg a szálkát atyádfia szemében, a magad szemében pedig a gerendát nem veszed észre? (Mt. 7, 3.)
Az által, amivel mást elítélsz, önmagadat ítéled el. (Róm. 2, 1.)
Ha a test szerint éltek, meghaltok, de ha megöliték a lélekkel a test cselekedeteit, élni fogtok. (Róm. 8, 13.)
4. *Önmagunkkal küzdeni a legnagyobb küzdelem; önmagunkat legyőzni a legnagyobb győzelem. (Tóth Tihamér.)*
El kell felejtenem magamat, hogy bele tudjam élni magam mások helyzetébe. (XXIII. János pápa.)
A legjobb kormányzat az, amely önmagunkat tanít meg kormányozni. (Goethe.)
Az összes uralkodási formák között legnehezebb az – önuralom. (Karinthy Frigyes.)
Aki más véleményét tisztelni tudja, az saját magában nem csalódik soha. (Dosztojevszkij.)
Az ember elsősorban önmagával szemben legyen őszinte: tudjon uralkodni saját magán. (Kotzebue Frigyes.)
Az udvariasság is a fegyelem egyik fajtája. (Szilvási Lajos.)
5. *A tökéletes győzelem: saját magam felett diadalmaskodni. (Kempis Tamás.)*
Hasznosabb a szép szó a durvaságnál, a kérő szó a gorombáskodásnál, a szerető szó a fenyegetésnél. (Nagy Szent Leó pápa.)
Használhatatlan ember az, aki sem parancsolni, sem engedelmeskedni nem tud. (Goethe.)
A szomorú lelkek beteg lelkek. Az öröm viszont az élet virága. (Prohászka.)
Az önuralom többet ér, mint a puszkapor. (Stanley, amerikai újságíró.)
Mi az önuralom? – Kiegyensúlyozott nemes lélek. (Petrikovics Höffer Jolán.)
Sok ember azért nem uralkodik magán, mert utálja a zsarnokságot. (Kotzebue Frigyes.)

6. *A tiszta lelkiismeret a nyugodt élet alapja.* (Schaukal.)
 Tűz próbálja a vasat, kísértés az igaz embert. (Kempis Tamás.)
 Nem az a boldog, akinek mindene megvan, amire vágyik, hanem az, aki nem vágyik arra, amije nincsen. (Demokritos.)
 Azt nem nyertem el, hogy a szentek életét élhessem, de azt megkaptam, hogy Krisztus katonája lehettem. (Peguy Charles.)
 Legnagyobb dolog az életben lelkünk összhangjának megbontása nélkül élni. (Veres Péter.)
 Fontos úgy élni, hogy az ember nyugodtan nézhessen szembe a tükörben önmagával. (Rideg Sándor.)
7. *A gyengéd ember lélekben erős.* (Böhme Jacob.)
 Aki nem becsüli túlságosan sokra önmagát, többet ér, mint ahogy ő azt hiszi. (Goethe.)
 Tanácsosabb, ha azzal mutatja ki az eszét az ember, amit elhallgat, mint azzal, amit elmond. (Schopenhauer.)
 Tévedni emberi dolog, de a tévedés beismerése még emberibb. (Mikszáth Kálmán.)
 Szégyen nélkül ismerjük be tévedésünket, mert akkor okosabbak vagyunk, mint előzőleg voltunk. (Swift Jonathan.)
 Tévedést csak egy módon lehet valóban jóvá tenni: a tévedés beismerésével. (Talleyrand Maurice.)
 Senkinek nem lehet annyira igaza, hogy az ellenfelének ne volna igaza. (Renan Ernest.)
8. *Terrena non timuit.* - Nem félt a földön semmitől. (Antifona részlet.)
 Ítélni csak az tud, aki önmaga felett is tud ítéletet mondani. (La Rochefoucauld.)
 Ítélni csak az tud, aki másnak ítéletét is el tudja viselni. (La Rochefoucauld.)
 Más tévedését meglátni könnyebb, mint a saját hibánkat. (Swift Jonathan.)
 Ha megdobnak kővel, dobj vissza kenyérrel. (Magyar mondás.)
9. *A kiválasztott ember* nem az a kellemetlen személy, aki másnál felsőbbrendűnek képzelet magát, hanem az, aki többet követel önmagától, mint mástól. (Ortega y Gasset.)
 Nagyon sok olyan ember van, aki, ha magát megismerné, nem ismerne saját magára. (Goethe.)
 Gyűlölni még a gyűlöletet sem szabad. (Perlaky Lajos.)
 Nincs előkelőbb származás, mint a szenvedélytől mentesség. (A Talmudból.)
 Mens sana in corpore sano. – Ép testben ép lélek. (Latin közmondás.)
10. *Az igazságot nagyon kevés ember bírja el,* mert az néha olyan súlyos, hogy félelmetes vele négy szemközt lenni. (Daudet Alphonse.)
 Ha azt akarod, hogy ne mondjanak rád rosszat, ne magasztald magad. (Pascal.)
 Minden vád ellen lehet védekezni, csak az önvád ellen nem. (Juhász Gyula.)
 A tehetetlenséggel együtt jár az ingerlékenység. (Zabai.)
- Wenn du nichts zu sagen hast, hast du auch nichts zu singen.
 – Ha nincs mondanivalód, akkor énekelnivalód sem lehet. (Schubert Franz.)
 De mortuis nil, nisi bene. – A holtakról csak jót vagy semmit. (Latin mondás.)
11. *Megy a Jézus a Kálváriára,*
 Fejében a töviskoronája.
 Véres rózsák verték ki a testét.
 Megy a Jézus, viszi a keresztyét. (Sik Sándor.)

Repül a nehéz kő, ki tudja, hol áll meg,
Ki tudja, hol áll meg, kit hogyan talál meg. (Arany János.)

Tekintet nélkül arra, hogy másoknak tetszik-e vagy nem,
tekintet nélkül arra, hogy látják-e vagy nem,
tekintet nélkül arra, hogy lesz-e sikere vagy nem:
tedd a jót!
Tégy minden jót, amit megtehetsz,
ott ahol vagy, úgy ahogy teheted,
akkorát, amekkorát tehetsz,
de mindig, szüntelen csak ez legyen
a programod! (Sik Sándor.)

12. *Állok a Golgota bús tetején,*
Itt van a Krisztus, s itt vagyok én.
Csak sírok, sírok. Csak susog ajkam:
Jézusom szeretlek, könnyörülj rajtam! (Sik Sándor.)

Tudom: meghalok. Nem tudom, mikor.
És megítélnék. – Nem tudom, hogyan.
Lesz-e maradásom és nem tudom, hol. (Hensel Lujza.)

Születtünk: emberek vagyunk.
Emberek vagyunk: bűnösök vagyunk. (Sik Sándor.)

Ha vihar kél fejem felett,
Legyen oltalmam szelíd Szíved! (Ének.)

Szívemből szeretlek, ha meg is látogatsz,
Elibéd térdelek, bármilyen csapást adsz. (Faluhelyi Magda.)

Az „Önfegyelem” című fejezetben levő nyilatkozattevők névsora
(A név utáni szám az alrovatot tünteti fel, ahol a nyilatkozat található)

Antifona részlet	8
Arany János	11
Böhme Jacob	7
Daudet Alphonse	10
Demokritos	6
Dosztojevszkij Fedor	4
Faluhelyi Magda	12
Goethe Johann Wolfgang	4, 5, 7, 9
Hensel Lujza	12
Szent Jakab apostol	2, 3
Szent János evangélista	2
János pápa XXIII.	4
Juhász Gyula	10
Karinthy Frigyes	4
Kempis Tamás	5, 6,

Kotzebue Friedrich	4, 5
La Rochefoucauld François	8
Magyar mondás	8
Szent Máté evangélista	1, 3
Mikszáth Kálmán	7
Nagy Szent Leó pápa	5
Ortega y Gasset José	9
Pascal Blaise	10
Szent Pál apostol	2, 3
Peguy Charles	6
Perlaky Lajos	9
Petrikovics Höffer Jolán	5
Prohászka Ottokár püspök	5
Renan Ernest	7
Rideg Sándor	6
Schaikal	6
Schopenhauer Arthur	7
Schubert Franz	10
Sik Sándor	11, 12
Stanley Morton	5
Swift Jonathan	7, 8
Szilvási Lajos	4
Talleyrand Maurice	7
Talmudból	9
Tóth Tihamér püspök	4
Veres Péter	6
Zabalai	10

12. Tiszta szándék

Motto: Menleveled lesz az irgalom!
(Bittei Lajos)

1. *Filii lucis. – A világosság fiai.* (Latin idézet.)
2. *Nagyobb boldogság adni, mint kapni.* (Ap. Csel. 20, 35.)
Irgalom nélkül való ítélet vár arra, aki nem cselekedett irgalmasságot. (Jak. 2, 13.)
A jótékonyságról és az adakozásról ne feledkezzetek meg, mert ily áldozatok tetszenek Istennek. (Zsid. 13, 16.)
Jobb egy nap a Te tornácaidban ezreknél. Inkább akarok utolsó lenni Istenem házában, mint lakni a gonoszok sátraiban. (Zsolt. 83, 11.)
3. *Az ima: az örök élet poézisa.* (Tóth Tihamér.)
Az ima: fényfürdő, friss levegővel töltekezés, a lélek ünnepi pihenése. (Tóth Tihamér.)
A legnemesebb ima: a hála imája. (Prohászka.)
A hála a boldogult lelkek imája. (Prohászka.)
A hála által fejlik ki bennem az istenszeretet. (Prohászka.)
Tüzes buzgalommal azon fáradsunk, minél előbb jöjjön az új keresztény tavasz, mert csak akkor lesz megint béke a földön. (Fatimai felajánló imából.)
4. *A földön az erkölcs foltos ruhában jár.* (Prohászka.)
A legszebb érzés és szándék is értéktelen, ha nem tettekben nyilvánul meg. (Olasz közmondás.)
Ha fáradság árán valami jót teszel, a fáradság elmúlik, a jó megmarad. Ha élvezettel valami rosszat teszel, az élvezet elmúlik, a rossz megmarad. (Görög közmondás.)
Beati misericordes, quia misericordiam consequentur. – Ha irgalmasságot akartok, legyetek irgalmasok! Bocsássatok meg ellenségeiteknek, ne legyen harag köztetek. Ne ellenük, hanem értök imádkozzatok. És amikor semmitek sincs, akkor kétszeresen legyetek irgalmasok. (Tóth Tihamér idézet.)
5. *Ne azt nézd, mit nem lehet tenni, hanem azt, mit tehetsz!* (Klebelsberg Kunó.)
Hogyan mersz Istenhez könyörögni, amikor a hozzád forduló szegényt elutasítod?! (A Talmudból.)
Ó! Uram, légy irgalmas a gonoszokhoz, hiszen a jókhoz már olyan kegyes voltál, hogy jókká tetted őket. (Egy dervis imája.)
A Jótékonyság és a Hála, két légies hölgy, találkozik a mennyország kapujában. Szent Péter megdicséri őket, hogy együttes erővel mily sok jót tettek a földön. A hölgyek kissé zavartan néznek egymásra és amikor Szent Péter megkérdezi tőlük, hogy mi az oka feltűnő zavarodottságuknak, szinte egyszerre azt válaszolták: Atyám, mi csak most látjuk először egymást. (Sinkó Ferenc parabolája.)
6. *A szándék fontos minden cselekedetünkben!* Ha valamiben hibázunk is, csak a szándékunk legyen jó, azzal keressük Istennek a tetszését. (Mindszenty József bíboros-prímás.)
Ha úgy érzed, hogy valaki megbántott, feledd el azt és bocsáss meg neki. Akkor majd megérted a megbocsájtásból fakadó boldogságot. (Tolsztoj Leó.)

Nem lehetsz boldog, ha boldogságodat nem oszthatod meg valakivel. Nem vagy boldogtalan, ha boldogtalanságodat megosztod valakivel. (Dosztojevszkij.)

Szítsd fel Uram, szívem szövetnekét! (Sik Sándor.)

Mikor mennyei Bírád elé állasz: menleveled lesz az irgalom! (Bittei Lajos.)

Adjon a jó Isten egészséget, bort, búzát, békességet! (Magyar köszöntés.)

7. *Boldog ember csak az lehet, aki szüntelenül embertársai javán munkálkodik.* (Franklin Benjamin.)

Csak vidám szívvel tudunk gyönyörködni a jóban. (Kant.)

Mi a jóság? – Istennek ajándéka. (Petrikovics Höffer Jolán.)

Az élet legnagyobb jótéteménye: felfedezni a jóság értékét. (Giraud Viktor.)

Jócselekedeteinket tesszük elsősorban Hiszekegyünk képeskönyvévé. (Emerson, amerikai író.)

A jót mindig fel kell tételezni az emberekről. Optimista hittel kell közeledni feléjük, még akkor is, ha azzal a kockázattal tesszük, hogy esetleg tévedünk. (Makarenko.)

Mi a tiszta gondolat? – A lélek ragyogása. (Petrikovics Höffer Jolán.)

8. *Hogyan tehet szívbeteg az, akinek nincs szíve?* (Rideg Sándor.)

Van ember, aki csak akkor veszi észre, hogy van szíve, amikor fáj. (Rideg Sándor.)

Nem az válik a javadra, amit magadnak szerzel, hanem az marad meg számodra, amit másnak adsz! (Angol közmondás.)

Save our Souls! (SOS) – Mentsétek meg lelkeinket! (Angol jelmondat.)

Nincsen nagyobb biztonság, mint a hallgatás. (A Talmudból.)

Mi a hallgatás? - Jellemünk csillaga. (Petrikovics Höffer Jolán.)

9. *A szegénységben az a legfájóbb, hogy nem tudunk adni!* Mert adni jó! Segíteni öröm!

Ajándékozni gyönyörűség! Irgalmasságot gyakorolni, jólesően felemelő érzés! Van valami enyhe báj abban a jócselekedetben, amikor a rászorulónak átnyújt valamit az ember és belemelegszik a szíve. Az ajándékozás műfaj, lelki művészet, boldogságot teremtő magatartás, amelyről már nagyon régen könyvet kellett volna írni. (Babay József.)

Szegény embernek kicsiny a rokonsága. A gazdagnak mindenünnen jelentkeznek a rokonai. (A Talmudból.)

Igaz barátja csak a szegénynek van. (A Talmudból.)

10. *Hadd legyek, én legyek a Te aratásod,*
míg gyötrelmeiddel lelkem földjét ásd! (Xavéri Szent Ferenc.)

A világ az Isten kertje!

Gyom s virág vagytok ti benne

Emberek!

Én a kertnek egy kis magja,

De az Úr, ha pártom fogja:

Benne gyom tán nem leszek. (Petőfi Sándor.)

Ein reines Herz und treuer Sinn

Macht eine Magd zur Königin! –

Tiszta szív és hívséges akarat

Egy cselédlányt királynővé avat. (Szent Nothburga sírfelirata.)

11. *Jézus, a Rád emlékezés*

*Legédesebb örvendezés,
De bírni Téged meghalad
Minden gyönyört az ég alatt. (Sik Sándor.)*

Ha enni adsz elhagyott éhezőnek
és megitatsz eltikkadt szomjazót,
ha fedelet kínálsz az érkezőnek
és ellátod a messzi utazót:
gyógyírt csepegtetsz égő sebhelyemre,
s veled lesz, ha fénnel int a Hon! (Bittei Lajos.)

Eine schöne Menschenseele finden: ist Gewinn;
ein schönerer Gewinn ist: Sie erhalten,
und der schönst' und schwerste: Sie,
die schon verloren war, zu retten. (Herder Johann.) –

Nemes lélek felfedése:
Életünk gyönyörúsége,
Még nagyobb,
ha megtartod.
De legnagyobb a cselekedet:
Ha megmented az elveszettet. (A német szöveg fordítása.)

12. *Tudod mi a virág?*

*A földnek jósága.
Tudod, mi a jóság?
A lélek virága. (Petőfi Sándor.)*

Fehér virág közt szótlan lépdelünk,
És a jó Isten szembejön velünk. (Sik Sándor.)

S ha jó az éj s én újra visszatérek,
egynéhány szál gyöngyvirágot letépek
és felviszem a csillagfényes égbe:
megkeresem a Jézus Anyját véle.
A Jézus Anyját, kinek képei
Oly búsak lenn és olyan szenvedők:
Hadd lássam egyszer mosolyogni Őt. (Gárdonyi Géza.)

13. *Add meg a mindennani kegyelmet,*

*Hogy jó lehessen, hogy ember lehessen,
És el ne rontsam a Harmóniát. (Sik Sándor.)*

„Ha bajok jajját vígasszal enyhítéd
És letörlöd az árvák könnyeit,
ha más tövisét helyezed fejedre:
gyógyírt csepegtetsz égő sebhelyemre.” (Bittei Lajos.)

14. *Csak egyet kérek, Istenem:**Átkot ne engedj ejtenem.*

Fojtsón meg inkább néma mérge

De meg ne mártsam ajkam vérbe. (Sik Sándor.)

Kiket szeretsz s akik szeretnek,
 Ha bánanak, ha megsebeznek,
 Ne haragudj rájuk sokáig!
 Oszlik gyanú, megenyhül bánat,
 Oly váratlanul jöhet halálunk,
 S ha egymástól haraggal válunk,
 A sírnál késő a bocsánat! (Gyulai Pál.)

15. *Méltó ki lenne Hozzád?*

Egy gyenge nő:

Letörli véres orcád

A keszkenő. (Sik Sándor.)

Mi is vagyok? – Kitárult szív, mely boldog és vidám,
 Örömmel már csak Tégedet kíván. (Barsy Irma.)

Geteilte Freud' ist doppelt Freude,
 Geteilter Schmerz ist halber Schmerz. (Tiedge August.) –
 Megosztott öröm: kettős öröm,
 Megosztott fájdalom: fele fájdalom. (A német szöveg fordítása.)

Uram, szívemben fel nem fuvalkodtam,
 Nem néz magasba szemem elbízottan;
 Nem forgatok magamban nagyokat,
 Sorsom fölötti csoda-dolgokat.
 Lelkem lesímogattam
 És elnyugtattam csendesen.
 Mint elválasztott kisdéd anyja kebelén,
 Mint elválasztott kisdéd, lelkem Benned úgy pihen.
 Az Úrban bízzál, én népem, most is örökre szüntelen.
 (130. zsoltár, Sik Sándor fordítása.)

A „Tiszta szándék” című fejezetben levő nyilatkozattevők névsora

(A név utáni szám az alrovatot tünteti fel, ahol a nyilatkozat található)

Apostolok Cselekedeteiből	2
Babay József	9
Barsy Irma	15
Bittei Lajos	1, 6, 11, 13
Dosztojevszkij Fedor	6
Emerson Ralph	7
Fatimai felajánló imából	3
Franklin Benjamin	7

Gárdonyi Géza	12
Giraud Victor	7
Gyulai Pál	14
Herder Johann	11
Szent Jakab apostol	2
Kant Immanuel	7
Klebelsberg Kunó	5
Magyar köszöntés	6
Makarenko Antonov	7
Mindszenty József bíboros-prímás	6
Szent Nothburga sírfelirata	10
Szent Pál apostol	2
Petőfi Sándor	10, 12
Petrikovics Höffer Jolán	7, 8
Prohászka Ottokár püspök	3, 4
Rideg Sándor	8
Sik Sándor	6, 11, 12, 13, 14, 15
Sinkó Ferenc	5
Talmudból	5, 8, 9
Tiedge Christian	15
Tolsztoj Leó	6
Tóth Tihamér püspök	3, 4
Xavéri Szent Ferenc	10
Zsoltárból	2
Zsoltár (130)	15

13. Vallási élet

Motto: A hangban elmúlás van, a csendben örökkévalóság!
(Tormay Cecile)

1. *Sancta Mater Ecclesia – Anyaszentegyház.*
2. *Signum levatum in nationes. – Nemzetek fölé emelt jel. (Az Egyház.) (Iz. 11, 12.)*
3. *Ut omnes unum sint. – Hogy mindnyájan egyek legyenek, amint Te, Atyám énbennem és én Tebenned, úgy ők is egyek legyenek bennünk, és így elhigye a világ, hogy Te küldöttél engem. (Jn. 17, 21.)*
Nem a törvény hallgatói igazak az Isten előtt, hanem a törvény megtartói nyernek megigazulást. (Róm. 2, 13.)
Jézus Krisztus ugyanaz tegnap és ma és mindörökké. (Zsid.13, 8.)
Szomorkodik valaki közületek? Imádkozzék! (Jak. 5, 13.)
A lelki világban egy pohárra való tudás, egy hordóra való okosság és tengerek türelem kell. (Szalézi Szent Ferenc.)
4. *Christianus alter Christus. – A keresztény lélek második Krisztus. (Tóth Tihamér.)*
A keresztény ember Krisztus mása. (Sinkó Ferenc.)
Nincs vallásos élet imádság nélkül. (Mihelics Vid.)
Vallás nélkül olyan az élet, mint a hajó kormány nélkül. (Gandhi.)
Mindig olyankor, amikor Isten elleni kijelentést olvasok, olyasvalamit érzek, mint amikor a muzsikában hamis hangot hallok. (Gárdonyi Géza.)
Obviam Christo! – Krisztus elé! (Latin idézet.)
Vannak emberek, akik erőszakkal ragadják magukhoz a mennyországot. (Dante: Divina Commedia.)
Adhaerere Deo bonum est – Istenhez ragadni jó! (Latin idézet.)
A világosság világosság marad, még ha a vak nem is látja. (Tolsztoj.)
5. *Regia via crucis. – A kereszt királyi útja. (Tóth Tihamér.)*
A lelki élet szabadságharc az ösztön ellen. (Benedek Marcell.)
Tiszta lelkiismerettel napfényes az élet. Sivár lelkiismeret nyugtalanságot és féltékenységet szül. (Kempis Tamás.)
A pusztulását érző ember mindig hitet keres, mert a hit minden megújulás gyökere. (Tolsztoj Leó.)
A tisztalelkű fiatal a világ ékessége. (Rousseau.)
A példás kereszténynél nincs boldogabb, szerencsésebb és szeretetteljesebb ember a világon. (Pascal.)
A hitet nem elég csak az elődöktől örökölni. (Perlaky Lajos.)
Nun sag, wie hast du's mit der Religion? – Nos mondd, miként vagy te a vallással? (Goethe: Faust. Gretchen kérdezi Faustot.)
6. *Agricultura Dei estis! – Isten veteményeskertje vagytok! (Tóth Tihamér idézete.)*
A hit életünk gyökeréig lehető kötelesség. (Perlaky Lajos.)
A földi vagyon könnyen elvész, a lelki kincs örök. (Böhme Jakob.)

Minden komoly embernek elsősorban valláserkölcsei és jellembeli megalapozottsággal kell bírnia és a természetében rejlő vagy az életkörülményei folyamán megszerzett ebbeli készségét kell kifinomítani. (Shaw.)

7. *A mély vallásosságnak két szárnya van:* az egyik a világot átfogó ismeret; a másik a világot emelő isteni érzés – tehát a mélység érzete és a magaslatok vágya. (Prohászka.)
Az igazi istentisztelet hétfőn kezdődik és az egész héten át tart. (Perlaky Lajos.)
Egy országot négy dolog tart fenn: a bölcsek tudománya, a nagyok igazsága, a hősök vitézsége és a jók imája. (Örmény közmondás.)
Prófétai szellemek, mert népek harcait intézik és térdenállva imádkoznak. (Castelar spanyol republikánus a vatikáni Sixtina profétáiról.)
8. *Isten rabjának lenni a legnagyobb szabadság.* (Gárdonyi Géza.)
Csak az Egyház szabadíthatja meg az embert attól, hogy korának rabszolgája legyen. (Chesterton Gilbert.)
A vallás kétségtelenül a legbiztosabb és legerősebb alapja az emberi társadalomnak, s boldogok azok a népek, amelyeknek olyan férfiak a vezetői, akik minden tettükben ebből az isteni alaptól indulnak ki. (Széchenyi.)
Ha Isten nem volna, ki kellene találni! (A hittagadó Voltaire, életének utolsó időszakában.)
Vallás nélkül az emberiség barbár állapotban élne. A vad ösztön uralkodnék, az élet és a tulajdon nem lenne biztonságban. (Varga László S. J.)
Oportet illum regnare! – Neki uralkodnia kell! (Latin idézet.)
9. *Deus in minimis maximus.* – *Isten a kicsiny dolgokban a legnagyobb.* (A gieszeni botanikus kert bejáratának felírata.)
Csodálatos a katolikus vallás, amelynek tárgya látszólag a jövő élet boldogsága, de valójában már ennek az életnek a boldogságát is megalapozza. (Montesquieu: a a liberalizmus ősatyjának feltűnő nyilatkozata élete végén, egy kalandos élet gazdag tapasztalatainak perdöntő hatására.)
Ha az ember sokat olvasott, sokat tanult, sokat élt át és közeledik a halál órája: akkor be kell látnia, hogy csak egyetlen igaz dolog van a világon és az a katolikus vallás. (Treplong, a francia szenátus elnöke.)
Jézus Krisztus születése és az Ő földi megjelenése nyomán keletkezett társadalmi forradalom a világtörténelem legnagyobb eseménye volt. (A hitetlen és a szkeptikus Renan nyilatkozata Jézus Krisztus életéről szóló könyvében.)
10. *Nőni kell, de nőni csak az ég felé lehet!* (Reményik Sándor.)
A gyónás a könyörületes világbírónak ideiglenes törvényszéke. (Prohászka.)
Ne legyünk csak elméletben hívők, gyakorlatban és cselekedeteinkben pedig hitetlenek. (Perlaky Lajos.)
A bűn még akkor is bűn, ha nem fedezték fel. (Schaukal.)
A csoda ember által megtapasztalható, de a természet rendjét túllépő jelenség, amelynek létrehozója közvetlenül mindig az Isten, célja pedig a természetfeletti rend tanúsítása. (Schütz Antal.)
Időtlen ég, időtlen napsugár, – tavaszodjál ki bennem! (Sik Sándor.)
Az Egyház olyan, mint egy nagy város, amelyhez különböző utakon lehet eljutni: a szigorú kutatás útján is, valamint a szív és kedély virágos ösvényein is. (Wiseman bíboros.)
A vallásosság olyan, mint a nap, lemegy; de újra feljön. (Mereskovszkij Dimitrij.)
Ha durvaság megütni egy nőt, akkor még nagyobb durvaság megütni az Egyházat, mert az Egyház anya! (Montalambert Károly.)

11. *Mikor elhagytak*, – mikor a lelkem roskadva vittem,
Csöndesen és váratlanul – átölelt az Isten. (Ady Endre.)

Kettesben virrasztanak
Az Isten és a lelkem, –
Két halhatatlan érthetetlen. (Sik Sándor.)

A „Vallási élet” című fejezetben levő nyilatkozattevők névsora
(A név utáni szám az alrovatot tünteti fel, ahol a nyilatkozat található)

Ady Endre	11
Benedek Marcell	5
Böhme Jakob	6
Castelar	7
Chesterton Gilbert	8
Dante Alighieri	4
Gandhi Mahatma	4
Gárdonyi Géza	4, 8
Goethe Johann Wolfgang	5
Izaiás próféta	2
Szent Jakab apostol	3
Szent János evangélista	3
Kempis Tamás	5
Mereskovszkij Dimitrij	10
Mihelics Vid	4
Montalambert Károly	10
Montesquieu Charles	9
Pascal Blaise	5
Szent Pál apostol	3
Perlaky Lajos	5, 6, 7, 10
Prohászka Ottokár püspök	7, 10
Reményik Sándor	10
Renan Ernest	9
Rousseau Jean	5
Schaukal	10
Schütz Antal	10
Schaw G. B.	6
Sik Sándor	10, 11
Sinkó Ferenc	4
Szalézi Szent Ferenc	3
Széchenyi István	8
Tolsztoj Leó	4, 5
Tormay Cecile	1
Tóth Tihamér püspök	4, 5, 6
Treplong	9
Varga László S. J.	8
Voltaire	8
Wiseman bíboros	10

14. Családi élet

Motto: Engedelmes vala nekik!
(Lk. 2, 51.)

1. *Bonus intra, melior exi. – Jó lélekkel lépj be és még jobbal távozzál.* (Egy római ház mozaikpadlójának felírata. (Tóth Tihamér idézete.)

2. *Krisztus és az Egyház viszonyához hasonlítja az élettársak viszonyát Szent Pál.* (Ef. 5, 22. 32.)
Az ember elhagyja atyját és anyját, ragaszkodik feleségéhez, és ketten lesznek egy test. (Ef. 5, 31.)
Aki szereti a feleségét, önmagát szereti. (Ef. 5, 28.)
Azoknak, kik házasságban élnek, nem én parancsolom, hanem az Úr, hogy a feleség a férjétől el ne válják. A férfi se bocsássa el feleségét. (1 Kor. 7, 10–11.)
Mily édes és gyönyörűséges együtt lakozniok atyafi testvéreknek. (132. zsolt., I.)
Gyermekem! Te vagy az egyetlen vigasztalásom, te vagy az ország reménye: és mégis – inkább halva lássalak, mintsem azt a hírt halljam rólad, hogy készakarva egyetlen súlyos bűnt is elkövettél. (Szent Blanka fiához, Szent Lajoshoz.)

3. *Az a jó család, amelyikben nem esik meg az, ami a legjobb családokban is megeshet.* (Veres Péter.)
Ahol halálos bűn lakik, ott nincsen sem az Isten, sem a Boldogságos Szűz. Ott a családi tűzhely üres és hideg, ott nem ég a szeretet lángja. Úgy érezzük ott magunkat, mintha eltemettük volna az édesanyánkat; ha visszajövünk a házba, nem vagyunk otthon. Csak azok a lelkek vannak otthon, akik a megszentelő malasztban élnek. (Prohászka.)
Család, templom, iskola és hagyományok szükségesek ahhoz, hogy megmaradjunk. (Eszterhás István.)
Van ember, aki csak akkor tudja, hogy családja van, ha megéhezik. (Mikszáth Kálmán.)

4. *Őrizzük büszkén a Szent István-i hagyományokat családban és társadalomban egyaránt, s ezzel keltsük életre az elalélt Magyarországot!* (Mindszenty József bíboros-prímás.)
Jobban kell szeretnünk azokat, akiket a közös vér, a közös származás, egyazon sorsközösség, a közös haza köteléke fűz hozzánk, tehát a szüleinket, testvéreinket, hitvestársunkat, gyermekeinket, honfitársainkat. (Madarász István püspök.)
Alakítsunk át minél több családot a Jézus szíve felajánlással. Mert minél többen hidegülnek el az Istentől, annál többen kell, hogy kárpótolják Őt szentáldozással, keresztyén becsületességgel és az embertárs iránti áldozatkészséggel. (Sinkó Ferenc.)
Jó érzés, ha az ember azt tapasztalja, hogy teljes mértékben megvan a lelki egyetértés és harmónia azok között, akik egymás mellett élnek, mert az együttélés békés és példás, zavartalan előfeltételeit megteremteni és megőrizni a jövő számára nem könnyű feladat. Pedig sokszor mily kevés is kell csak ahhoz, hogy az ember valakinek örömet szerezzen. Csak egy kis jószándék, csekély jóindulat, csöpp megértés, egy szép szó, megértő mosoly kell sokszor csak hozzá.

5. *Hűséget nem lehet pénzen vásárolni.* (Karinthy Frigyes.)
 Legyen a férfi mindig olyan tökéletes, mint a házassági apróhirdetésben. (Veres Péter.)
 A félkeresztényeket a vallás nem teszi jobb családapákká, se jobb barátokká, se jobb szomszédokká. (Perlaky Lajos.)
 Az asszony úgy gondolja az urát, mintha apja lenne és úgy szeresse, mintha kedvese lenne. (Sinkó Ferenc.)
 Kevésbé érezzük a magunk baját, ha a másokéval is törődünk. (Lessing.)
 Az igazi nőben nem az a jó, hogy szép, hanem az a szép, hogy jó. (Wilde Oscar.)
 Házasság és szerelem között a különbség csak az, hogy amíg a házasságnak sohasem árt a szerelem, addig a szerelemnek árt a házasság. (Karinthy Frigyes.)
 Szerellemmel gyorsan múlik az idő. Az idővel viszont gyorsan múlik a szerelem. (Talleyrand Maurice.)
 A házasság olyan kétszemélyes színdarab, amelyben a két szereplő kölcsönösen egymás szerepét tanulja meg. (Feuillet Octave.)
 Ne válassz élettársul olyan személyt, aki rosszul bánik a szüleivel. Csak a jó gyermek válhat jó szülővé és jó házustárssá. (A Talmudból.)
 Háborúba mégy? Imádkozzál egyszer. Tengerre mégy? Imádkozzál kétszer. Házasodsz? Imádkozzál háromszor. (Orosz közmondás.)
6. *Ahol a családfeje Krisztus katonája, ott könnyű a dolga az édesanyának és egyenes az útja a gyermeknek.* (Majláth Gusztáv Károly püspök.)
 Az apa megnyugvással szemléli az anya előnyét a gyermeknél, mert tudja, hogy az Isten más szerepet szánt az apának és mást az anyának. De azért mégis csak egy család az! Hiszen nem a szőlővessző a fontos, hanem a fürtje. (Mauriac François.)
 Ne mondja senki, hogy nem szent a földi szerelem, ha új és szent földi élet fakad belőle. (Benedek Marcell.)
 A ház három sarka az anyáé és csak egy az apáé. (Magyar közmondás.)
 Csak egy édesanyát adott az Isten minden embernek. (Gárdonyi Géza.)
 Az édesanya csupa szív, még a feje is! (Paul Johann.)
 Az el nem fajuló anyai szeretet a gyermek számára a legédesebb napfény. (Perlaky Lajos.)
7. *A Szentírás tanítja, hogy a szülők becsülete a fiúk dicsősége; viszont a szülők gyalázata a fiúk lealacsonyítása.* (Szilvási Lajos.)
 Az apa örökébe lépni óhajtó fiú akkor lesz méltó apja érdemeihez, ha túlszárnyalni igyekszik azokat. (Goethe.)
 Ostoba az a szülő, aki csak neveli gyermekét, de semmit sem tanul tőle. (Carnegie Andrew, amerikai emberbarát.)
 A gyermeket ne szoktassuk hazugságra. (Harrison Paul.)
 A gyermeknek sohase ígérj olyat, amit magad nem tartasz be. Hazugságra szoktatod. (A Talmudból.)
 A gyermekeket okosan kell szeretni. (Perlaky Lajos.)
 Kinderdienst ist Christudienst. – Gyermekszolgálat – Krisztusszolgálat. (Faulhaber bíboros.)
 Szülő ad a gyermeknek: nevet a szülő és nevet a gyermek. Gyermek ad a szülőnek: sír a szülő és sír a gyermek. (A Talmudból.)

8. *Kis kacsóid összetéve szépen,
imádkozzál édes gyermekem.* (Arany János.)

Amikor születtem, nem jeleztek nagyot,
messiás-mutató különös csillagok,
csak az anyám tudta, hogy királyfi vagyok.
A többiek láttak egy síró porontyot,
de az anyám úgy rakta rám a pólyarongyot,
mintha babusgatná a szép napkorongot. (Mécs László.)

Aranykötésű imakönyvet
Hagyott rám örökül anyám,
Kis Jézus ingben, glóriában
Van a könyv első oldalán.
Sok év előtt egyik sarokba
Beírta jó anyám nevét,
Lehajtom a betűkre főmet,
Hogy felidézsem szellemét. (Reviczky Gyula.)

Két lélek és egy gondolat,
Két szív és egy dobbanás. (Halm Friedrich.)

A „Családi élet” című fejezetben levő nyilatkozattevők névsora
(A név utáni szám az alrovatot tünteti fel, ahol a nyilatkozat található)

Arany János	8
Benedek Marcell	6
Szent Blanka	2
Carnegie Andrew	7
Eszterhás István	3
Faulhaber Michael bíboros	7
Feuillet Octave	5
Gárdonyi Géza	6
Goethe Johann Wolfgang	7
Halm Friedrich	8
Harrison Paul	7
Karinthy Frigyes	5
Lessing Gotthold	5
Szent Lukács evangélista	1
Madarász István püspök	4
Magyar közmondás	6
Majláth Gusztáv Károly püspök	6
Mauriac François	6
Mécs László	8
Mikszáth Kálmán	3
Mindszenty József bíboros-primás	4
Paul Johann	6
Szent Pál apostol	2
Perlaky Lajos	5, 6, 7

Prohászka Ottokár püspök	3
Reviczky Gyula	8
Sinkó Ferenc	4, 5
Szilvási Lajos	7
Talleyrand Maurice	5
Talmudból	5, 7
Tóth Tihamér püspök	1
Veres Péter	3, 5
Wilde Oscar	5
Zsoltár (132.)	2

15. Élet-tükör

Motto: Ez az a hely, ahol a holtak felnyitják az élők szemét!
(Egy spanyol könyvtár homlokzatának a felirata.)

1. *Qui habet tempus, habet vitam. – Ki időt nyer, életet nyer.* (Latin közmondás.)
2. *A béke szelleme szívünkben, a küzdés szelleme kezünkben van.*
A szív nehezen tárul ki, a kéz könnyen rándul ökölbe. (Eötvös József.)
Ha sokat követelünk valakitől, kifejezzük tiszteletünket iránta. (De Lamennais Hugo.)
Többet ér az őszinte bíráló, mint az alattomos dicséret. (Kant.)
Nagy eredmény, ha egy magasra emelkedett barátunk megmarad jó ismerősünknek. (La Bruyere.)
Az önzés megóvja az embert, mint a konzervdoboz a halat, de az önző ember élete is olyan, mint a halé a konzervdobozban. (Blaise Jean.)
Bánj a barátoddal úgy, mint amikor először találkoztatok. Akkor nem fog meggyűlölni. (Perlaky Lajos.)
3. *Ne félj a változásoktól!* Minden, ami ma természetes, nem is olyan régen még furcsa volt. (Lessing.)
Akitől félnek, azt nem becsülik. Akit viszont nem becsülnek, az féljen! (Renan Ernest.)
Igazat mondani tiszteletreméltó, hazudni szórakoztatóbb. (Shaw.)
Gyorsabban repüünk már, mint a sas, vérengzőbbek vagyunk, mint a tigris, gonoszabbak, mint a kígyó, erősebbek, mint az elefánt, aljasabbak, mint a sakál. De nem tudunk olyan hüek lenni, mint a kutya, nem tudunk a közösségért úgy dolgozni, mint a méhek és a hangyák, nem tudunk olyan becsületesek lenni, mint a szamár. Még igen sokat tanulhatunk az állatoktól! (Claudel Paul.)
Képzelt nehézségek valósággá válnak, ha túl gyakran beszélünk róluk. (Norvég közmondás.)
4. *A népben sok minden van.* A nép maga a tenger, amelybe minden folyó belefolyik. (Veres Péter.)
Aki a népet vezetni akarja, annak jól kell ismernie a népet. (Veres Péter.)
A népet nem azok vezetik, akik dolgoznak érte, hanem azok, akik beszélni tudnak a nyelven. (Ady Endre.)
Ha az embernek nincs mondanivalója: bőbeszédűvé válik. (Talleyrand Maurice.)
Van ember, aki először beszél és csak utána gondolkodik. (La Bruyere.)
Nem azért küszködünk, kínlódunk, hogy okosak legyünk, hanem, hogy másokkal el tudjuk hitetni okosságunkat. (Blaise Jean.)
Intelligensnek tartjuk általában azt, aki a véleményünket osztja. (Kotzebue Frigyes.)
Az emberek mindig könnyen elhiszik azt, amiről a nézetük máséval azonos, akár igaz az, akár nem. (Daudet Alphonse.)
Sok ember szerint csak az az igazság, amit ő elhisz. (Schopenhauer Arthur.)
5. *Sok-sok rossznak szülőanyja az unalom.* (Szilvási Lajos.)
Aki túl sokat beszél, az rendszerint el akar hallgatni valamit. (Harrison Paul.)
Konok emberrel ne vitatkozz! Az okatlan emberrel vitatkozó hasonló társához alacsonyodik le. (Gratry Ágost.)

- Az oktan embert legkönnyebben arról lehet felismerni, hogy okoskodik. (La Rochefoucauld.)
 A kósza hír, ha sokáig él, valóra válik. El kell taposni, mint a mérges kígyót. (La Rochefoucauld.)
6. *Van ember, aki nem lát túl saját meggyőződésének korlátain.* (Shaw.)
 Mihelyt valakit meggyanúsítottál, már egy lépéssel közelebb is vitted ahhoz, hogy a rosszat meg is tegye. (Swift Jonathan.)
 A közönség olyan, mint a nő: nem szereti, ha róla mondják azt, amit másokról szívesen hall. (Goethe.)
 A nőknél túlnagy a titok ahhoz, hogy egyedül hordozzák, viszont túl kicsi ahhoz, hogy megőrizzék. (Lin Yu-Tang.)
 Rágalmaz csak vakmerően, majd csak megragad valami belőle. (Cicero.)
7. *Becstelen módszerekkel csak becstelen eredményeket lehet elérni.* (Szoltsenyicin.)
 Az erőszak nem tud megélni magában, szükségszerűen együtt él a csalással és a hazugsággal. (Szoltsenyicin.)
 Némely ember még önmagának is hazudik, annyira fél az igazságtól. (Mikszáth Kálmán.)
 Akit nem szeret az ember, annak nincs igaza. (Móricz Zsigmond.)
 Legjobban az újszülött ismeri az életet: mert sír, amikor a világra jön. (Kínai mondás.)
8. *A hazugságot csak erőszakkal lehet fenntartani.* (Szoltsenyicin.)
 Egy ostobaság nem uralkodhatik másképpen, csak egy másik ostobaság segítségével. (Ortega y Gasset.)
 Az erőszak semmi mással nem tudja fedni magát, csak hazugsággal és aljassággal. (Szoltsenyicin.)
 Három dologra van szükség a hatalom árnyékában: egészséges lábra, sima nyelvre és hajlékony derékra. (Kotzebue Frigyes.)
 Ha egyszer lóvá tesz valaki, az az illető szégyene. De ha már másodszor is lóvá tesz, az már a te szégyened. (Ó-pundzsáb közmondás.)
9. *Kultúréhség legyen benned és azt ne lásd csak az iskolai tanulmányokkal kielégítettnek.* (Klebensberg Kuno.)
 Attól nem lehet tanulni, aki kioktatja az embert. (Rideg Sándor.)
 Aki mindenáron másokat akar tanítani, az inkább saját maga szorulna rá a tanulásra. (Remarque Erich.)
 Az ostoba mindig csak az olyan társaságot keresi, ahol ő lehet az első; az okos viszont olyat, amelyben mindenki különb nála. (Móra Ferenc.)
 Non scholae, sed vitae discimus. – Nem az iskola, az élet tanít. (Seneca.)
 Az emlékezőtehetség fogyatékosága, elfogultságok, barátságok és ellenségeskedések, politikai vagy filozófiai beállítottság, butaság és túlokosság stb. mind forrása a tévedéseknek, felületességeknek. (Fenyő Miksa.)
 Habent sua fata libelli! – A könyveknek küldetésük van! (Latin mondás.)
10. *Szeretem, ha az Isten nevét tisztelettel említik.* Azért, hogy Párizsban az oltárra egy táncosnőt a balmabille-ből állítottak, Isten mégis mindenható maradt. (Jókai Mór.)
 Az ember számára szükséges a jólétnek egy bizonyos minimuma ahhoz, hogy egyáltalán gyakorolhassa az erényeket. (Aquinói Szent Tamás.)
 Azzal még nem lesz értékesebb senki, ha drága ruhát vesz magára. (Szilvási Lajos.)

Az emberek a politikában, akárcsak a betegágyban, egyik oldalról a másikra dobálják magukat, abban a hiszemben, hogy majd csak jó fekvéshez jutnak. (Goethe.)
 Zavarban vagyok: bámuljam-e a másik embert, mert hasonlít rám, vagy vessem-e meg, mert hasonlíthat rám? (Rostand Jean.)
 Az élet olyan rövid. Alig elég arra, hogy az ember megmutassa, mit csinálna tulajdonképpen, ha hosszan tartana. (Bazin René.)

11. *Az önimádat és az önteltség megbutítja az embert.* (Malraux André.)
 Nem okos ember az, aki olyan fának nyesegeti az ágát, amely neki árnyékot ad. (Mikszáth Kálmán.)
 Socrates csörgősapkában is Socrates, a szamár pedig oroszlánbőrben is csak csacsi. (Wieland Martin.)
 A piszkos embertől is lehet tisztaságot, a rendtelentől is lehet rendet tanulni. (Werfel Franz.)
 Nincs szegényebb az irigynél. (A Talmudból.)
12. *Ritka az az ember, aki saját magát is ki tudja nevetni!* Az állatok nem nevetnek. (Harrison Paul.)
 Az emberek elvárják tőlünk, hogy ne vessünk szellemességükön, de megsértődnek, ha a butaságukon nevetünk. (Swift Jonathan.)
 Sokkal jobban vágyunk arra, hogy szellemes embernek tartsanak, mint amennyire attól félünk, hogy rossz embernek tartanak. (Diderot Denis.)
 Akad, aki a viccet másnak kigúnyolására használja fel. (Schaukal.)
 Saját rossz szokását senki sem kifogásolja. (Linné.)
13. *Születés és halál, siker és balsiker, diadal és bukás elképzelhetetlenek egymás nélkül.* (Klopstock Friedrich.)
 Minden embernek három jelleme van: az egyiket kimutatja, a másiktól azt hiszi, hogy azzal rendelkezik, a harmadik pedig az, amelyik tényleg megvan benne. (Boutroux.)
 Három neve van az embernek: egyet adnak a szülei, a másikat a világ, a harmadikat pedig a művei. (A Talmudból.)
 A szóbeszéd általában sokkal rosszabbnak, az emlékbeszéd viszont sokkal jobbnak tünteti fel az embert, mint amilyen valójában volt. (Green Julien.)
 Három embert kell jól ismerned: akinél lakol, akit az asztalodhoz ültetsz és akire rábírod a pénzedet. (A Talmudból.)
14. *A bizonytalanságnak valami fájó és mégis édes költészete van.* (Mikszáth Kálmán.)
 Az emberek idők múltával leépítik régi terhes kapcsolataikat, hogy azok helyébe újakat létesítsenek, amelyek változott körülményeiknek jobban megfelelnek. (La Rochefoucauld.)
 A pénz okozza a legtöbb gondot: akkor is, ha van, de akkor is, ha nincsen. (Blaise Jean.)
 Nem az a fontos, hogy honnan fúj a szél, hanem, hogy merre fúj. (Csek-Me.)
 Tempora mutantur – Az idők változnak. (Latin mondás.)
15. *Könnyű annak a fának magasnak lenni, amelyik a hegyen nőtt.* (Mikszáth Kálmán.)
 Némely írónak csak azért van egyéni stílusa, mert nincsen tisztában a nyelvtani szabályokkal. (Karinthy Frigyes.)
 Milyen szomorú, amikor egy irodalmi törpe elaprózza magát. (Rideg Sándor.)
 Miközben az éji bogár nekimegy a falnak, hasznos tapasztalatot szerez. (Rostand Jean.)
 Kellemetlen, ha rajtunk kívül másnak is igaza van. (Pitigrilli.)
 A varjú a holtaknak, a hízelgő az élőknek vájja ki a szemét. (Wieland Martin.)

Az indítóok, hogy a szenvedélyek fékét megeresszük és a hiúság, hogy különben gondolkozzunk, mint a tömeg, többet tesz közöttünk hitetlenné, mint minden agyafűrt, szemfényvesztő okoskodás. (D'Alambert.)

16. *Ha valaki tisztán akar látni, behúnyja a szemét.* (Giesswein Sándor.)
 Az egészséges fának is van rothadt gyümölcse, mégsem vágják ki a fát. (Rostand Jean.)
 Vannak, akik a kártyát nagyszerűen tudják keverni. (Montesquieu.)
 A legalattomosabb egyén a hízelgő. (Diogenes.)
 A szerelmes ember olyan, mint a gyufaszál, ha lángralobban, elveszti a fejét és többé már nem lehet használni. (Zabalai.)
 Házimunka az, amit senki sem vesz észre, hogy el van végezve. (Veres Péter.)
17. *Az emberi élet igazi ösztönzője a holnap öröme.* (Makarenko.)
 A félsiker egyenlő a teljes felsüléssel. (Jókai Mór.)
 Nem a köszönés külső formája, nem az úri hajlongás az értékes, hanem maga a lényeg a fontos: a fiatalabbak megbecsülő tisztelete a tapasztaltabb, az élelet már megjárt idősebb iránt, még akkor is, ha azok magukszötte ruhában és magukcsinálta bocskorban is járnak. (Veres Péter.)
 Alacsonyan repülő madarak magasan fészkelnek. (Keleti közmondás.)
18. *A társadalom olyan intézmény, ahol mindenki a másik kárára igyekszik boldogulni.* (Lubac de Henri.)
 A karikatúra gyakran tartalmaz igazságot, sőt lényegében nem más, mint az igazság egyoldalú túlzása. (Apponyi Albert.)
 Ha csak a testet fejleszted, jól kifejlett állatot kapsz; ez nem helyes, nem igazi nevelés, ez csak tenyésztés. Ha pedig a fiúknak csak a lelkével akarsz törődni, úgy négy eset közül háromban nem jönnek vissza hozzád. (Elwes H. G. cserkészvezér.)
 Az ember igyekszik lakályossá tenni az otthonát, csak a földet, a vizet és a levegőt mérgezi meg. (Zabalai.)
 A hamis tanút az veti meg leginkább, aki felbérelte. (A Talmudból.)
19. *Azok az igazi költők, akik a saját életükből tudnak költészetet varázsolni.* (Schiller.)
 Az ellentmondás élénkíti a társalgást. Ezért olyan unalmas az udvari élet. (Erzsébet román királynő.)
 Mindig két évvel elmaradtam a saját életemtől. (Napoleon.)
 Nem mondhatnak annyi jót rólunk, hogy újság lenne a számunkra. (La Rochefoucauld.)
 Ezer emberrel is érintkezhetsz, de lakásodba ne vigyél mindenkit! (A Talmudból.)
20. *Mit szól a bölcs? Tenger a pénz, melyben elsüllyed*
 Sok hajó: elv, jellem, becsület. (Petőfi Sándor.)
- Mikor az ember ezüstös fejjel
 a múltakba visszanéz,
 csak annyit érez, hogy
 lassan tél lesz
 s a szíve oly nehéz! (Vértés Henrik.)

Az „Élet-tükör” című fejezetben levő nyilatkozattevők névsora
(A név utáni szám az alrovatot tünteti fel, ahol a nyilatkozat található)

Ady Endre	4
Apponyi Albert	18
Aquinói Szent Tamás	10
Bazin René	10
Blaise Jean	2, 4, 14
Boutroux	13
Cicero	6
Claudé Paul	3
Csek-Me	14
D’Alambert	15
Daudet Alphonse	4
De Lamennais Hugo	2
Diderot Denis	12
Diogenes	16
Elwes H. G.	18
Eötvös József	2
Erzsébet román királynő	19
Fenyő Miksa	9
Giesswein Sándor	16
Goethe Johann Wolfgang	6, 10
Gratry Ágost	5
Green Julien	13
Harrison Paul	5, 12
Jókai Mór	10, 17
Kant Immanuel	2
Karinthy Frigyes	15
Klebelsberg Kunó	9
Klopstock Friedrich	13
Kotzebue Friedrich	4, 8
La Bruyere Jean	2, 4
La Rochefoucauld François	5, 14, 19
Lessing Gotthold	3
Linné Carolus	12
Lin Yu-Tang	6
Lubac de Henri	18
Makarenko Antonov	17
Malraux André	11
Mikszáth Kálmán	7, 11, 14, 15
Montesquieu Charles	16
Móra Ferenc	9
Móricz Zsigmond	7
Napoleon Bonaparte	19
Ortega y Gasset José	8
Perlaky Lajos	2
Petőfi Sándor	20
Pitigrilli	15

Remarque Erich	9
Renan Ernest	3
Rideg Sándor	9, 15
Rostand Jean	10, 15, 16
Schaukal	12
Schiller Friedrich	19
Schopenhauer Arthur	4
Seneca	9
Shaw G. B.	3, 6
Spanyol könyvtár felirata	1
Swift Jonathan	6, 12
Szilvási Lajos	5, 10
Szolzenyicin Alekszander	7, 8
Talleyrand Maurice	4
Talmudból	11, 13, 18, 19
Veres Péter	4, 16, 17
Vértes Henrik	20
Werfel Franz	11
Wieland Martin	11, 15
Zabalai	16, 18

16. Hazaszeretet

Motto: Magyarok lenni a napfényben és magyarnak maradni a borulatban is!
(Mindszenty József bíboros primás)

1. *Isten áldd meg a magyart!* (Kölcsey Ferenc.)
2. *Esto vir! – Légy férfi!* (Az olimpiai versenyek felirata.)
3. *Magna Domina Hungarorum – ora pro nobis!*
Magyarok Nagyasszonya – könyörögj érettünk!

Bús magyarok imádkoznak – égi Atyánk, Hozzád! (Ének.)
4. *A Szentjobbnak, míg magyar él ezen a földön, nem szűnő időszerűsége van és lesz.*
(Mindszenty József bíboros primás.)
Minden kornak van Istene! (Berzsenyi Dániel.)
A keresztény hit és erkölcstan a hazaszeretetet erénynek tartja. (Madarász István püspök.)
A népek nem azokban az egyedekben maradnak meg, akik előtt elsötétül a világ, hanem azokban, akik még a legnagyobb bajban és a legnehezebb körülmények között is remélni tudnak. Csak, aki a jövőben él, az van igazán itthon a mában. (Veres Péter.)
Minden nemzet akkor hal meg, ha megásta a maga sírját. (Herczeg Ferenc.)
5. *Fidelissimus ad mortem! – Hűséges a halálig!* (Az Amerikai Magyar Szövetség jelmondata.)
Állok Istenért, Egyházért, Hazáért, mert ezt a kötelességet rója rám a világon legárvább népem történelmi szolgálata. (Mindszenty József bíboros-primás.)
Hűséget fogadunk a zászló előtt! Ebben a hűségben, hitvallásunk alapján, halálunkig védjük a magyarság szellemét. (Tamási Áron.)
Extra Hungariam non est vita! – Magyarországon kívül nincs élet!
6. *Cum Deo pro patria et libertate! – Istennel a hazáért és szabadságért!* (II. Rákóczi Ferenc fejedelem jelmondata.)
Ha a bűnök helyébe olyan erényeket akarunk, mint a nemzet szeretete, mint a kölcsönös jóakarat, mint nyugalom és egyetértés, mint gyűlölet helyett megértés és szeretet, – mindehhez teljes valláserkölcsei alap kell. (Mindszenty József, bíboros-primás.)
Mindenkit egyformán kell szeretnünk. Mivel azonban nem használhatunk mindenkinek egyformán, ezért először a földieinket és honfitársainkat kell segítenünk. (Szent Ágoston.)
7. *Mi a hazánkat nem azért szeretjük,* mert számunkra boldog, békés életet biztosít. Mi azért szeretjük hazánkat, mert a szenvedés keresztjét hordozza. (Mindszenty József bíboros-primás.)

A természet törvénye parancsolja, hogy azt az országot, amelyben születtünk, nevelkedtünk, különösen szeressük és védelmezzük. A jó honpolgár még az életét is feláldozza hazájáért. (XIII. Leó pápa.)

Fortes creantur fortibus. – A bátrak a bátraktól származnak. (Latin mondás.)

8. *Nekünk, magyar emigránsoknak, a régi hazától, a régi akoltól messze elszakadva, hivatásunk van itt künn.* Hivatásunk az, hogy mint egyének, mint családok itt az igazságnak a követői legyünk. Nemzetünk igazságának a követői. (Mindszenty József bíboros-prímás.) A vallás kétségtelenül a legbiztosabb és legerősebb alapja az emberi társadalomnak, s boldogok azok a népek, amelyeknek olyan férfiak a vezetői, akik minden tettükben ebből az isteni alapból indulnak ki. (Széchenyi István.)
Reményünk a Te neved, – Rabságunk éjén tűzvilág. (Cser István.)
9. *Megszentelt hagyományok helyébe hordalék elemeket, árvízi öntvényeket be ne fogadj!* (Mindszenty József bíboros-prímás.)
A nagy szenvedések és tragédiák idején a legnagyobb hazaszeretet a saját hibánk beismerése. (Széchenyi István.)
Az idegenben élő magyaroknál az összetartó abroncs az Egyház és a szív az oltár. (Prohászka.)
Hass, alkoss, gyarapíts; s a haza fényre derül! (Kölcsey Ferenc.)
Emberségünkben álljon fönn hazánk! (Petőfi Sándor.)
10. *A te lelked templomát sohase érje találat;* de éljen a lelkedben az Evangélium, álljon töretlenül a két kőtábla és működjék benne a kegyelmi élet zuhataga Egyháznak, Hazának javára! (Mindszenty József bíboros-prímás.)
A magyar haza nemcsak lerombolt városokból, megtépázott falvakból áll. Hazánk és jobb jövőnk legfontosabb, legdrágább tényezője a magyar lélek! Az épülő városok, falvak mellett, az új kenyeret adó barázdákon és vetéseken túl meg kell hallanunk a nyomorba zuhant magyarság kétségbeesetten sürgető kiáltását: lelket a lélekbe, tiszta lelket az életbe. (Dudás Miklós püspök.)
Historia est magistra vitae. – A történelem az élet tanítómestere. (Latin mondás.)
11. *Mielőtt a szemem elhomályosulna,* nem az ember, nem a puszta érzélem, hanem az Isten és a mi őseink mondatják velem, és ezt szeretném minden magyar vánkosa alá tenni, bárhol is legyen széles e világon, – ne legyen nyugta halála órájáig: a megmaradt kevésből kell újjáépítenünk a hazát! (Mindszenty József bíboros-prímás.)
A szemből nemcsak akkor csordul ki a könny, amikor szomorúság ér, amikor megdorgál az apám, amikor bánatosan néz rám az anyám, amikor meghal a hitvesem, gyermekem! de akkor is ha valami mély, nagy felismerés ébred fel bennem, amikor tudatossá válik bennem: mit jelent magyarnak, egy tragikus sorsú nép fiának lenni, amikor büszkeséget, együttérzést kell érezni azokkal a lelkes ifjakkal, akik március 15-ét megteremtették. (Babay József.)
Bárkié is a dicsőség, – A Hazáé a haszon! (Petőfi Sándor.)
12. *Csak törpe nép felelhet ős nagyságot!* (Garay János.)
Minden életerős népnek történelmi küldetése van. (Hegel Georg.)
Hol a szabadság, ott van a haza! (Petőfi Sándor.)
A történelmi magyar szellem hűség, ragaszkodás az Egyházhoz és a hazához. (Mindszenty József bíboros-prímás.)
Aki két kalászt, két fűszálat tud termelni olyan helyen, ahol korábban csak egy nőtt, több hasznára van az emberiségnek és nagyobb szolgálatot tesz hazájának, mint sok politikus. (Veres Péter.)
A nép szava, Isten szava, – azt mondják. S hogy is ne volna az, valahányszor jóért, szépért, nagyért lelkesedik a nép. (Pesti Hírlap, 1848. március 17.)
Haza csak ott van, hol jog is van! (Petőfi Sándor.)

13. *Saját vérében megmosva, tündöklő fehérben, pálmával kezében látom én Magyarországot.* (Prohászka az 1920-as években.)
 Olyan ország magyar hazánk, ahol lélekben mindig levett kalappal kel járnunk, mert nincs még egy olyan ország, ahol annyi vér folyt a szent szabadság védelmében, mint ott. (Varga László S. J.)
 Egy országot négy dolog tartja fenn: a bölcsék tudománya, a nagyok igazsága, a hősök vitézsége és a jók imádsága. (Örmény közmondás.)
 Nem sokaság, de lélek és szabad nép tesz csuda dolgokat. (Berzsenyi Dániel.)
14. *Hazátlan szív nem érezhet örömet és boldogságot.* Nagy tévedés, hogy külső szépség pótolni tudja az elveszett hazát. A szépet mindenhol megtaláljuk, de a hazát sehol. Hiába virágzik mindenhol az akác, nem olyan, mint az én kis falumban. A gólya is elköltözik a narancsligetek s kékvízű lóbusztavak országába, ahol nincs dér, nincs fagy, csak az örök derű s még a fénynek sincs árnyéka. Ez is egy ország és mégsem haza. (Hock János.)
 Soha még ennyire nem volt édes a hazánk, mert ennyit szenvedtünk érte! (Varga László S. J.)
 Ahhoz, hogy megértsük egymást, kizárólag csak az szükséges: hogy akarjuk megérteni egymást! (Harsányi Zsolt.)
15. *Isten csodája, hogy még áll hazánk!* (Petőfi Sándor.)
 Az égő csipkebokorhoz hasonló a mi magyar hazánk. Mindig tűzben ég és mégis sohasem hamvad el. Isten ujja ez! (Varga László S. J.)
 Minden nemzet támasza és talpköve a tiszta erkölcs, mely ha megvész, Róma ledől és rabigába görnyed. (Berzsenyi Dániel.)
 Még van lelke Árpád nemzetének! (Vörösmarty Mihály.)
 Szép és magasztos a hazáért halni!
 Szívet cseréljen az, aki hazát cserél! (Tompai Mihály.)
16. *Nyelvében él a nemzet!* (Arany János.)
 Az egészséges nemzet fő támasza a nemzeti nyelv. Míg az fennmarad, a nemzet is él! (Széchenyi István.)
 Szebb, tökéletesebb, gazdagabb nyelve nincsen semmiféle nemzetnek. (Gárdonyi Géza.)
17. *A haza minden előtt!* (Kölcsey Ferenc.)
 Kockáztathatunk mindent a hazáért, de a hazát kockáztatnunk nem szabad! (Deák Ferenc mauzóleumának felirata.)
 Salus rei publicae suprema lex. – A legfőbb törvény az állam érdeke. (Római jogi tétel.)
 Hazádnak rendületlenül légy híve, óh magyar! (Vörösmarty Mihály.)
18. *Valóság lesz minden remény, – s a fájdalomtól honremény!* (Prohászka!)
 Régi dicsőségünk, hol késel az éji homályban? (Vörösmarty Mihály.)
 Még neked virulnod kell, óh hon... (Vörösmarty Mihály.)
 Lesz még egyszer ünnep a világon. (Vörösmarty Mihály.)
19. *Ó! Szent Margit – Magyar vérünk, – Béla király lánya:*
 Nézz le mennyből – Bús népedre, – Széttépett hazádra! (Ének.)

 Keresztbe kötve várja sorsát
 Szegény, pihegő Magyarország! (Sik Sándor.)

Ki ülsz az égben a vihar felett,
 Én Istenem, hallgass meg engemet.
 Hozzád megy szívem, ajkam csak dadog,
 Hazámért reszketek, magyar vagyok.
 A népekkel, ha haragod vagyon,
 A magyarra ne haragudj nagyon.
 Ne haragudj rá, bűnét ne keresd,
 Bocsáss meg néki, sajnáld és szeresd. (Szép Ernő.)

Lesz-e gyümölcs a fán, melynek nincs virága?
 Avagy virág vagy te, hazám ifjúsága? (Petőfi Sándor.)

20. *Bús magyarok imádkoznak: hallod Uram, hallod?*
 Se testünkkel, se lelkünkkel nem kívántunk harcot.
 Megbocsájtunk mindazoknak, akik reánk törtek,
 Csak még egyszer add vissza a drága magyar földet. (Ének.)

Szent hazánk!
 Megfizettünk mind, mivel csak
 Tartozánk! (Vörösmarty Mihály.)

A magyar név megint szép lesz,
 Méltó régi nagy híréhez! (Petőfi Sándor.)

Él még nemzetem Istene! (Berzsenyi Dániel.)

21. *Boldogasszony Anyánk, régi nagy pátrónánk,*
 Nagy ínségben lévén, így szólít meg hazánk:
 Magyarországról, édes hazánkról,
 Ne féledkezzél meg, szegény magyarokról. (Ének.)

Sokat szenvedtem én és árva népem
 E baljós tájon egy évezred óta.
 Az életmécsünk azért nem aludt ki,
 Mert pislalángját égi kezed óvta.
 Szeret a szél, a tenger és a Mont Blanc,
 Szeret a dörgő naprendszer az égen,
 De senki nem szeret úgy Tégedet, mint
 Én és az én mokány, kemény kis népem! (Harsányi Lajos.)

Én is oda való vagyok,
 Hol az a szép csillag ragyog... (Czuczor Gergely.)

Él magyar, áll Buda még! (Kisfaludy Károly.)

22. *Minden reményünk csak Te vagy,*
 Szent Szűz Anyánk, ó! el ne hagyj! (Ének.)

Szülőföldem szép határa,
Meglátlak-e valahára?
Ahol állok, ahol megyek,
Mindenütt csak feléd nézek! (Petőfi Sándor.)

Szép csillag a honszeretet,
Gyönyörűségesen ragyog... (Petőfi Sándor.)

Hazámba vágyom, Duna – Tisza habja vár...
Szebb ott az álom, szebben dalol a madár! (Rákóczi megtérése.)

23. *Tied vagyok hazám, tied e szív, e lélek,*
Kit szeretnék, ha téged én nem szeretnék! (Petőfi Sándor.)

Magyar vagyok magyar, magyarnak születtem;
Magyar nótát dalolt a dajka felettem.

Treue Liebe bis zum Grabe
Schwör ich Dir mit Herz und Hand,
Was ich bin und was ich habe
Dank ich dir, mein Vaterland! (Lenau Miklós.)

Sírig tartó hív szerelmem
Neked szóló esküvésem.
Mert amim van, s ami leszek:
Hazám! mindent tőled nyerek! (Fordítás németből.)

És tudod: az erő micsoda? – Akarat,
Mely előbb vagy utóbb, de borostyánt arat! (Arany János.)

24. *Árpád apánk, ne féltsd ősi nemzeted:*
Nem vész el már, ha eddig el nem veszett! (Thaly Kálmán.)

Te is anyácskám, ráncos Magyarország,
De kinövöd még mai magad torzát!

Érzem, érzem újul már
Ezeresztendős szép fiatal orcád! (Sik Sándor.)

25. *Ha a föld Isten kalapja,*
Hazánk a bokréta rajta! (Petőfi Sándor.)

... a Te szemöldököd
Ronthat s teremthet száz világot,
S a nagy idők folyamát kiméri. (Berzsenyi Dániel.)

Isten veled, hazám, bátrak hazája,
Isten veled, te völgy, ti zöld hegyek. (Eötvös József.)

A „Hazaszeretet” című fejezetben levő nyilatkozattevők névsora
(A név utáni szám az alrovatot tünteti fel, ahol a nyilatkozat található)

A.M.SZ. jelmondata	5
Arany János	16, 23
Szent Ágoston	6
Babay József	11
Berzsenyi Dániel	4, 13, 15, 20, 25
Cser Iván	8
Czuczor Gergely	21
Deák Ferenc	17
Dudás Miklós püspök	10
Eötvös József	25
Garay János	12
Gárdonyi Géza	16
Harsányi Lajos	21
Harsányi Zsolt	14
Hegel Georg	12
Herczeg Ferenc	4
Hock János	14
Kisfaludy Károly	21
Kölcsey Ferenc	1, 9, 17
Lenau Miklós	23
Leó pápa XIII.	7
Madarász István püspök	4
Magyar könyörgés	3
Mindszenty József bíboros-prímás	1, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12
Olimpiai felirat	2
Petőfi Sándor	9, 11, 12, 15, 19, 20, 22, 23, 25
Prohászka Ottokár püspök	9, 13, 18
Rákóczi Ferenc II.	6
Rákóczi megtérése	22
Sik Sándor	19, 24
Széchenyi István	8, 9, 16
Szép Ernő	19
Tamási Áron	5
Thaly Kálmán	24
Tompa Mihály	15
Varga László S.J.	13, 14, 15
Veres Péter	4, 12
Vörösmarty Mihály	15, 17, 18, 20

17. Élet-sziporkák

Motto: A boldogság a legnagyobb tudomány!
(Ampere)

1. *Similis simili gaudet. – A hasonló hasonlónak örül.* (Latin mondás.)
2. *Lehet, hogy a tudomány a legnagyobb boldogság, de az biztos, hogy a boldogság a legnagyobb tudomány.* (Ampere.)
Minden tudomány alapjává a tapasztalatot kell tenni. (Bacon Roger.)
Tudom, hogy semmit sem tudok. (Socrates.)
Arany ékesít asszonyt, tudomány férfit. (Kisfaludy Károly.)
3. *Nagy embernek nem elég megszületni, nagy emberként kell tudni meghalni is!* (Perlaky Lajos.)
Inkább a nagy emberek hibáit, mint erényeit szokták utánózni az epigonok. (Pascal.)
Mi, kis emberkék rettenetesen okosak vagyunk, csak az a baj, hogy csöppet sem bölcsök. (Echo.)
Vegyél embert olyan árért, amennyit ér és add annyiért, amennyire tartja magát. (Goethe.)
Rendszerint éppen azokat vezetik az orruknál fogva, akik azt nagyon magasan hordják. (Yan-Tri, kínai filozófus.)
4. *Törpék nélkül nincsenek óriások.* (Tagore Rabindranath.)
Aki a fejével dolgozik: szellemi munkás. Aki a kezével dolgozik: kézi munkás. Aki a fejével, kezével és a szívével is dolgozik, az művész. (Stanley Morton.)
A mesékben mindent tudók, az emberek között az életben pedig mindent jobban tudók vannak. (Michelet Jules.)
A bölcs és a bolond között sokszor csak az a különbség, hogy a bölcslet bolondnak, a bolondot pedig bölcsnek tartják az emberek. (Tillmann Pesch.)
Verébszárnyakkal nem lehet a sztratoszférába repülni. (Perlaky Lajos.)
5. *Könnyebb a koszorút megfogni, mint megtalálni azt a főt, amely érdemes rá.* (Goethe.)
Sokan tapasztalatból beszélnek és sokan tapasztalatból hallgatnak. (Rozványi Vilmos.)
Az emberek általában tapasztalatnak nevezik a tévedéseiket. (Feuillet Octave.)
Ha az életben érvényesülni akarunk, akkor színleljünk ostobaságot és legyünk eszesek. (Montesquieu.)
6. *Nem a szépek boldogok, hanem a boldogok szépek.*
Mindenkinek vannak ostoba gondolatai, de az okos elhallgatja azokat. (Busch Wilhelm.)

Rendszerint az hallgat, akinek a legtöbb mondanivalója van. (Mann Thomas.)
Vannak emberek, akik nem tehetnek arról, hogy karriert csinálnak. (Tamás István.)
7. *A siker olyan, mint a tükör. Mindenki saját magát látja benne.* (Pascal.)
Az ügyetlen igazmondót hazugnak, az ügyes hazudozót igazmondónak tartja a nép. (Kölcsey Ferenc.)
Senki sem haragudott még meg azért, hogy megdicsérték. (Rückert Friedrich.)

- Ha igazad van, érvelj úgy, mint egy férfi, ha nincsen igazad, úgy, mint egy nő. (Perlaky Lajos.)
A színpadon a jó színésznek jut a nagyobb és jobb szerep. Ez helyes. Csak az a kár, hogy az életben is így van. (Punch.)
8. *Gentleman az, aki többet ad az életnek, mint amennyit elvesz tőle.* (Shaw.)
Sok ember kétszer annyit érne, ha fele annyit beszélne. (Gratry Ágost.)
Ha a felesleges szavak pénzbe kerülnének, akkor igen sok ember elszegényedne. (France Anatole.)
Ha az emberek csak arról beszélnének, amihez értenek, akkor elviselhetetlen lenne a csend. (Franklin Benjamin.)
Néha rakétával kellene ellátni azt, aki igazat beszél. (Mécs László.)
9. *Nagyon sokakkal kell találkoznia az embernek, mielőtt önmagával találkozik.* (Tormay Cecile.)
Vannak emberek, akiknek fontosabb az, hogy feltűnjenek, mint az, hogy kitűnjenek. (Ru Das, izlandi filozófus.)
Legveszedelmesebbek azok az emberek, akik maguk sem tudják, voltaképpen mit is akarnak. (Gorkij Maxim.)
A butaság akkor veszélyes, ha hatásköre van. (Vauvenargues.)
Az a butaság a legveszedelmesebb, amelyik a bölcsesség álarca mögé bújik. (Vauvenargues.)
10. Emberré válni nem kilenc hónap szükséges, hanem sokszor 60–70 év is kevés. (Malraux André.)
Az éles nyelv a legtöbb fájdalmat saját gazdájának okozza. (Marcus Aurelius.)
Aki minden bókot elhisz, egyetlen bókot sem érdemel. (Montesquieu.)
Rossz kerék mindig hangosan és bántóan csikorog. Üres kalász mindig magasabban áll. (Tolsztoj Leó.)
A pletyka ellen a legjobb fegyver az észre nem vevés. (Jókai Mór.)
Fázunk az új dolgoktól, pedig minden, ami régi, valamikor új volt. (Blaise Jean.)
11. *Magas antenna is foghat alacsony színvonalú műsort.* (Benedek Marcell.)
Némely lakásban a könyv csak bútordarab papírból. (Ciolkovszkij.)
Az ember sokszor csak azért mond igazat, hogy erőt merítsen a további hazudozásaihoz. (Rousseau.)
A felfuvalkodott ember és a léggömb nem bírja el a túsúrást. (Ó-tanganyikai közmondás.)
Minderről tud beszélni, anélkül, hogy mondana valamit. (Gorkij Maxim.)
Olyan tehetségtelen, hogy csak a legnagyobb nehézségek árán tud valamire büszke lenni. (Balzac.)
A gyávaság neve: türelem; az elvfeledésé: okosság; a csúszásmászásé: alázat. (Perlaky Lajos.)
12. *A jó kedély aranyat ér.* (Móricz Zsigmond.)
Aki viccel az mulatságos, aki megsértődik, az nevetséges. (Karinthy Frigyes.)
Mindnyájan tudunk egy vagy más módon örömet szerezni. Némelyek azzal, hogy jönnek, mások azzal, hogy mennek. (Harrison Paul.)
Az ember hamis pénzt, a pénz hamis embert csinál. (Tamás István.)

- Némely szélkakas beképzeli magának, hogy ő mutatja a szélnek: merre fújjon. (Gilson Etienne.)
13. *A satíra csak azoknak fáj, akik találva érzik magukat.* (Voltaire.)
 Minden látszat csal, de nem minden csaló látszik. (Karinthy Frigyes.)
 Hiszékeny embernek nem érdemes hazudni. (Gárdonyi Géza.)
 A kecskék tekintélyét a szakáll sem növeszti. (Zweig Stefan.)
 A legtöbb összeadási hibát az anyakönyvvezető követi el. (Mikszáth Kálmán.)
 Sült galamb még a bűvész kalapjából sem repül ki. (Karinthy Frigyes.)
14. *Az ember akkor mulat a legjobban, amikor a saját nevetséges hibáit fedezi fel másokban.* (Swift Jonathan.)
 Az igazi számárnak mindig hosszabb a nyelve, mint a füle. (Tamás István.)
 Sok mű akkor gyújtó hatású, ha a tűzbe dobják. (Karinthy Frigyes.)
 Kisebb lesz-e a hold, ha a kutya megugatja? (Magyar mondás.)
 Quod licet Jovi, non licet bovi. – Amit szabad Jupiternek, nem szabad az ökörnek. (Latin mondás.)
 Pecunia non olet. – A pénznek nincs szaga. (Latin mondás.)
15. *Az elveszett időnek nincs becsületes megtalálója.* (Klebelsberg Kuno.)
 Nem vagy egyedül! Sokkal több az ellenséged, semhogy egyedül lehess! (Székely László.)
 Ne keresd a veszélyt, nem esel bele. (Szilvási Lajos.)
 Akinek a fején kopog a jégeső, azt hiszi, hogy az egész földön dúl a vihar. (Montaigne Michel.)
 A gazdag özvegyasszony mindig harminc esztendő. (Magyar mondás.)

Az „Életsziporkák” című fejezetben levő nyilatkozattevők névsora

(A név utáni szám az alrovatat tünteti fel, ahol a nyilatkozat található)

Ampere André Marie	2
Bacon Roger	2
Balsac Jean	11
Benedek Marcell	11
Blaise Jean	10
Busch Wilhelm	6
Ciolkovszkij Konsztantyin	11
Feuillet Octave	5
France Anatole	8
Franklin Benjamin	8
Gárdonyi Géza	13
Gilson Étienne	12
Goethe Johann Wolfgang	3, 5
Gorkij Maxim	9, 11
Gratry Ágost	8
Harrison Paul	12
Jókai Mór	10
Karinthy Frigyes	12, 13, 14
Kisfaludy Károly	2
Klebelsberg Kunó	15

Kölcsey Ferenc	7
Magyar mondás	14, 15
Malraux André	10
Mann Thomas	6
Marcus Aurelius	10
Mécs László	8
Michelet Jules	4
Mikszáth Kálmán	13
Montaigne Michel	15
Montesquieu Charles	5, 10
Móricz Zsigmond	12
Pascal Blaise	3, 7
Perlaky Lajos	3, 4, 7, 11
Rousseau Jean	11
Rozványi Vilmos	5
Ru Das	9
Rückert Friedrich	7
Shaw G.B.	8
Socrates	2
Stanley Morton	4
Swift Jonathan	14
Székely László	15
Szilvási Lajos	15
Tagore Rabindranath	4
Tamás István	6, 12, 14
Tillmann Pesch	4
Tolsztoj Leó	10
Tormay Cecile	9
Vauvenargues	9
Voltaire	13
Yan-Tri	3
Zweig Stefan	13

18. Gyöngyszemek

Motto: Hatalmas az, aki uralkodni tud magán!
(Gárdonyi Géza)

1. *Vexatio dat intellectum. – A zaklatás értelmet ad.* (Latin mondás.)
2. *Gondolkozzál úgy, ahogy kevesen gondolkoznak, beszélj úgy, ahogy a legtöbben beszélnek.* (Grazian Morales.)
A problémák legalkalmasabban úgy egyeztethetők össze, ha nem beszélünk róluk. (Retz bíboros.)
Aki sokat beszél annak kevés a mondanivalója. (Móricz Zsigmond.)
Akinek nincs mondanivalója, az bőbeszédű lesz. (Móricz Zsigmond.)
Mikor gondolkozol, hiszen mindig beszélsz? (Konfucius.)
Teli szájjal nem lehet beszélni, de miért lehet üres fejjel? (Rideg Sándor.)
3. *Soha ne félj kimondani azt, amiről egész lelkeddel tudod, hogy igaz.* (Márai Sándor.)
A beszéd a gondolatok csatornája. (Young Edward.)
A hallgatás mindig értékesebb, mint a fecsegés. (Móricz Zsigmond.)
A rövidség rokona a tehetségnek. (Csehov Anton.)
A béka éjjel-nappal brekeg, de ki hallgat rá? A kakas csak egyet kukorékol reggel és minden megmozdul a szavára. (Kínai bölcsesség.)
4. *Erényeink bármik és bármekkorák, – hibáinkról ítél meg a világ.* (Molière.)
Az általánosítás a gyöngye szellemi alkatú egyének sajátja. (Swift Jonathan.)
A torony magasságát az árnyékával mérik, az ember nagyságát az irigyének a számával. (Bacon Francis.)
A torony magasságát az árnyéka mutatja, az ember nagyságát a róla terjesztett rágalom. (Bacon Francis.)
Minden ember hajlandó közvéleménynek tekinteni azt, amit maga óhajt. (Deák Ferenc.)
Mindenki a maga baklövéseit nevezi tapasztalatnak. (Wilde Oscar.)
5. *A kudarc az igazság legszigorúbb atyja.* (Werfel Franz.)
A kis hazugság veszedelmesebb, mert azt könnyebben hiszik el. (Perlaky Lajos.)
A legkönnyebben és legszívesebben annak adunk igazat, aki beismeri, hogy nincsen igaza. (La Rire.)
Ha örömet akarsz szerezni, engedd magad meggyőzni. (Székely László.)
Ostoba ember dicsérete mindig értéktelen, rosszallása mindig értékes. (Beatty Jerome.)
6. *Nem bűn a haladás, de lehet régi eszményekkel is élni új világban.* (Prohászka.)
Az emberi tudás ma: elmúlt évezredek milliónyi agyvelői gondolkodásának summája. (Perlaky Lajos.)
Az emberi nem maga is természet. (Veres Péter.)
Jobb egy kicsiny gondolatot kitalálni, mint egy nagyot ellopni. (Csek-Me.)
7. *Az emlékezés az a paradicsom, amelyből az életben senki ki nem űzhet.* (Bossuet Jacques.)
Kedélyes és mosolygós égbolt alatt minden zöldül. (Paul Johann.)
Csak a fiatalok öregszenek meg. (Mauriac François.)

- Az aranynak szabott az ára, a tudás megfizethetetlen. (Chesterton Gilbert.)
8. *Írni annyi, mint ítéletet mondani önmagunk felett.* (Ibsen Henrik.)
 Érthetőnek lenni manapság annyi, mint kudarcot vallani. (Wilde Oscar.)
 Csúnyán is lehet szépen írni. (Harsányi Zsolt.)
 Az arányérzék is művészet: mit, miből, mennyit. (Veres Péter.)
 Egy szívárványt, amely már negyedórája van az égen, észre sem vesszük. (Goethe.)
9. *Könnyebb történelmet csinálni, mint történelmet írni.* (Juhász Gyula.)
 Valamivel ki kell tűnni! Ki törődne a pisai toronnyal, ha nem lenne ferde?! (Chesterton Gilbert.)
 Oktalan az a madár, amelyik a nyári meleg miatt elhagyja a tollát, hogy aztán – ne tudjon repülni. (Mikszáth Kálmán.)
 Csak az hazudjon, akinek jó az emlékezőtehetsége. (Görög közmondás.)
 Verba volant, scripta manent. – A szó elröppen, az írás megmarad. (Latin mondás.)
10. *A jó modor nagy vagyon, szépen jövedelmez.* (Daudet Alphonse.)
 A türelem a zsenialitásnak egyik neme. (France Anatole.)
 A hízelgő emberre illik rá a megállapítás: ha tehenet akarsz fejni, meg kell hajolnod előtte. (Mikszáth Kálmán.)
 A hiúság ostoba, a gög még gonosz is. (Liliput.)
11. *Az erőszakoskodás nem az erő jele.* (Deák Ferenc.)
 Heves perceinkben ajánlatos meggondolni, hogy a fal rendszerint keményebb, mint a fej. (La Rochefoucauld.)
 Ne ijesszenek meg az erőszakos, kötekedő emberek. A béna a botjára, az okos az eszére támaszkodik. (Gandhi.)
 A gyermek önző, a felnőtt nem önzetlen.
12. *Minden farsangnak megjön a bőjtje.* (Benedek Marcell.)
 A magános fát a hegy tetején megtépi a szél. (Daudet Alphonse.)
 Az embert az állattól a hálátlanság különbözteti meg a legjobban. (Second A.)
 Ki a gazdag? – Aki elégedett. És ki az elégedett? – Senki! (Veres Péter.)
13. *Rágalom az egyetlen dolog, amelyből senki sem vesz el semmit, sőt, mindenki hozzáad valamit.* (Karinthy Frigyes.)
 Naplopó az egyetlen tolvaj, akinek annál kevesebbje van, mennél többet lop. (Karinthy Frigyes.)
 Szereti a tapsot, de még jobban a snapszot. (Zabalai.)
 Új seprő jól seper, de az öreg már tudja, hol a szemét. (Magyar mondás.)
14. *Az orvos gyógyít, a természet egészségessé tesz.* (Latin mondás.)
 Az orvos azért nem szeret beteg lenni, mert fél az orvosoktól. (Gárdonyi Géza.)
 A szép mozdulat: a szem zenéje. (France Anatole.)
 Natura non facit saltus. – A természet nem ismer ugrásokat. (Latin mondás.)
 Monumentum aere perennis. – Ércnél maradandóbb emlék. (Latin mondás.)
 Egy esztendővel idősebb, mint ma egy éve. (Magyar mondás.)

A „Gyöngyszemek” című fejezetben levő nyilatkozattevők névsora.

(A név utáni szám az alrovatot tünteti fel, ahol a nyilatkozat található.)

Bacon Francis	4
Beatty Jerome	5
Benedek Marcell	12
Bossuet Jacques	7
Chesterton Gilbert	7, 9
Csehov Anton	3
Csek-Me	6
Daudet Alphonse	10, 12
Deák Ferenc	4, 11
France Anatole	10, 14
Gandhi Mahatma	11
Gárdonyi Géza	1, 14
Goethe Johann Wolfgang	8
Grazian Morales	2
Harsányi Zsolt	8
Ibsen Henrik	8
Juhász Gyula	9
Karinthy Frigyes	13
Konfucius	2
La Rochefoucauld François	11
Magyar közmondás	13, 14
Mauriac François	7
Márai Sándor	3
Mikszáth Kálmán	9, 11
Molière Jean	4
Móricz Zsigmond	2, 3
Paul Johann	7
Perlaky Lajos	5, 6
Prohászka Ottokár püspök	6
Rideg Sándor	2
Retz bíboros	2
Swift Jonathan	4
Székely László	5
Veres Péter	6, 8, 12
Werfel Franz	5
Wilde Oscar	4, 8
Young Edward	3
Zabalai	13

19. Szólás-mondások

Motto: Az Isten malmai lassan őrölnek!

1. *Senki sem próféta a saját hazájában.*
Senki a sorsát el nem kerülheti.
Aki sokat töpreng, keveset gondolkodik.
Beszélni ezüst, hallgatni arany.
Sok beszédnek sok az alja.
Bolond lyukból bolond szél fúj.
Ki sokat markol, keveset fog.
2. *Letette a garast.*
Ki sokat beszél, vagy sokat tud, vagy sokat hazudik.
Amilyen az ember, olyan a beszéde.
Fejétől büdösödik a hal.
Hazudik, mintha könyvből olvasná.
Ki-ki söpörjön a saját portája előtt.
3. *Aki szelet vet, vihart arat.*
Nem zörög a haraszt, ha nem fúj a szél.
Akinek nem inge, ne vegye magára.
A kutya ugat, a karaván halad.
Kutyaugatás nem hallatszik az égbe.
Ki kutyával fekszik, bolhával kél.
A végén csattan az ostor.
4. *Az kiabál legjobban, akinek a háza ég.*
Megszűrjük a szúnyogot és elnyeljük a tevét.
Ma veréb, holnap tűzok.
Olajat önteni a tűzre.
Amit szabad Jupiternek, nem szabad az ökörnek. (Latin eredet.)
5. *Aki másnak vermet ás, maga esik bele.*
Mást beszél, mint Bodóné, mikor a bor árát kérik.
Az alma nem esik messze a fájától.
Aki délig eb, kutya az délután is.
Kutyából nem lesz szalonna.
6. *Minden látszat csal.*
Madarat tolláról, embert barátjáról.
Kígyót melenget a keblén.
Hátra van még a fekete leves.
Jön még kutyára dér.
7. *Lakva lehet megismerni az embert.*
Mondd meg, kivel barátkozol és megmondom, ki vagy.
Adj a tótnak szállást, kiver a házból.

Nem különb a Deákné vásznánál.
Kezdeti korában a béka is hal, a rossz barát is jónak látszik.

8. *Kapkod, mint Bernát a mennykő után.*
Égnek állott minden hajaszála.
Addig jár a korsó a kútra, míg eltörik.
Az ördög is szép volt sokezer évnek előtte.
A pénznek nincs szaga. (Latin eredet.)
9. *Késő bánat, eb gondolat.*
Eső után köpönyeg.
Belévesztett, mint Bertók a Csikba.
Jár-ke, mint Orbán lelke a pokolban.
Ahol nincs, ott ne keress.
10. *A hosszú élet titka az öregség.*
A gazdag özvegyasszony mindig harmincéves.
Öreg ember nem vén ember.
Megőrli az idők vasfoga.
Aki sokáig él, sok mindent megér.
Minden orvos jó, ha az ember egészséges.
11. *Sok kicsi sokra megy.*
Ha lúd, legyen kövér.
Sokat akar a szarka, de nem bírja a farka.
Sok a jóból is megárt.
Sok jó ember kis helyen is megfér.
Addig nyújtózkodjál, ameddig a takaród ér.
12. *Nincs az a sok, ami el nem fogy.*
Van, akinek még a Dárius kincse sem elég.
Ki a kevéssel be nem éri, az a sokat nem érdemli.
Okos ember nem fut olyan szekér után, amely fel nem veszi.
Evés közben jön meg az étvágy.
13. *Lassan járj, tovább érsz.*
Aki fut, az könnyen elesik.
A lónak négy lába van, mégis megbotlik.
A helyes út sokszor igen meredek.
Lassú víz partot mos.
Itt a vége, fuss el véle.
14. *Legrövidebb út az egyenes.*
Járt utat a járatlanért el ne hagyj.
Átesett a tűzkeresztségen.
Belecsöppent, mint Pilátus a Credoba.
Hányja, mint Csáki szalmáját.
15. *Ki korán kel, aranyat lel.*
Aki időt nyer, életet nyer. (Latin eredet.)

Ki mint veti ágyát, úgy alussza álmát.
Amit ma tehetsz, ne halaszd holnapra.
Több nap, mint kolbász.
Az idők változnak. (Latin eredet.)

16. *Ami késik, az nem múlik.*

Türelem rózsát terem.
Őrizte, mint szemefényét.
Félte, mint szemevilágát.
Jobb később, mint soha.

17. *Többet ésszel, mint erővel.*

Mindent lehet, csak akarni kell.
Szemesé a világ, vaké az alamizsna.
Szemérmes koldusnak üres a tarisznyája.
A mór megtette a kötelességét, a mór elmehet.

18. *Nem akarásnak nyögés a vége.*

Amilyen az úr, olyan a szolgálja.
Henyélő gazdának álmos a bérese.
Aki nem dolgozik, ne is egyék.
Egy húron pendült vele.
Nem szokta a cigány a szántást.

19. *A jó barát vize édesebb az ellenség mézénél.*

Tanulni lehet az ellenségtől is.
Becsüld az ellenségedet, mert az megmondja a hibádat.
Éhes ember mindennek ellensége.
Ha eszed volna, nem dicsekednél vele.

20. *Két szakács elsózta a levest.*

Olcsó húsnak híg a leve.
Közös lónak túros a háta.
Nem eszik olyan forrón a levest, mint ahogy azt főzik.
Mit mondott a kabai asszony? Igyunk egyet komámasszony!
Két dudás egy csárdában nem fér meg.

21. *Kákán csomót keres.*

Köti az ebet a karóhoz.
Előre iszik a medve bőrére.
Idegen tollakkal ékeskedik.
Féltéglával veri a mellét.

22. *Tévedni emberi dolog.* (Latin eredet.)

Vak vezet világtalant.
Felfedezték a tehén szarva között a tőgyét.
Néma gyerekek az anyja sem érti a szavát.
Hímes tojásként kell bánni vele.

23. *Fél, mint a tűztől.*
Megtanítják kesztyűbe dudálni.
Úgy kerülte, mint ördög a tömjénfüstöt.
A rossz lelkiismeretű ember mindig azt hiszi, hogy róla beszélnek.
A hazug embert és a sánta kutyát hamar utólérik.
Akkora a szája, mint a bécsi kapu.
Úgy megijedt, krajcár sem maradt a zsebében.
24. *Sok lúd disznót győz.*
Éhes disznó makkal álmodik.
Kicsi gyerek, kicsi gond, nagy gyerek, nagy gond.
Elnadrágozzák, ha rossz fát tesz a tűzre.
Ne hagyj magad, emberke!
25. *Több szem többet lát.*
Egy fecske nem csinál nyarat.
Eb ura fakó.
Ebsont beforr.
Ha a vége jó, minden jó.
A legnagyobb betyárokból lesznek a legjobb pandúrok.
26. *Kicsi a bors, de erős.*
Vígán dudál a portugál.
Változatosság az élet sója.
Akármilyen kedves vendég, három napig úntig elég.
Pénz beszél, kutya ugat.
27. *Ahány szolgálk, annyi ellenségünk.*
Sarkával fenyegeti az ellenséget.
Adj kölcsön, ha ellenséged nincsen.
Egyik idő a másiknak az ellensége.
Ha korpa közé keveredel, megesznek a disznók.
Ökör iszik magában.
28. *Ki a virágot szereti, rossz ember nem lehet.*
Ígéret szép szó, ha megtartják, úgy jó.
Bizalom az ősi erényben.
Ha rövid a kardod, toldd meg egy lépéssel.
Messze van, mint Makótól Jeruzsálem.
29. *Aki mer, az nyer.*
Új seprő jól seper.
Nem enged a negyvennyolcból.
Ép testben ép lélek. (Latin eredet.)
Kéz kezet mos. (Latin eredet.)
30. *Ki mint vet, úgy arat.*
Bis dat, qui cito dat. – Kétszer ad, ki gyorsan ad.
Májusi eső aranyat ér.
Lóg az esőnek a lába.

Munka után édes a nyugalom.

31. *Gyakorlat teszi a mestert.*

A történelem az élet tanítómestere. (Latin eredet.)
Mesterségnek szerencse a mestere.
Néma mesterektől sok jót tanulhatunk.
Egyik idő a másiknak mestere.

32. *Ki-ki a saját szerencséjének a kovácsa.*

Ki minnek a mestere, annak a huncutja.
Néha a legjobb deák a legrosszabb mester.
Eb a mester tanítvány nélkül.
Ki útfélen épít, annak sok a mestere.

33. *Nem a ruha teszi az embert.*

A rosszul gombolt mellényt újra ki kell gombolni.
Egyik tizenkilenc, a másik egy híján hús.
Semmi sem új a nap alatt.
Ahány ház, annyi szokás.
Rend a lelke mindennek.

34. *Ajándék lónak nem nézik a fogát.*

Nyomtató lónak nem kötik be a száját.
Tanulj tinó, ökör lesz belőled.
Nem az iskolának, az életnek tanulunk. (Latin eredet.)
Olyan kalappal köszön az ember, amilyen van neki.

35. *A baj sohasem jön egyedül.*

Ahol legnagyobb a szükség, ott legközelebb a segítség.
Több is veszett Mohácsnál.
Egynek minden nehéz, soknak semmi sem lehetetlen.
Kettőn áll a vásár.
Jobb félni, mint megijedni.
Az ördög nem alszik.
Ebül szerzett jószág ebül vész el.

36. *Minden jó felülről jön.*

Senki sem próféta a maga hazájában.
Ha nem megy Mohamed a hegyhez, megy a hegy Mohamedhez.
A fáktól nem látja az erdőt.
Nem mind arany, ami fénylik.

37. *Ércnél maradandóbb emlék.* (Latin eredet.)

Ritka, mint a fehér holló.
Sok nevetésnek sírás a vége.
Nevetve megmondani az igazat. (Latin eredet.)
A holtakról vagy jót, vagy semmit. (Latin eredet.)

38. *Méltó a munkás a maga bérére.* (Evangéliumi eredet.)

Nem tudja a bal kéz, mit csinál a jobb. (Evangéliumi eredet.)

Nem lehet véka alá rejteni.

Imádkozzál és dolgozzál. (Latin eredet.)

Zárszó

Hosszú, sokszor szinte kilátástalannak tetsző huzavona után, rengeteg nehézség leküzdése árán jutott ez a vállalkozásom a kivitelezés stádiumába. Amikor ugyanis a gyűjtemény, az 1400 nyilatkozat már csokorba volt kötve és már készen állott arra, hogy a nyomdába adassék, előzőleg még a legépelése vált akkor már csak szükségessé. Ilyen nagy és nehéz anyagot ugyanis, annyi idegen kifejezéssel, beiktatott német és latin szöveggel, rengeteg, legkülönbözőbb rendű és rangú idegen névvel, kézirásosan egyetlen nyomda sem fogadta volna el. A szedőknek ugyanis sem idejük, sem lehetőségük nincsen arra, hogy a túlfeszített, nehéz munka iramában böngészéssel lassítsák le, és a szöveg nehéz olvasottsága miatt hibásan szedjék ki az anyagot.

Gépírót kellett tehát keresni. És itt merült fel a legnagyobb nehézség. Nem találtam magyarul írni tudó gépírónt! A magyarlakta vidékeken felfedezett egyének pedig rövid betekintés után el sem vállalták a leírást. Kilátástalannul kutagtattam tehát vállalkozó után. Az idő viszont ijesztően múlt, az anyag természete meg vészesen sürgetett, hiszen a könyvet a Szentévre kellett kiadni!

Kilátástalannak tetsző, igen nehéz helyzetemben már-már ott tartottam, hogy a kiadás tervét lemondom. Ekkor vette a leányom – aki pedig nem gépíró –, a kezébe az ügyet. Egész napot betöltő hivatali elfoglaltsága és mindennapos, egész estét igénylő háztartási munkája után a késő éjszakába belenyúló időn át végezte a gépelést. Én pedig aggodalommal kísértem munkáját. Féltettem egészségét.

Az Úristen irgalma azonban itt sem hagyott el! A mostoha körülmények ellenére sikeresen elkészült a gépelés és vált a könyvanyag a nyomdába adásra alkalmassá.

Ez a nehéz, egészséget veszélyeztető, gyakorlat nélkül megkezdett munka tehát lehetővé tette a könyv kinyomtatását és a Szentév kegyelmi áramába való bekapcsolását. Alázatos lélekkel mondok ennél fogva hálát az Úristennek kegyelméért és kegyes segítségéért. Leányomnak, Nagy Lajosné Riesz Verának pedig apai szívem minden szeretetével köszönöm meg itt nyilvánosan kockázatos, de felette sikeres és eredményes vállalkozását és dicséretes munkáját.

Riesz Lajos dr.